

907. 2

2^{ος}

ΦΙΛΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΤΕΧΝΗΣ ΚΑΙ ΕΛΕΓΧΟΣ

ΕΠΙΜΕΛΗΤΗΣ: Φ. ΚΟΝΤΟΓΛΟΥΣ

ΦΙΛΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ

ΦΛΕΒΑΡΗΣ 1925

ΧΡΟΝΙΑ Α΄. ΦΥΛΛΑΔΙΟ 2.

ΒΓΑΙΝΕΙ ΚΑΘΕ ΜΗΝΑ. ΤΑΧΥΔΡΟΜΙΚΗ ΣΥΣΤΑΣΗ : ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΦΙΛΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ,
ΔΕΙΝΟΚΡΑΤΟΥΣ 2, ΑΘΗΝΑ.

ΤΑ ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΑ ΕΪΤΕ ΔΗΜΟΣΙΕΒΟΥΝΤΑΙ ΕΪΤΕ ΟΧΙ ΔΕΝ ΕΠΙΣΤΡΕΦΟΥΝΤΑΙ.

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ : ΓΙΑ ΕΝΑ ΧΡΟΝΟ 100 ΔΡΑΧΜΕΣ. ΓΙΑ ΕΞΗ ΜΗΝΕΣ 50.

— ΓΙΑ ΤΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ : ΜΙΑ ΣΤΕΡΛΙΝΑ ΤΟ ΧΡΟΝΟ.

— ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΕΣ ΣΤΗΝ ΑΘΗΝΑ ΓΡΑΦΟΥΝΤΑΙ ΣΤΑ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΑ ΓΑΝΙΑΡΗ,
ΕΛΕΥΘΕΡΟΥΔΑΚΗ, ΖΗΚΑΚΗ. ΟΙ ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ ΑΡΧΙΖΟΥΝ ΚΑΘΕ ΓΕΝΑΡΗ, Η ΙΟΥ-
ΛΙΟ ΟΙ ΕΞΑΜΗΝΕΣ.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΤΟΥ 2^{ΟΥ} ΦΥΛΛΑΔΙΟΥ.

- ΠΑΙΔΙΑ Μ' ΣΑ ΘΕΤΕ.
- Κ. Ι. ΣΦΑΚΙΑΝΑΚΗ : ΖΩΝΤΑΝΟΙ ΕΛΛΗΝΙΚΟΙ ΡΥΘΜΟΙ.
- ΜΠΙΑΛΙΚ (ΜΕΤ. ΓΙΟΣΕΦ ΕΛΙΑ) : ΕΝΑΣ ΛΟΓΟΣ.
- ΓΙΕΡΑΡ (ΠΡΟΛΟΓΟΣ ΚΑΙ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ Φ.Κ.) : ΠΩΣ ΚΥΝΗΓΑΝΕ ΤΑ ΛΙΟΝΤΑΡΙΑ.
- ΜΑΞΙΜ ΓΚΟΡΚΙ (ΜΕΤ. Β. ΔΑΣΚΑΛΑΚΗ) : ΚΝΟΥΤ ΧΑΜΣΟΥΝ.
- ΕΛΛΗΣ Β. ΚΛΗΡΟΔΕΤΗ : Ο ΦΡΑΝΤΖΕΣΚΟΣ.
- ΣΤΗΒΕΝΣΟΝ (ΜΕΤ. Φ. ΚΟΝΤΟΓΛΟΥ) : ΤΟ ΝΗΣΙ ΜΕ ΤΟ ΘΗΣΑΥΡΟ.
- ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ.
- ΓΕΛΟΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΣΕΛΙΔΑ : Α. ΠΡΩΤΟΠΑΤΣΗ.

ΕΙΚΟΝΕΣ.

- ΣΤΗ ΜΝΗΜΗ ΤΟΥ ΚΑΡΛ ΛΙΜΠΚΝΕΧΤ (ΧΩΡΙΣΤΟ ΦΥΛΛΟ) : ΞΥΛΟΓΡΑΦΙΑ ΚΑΙ-
ΤΗΣ ΚΟΛΒΙΤΣ.
- Η ΚΟΙΜΗΣΗ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΕΦΡΑΙΜ ΤΟΥ ΣΥΡΟΥ : ΑΝΤΙΓΡΑΦΗ ΚΑΙ ΑΝΑΣΥΝ-
ΘΕΣΗ Φ.ΚΟΝΤΟΓΛΟΥ.
- Ο ΚΟΥΡΣΑΡΟΣ ΦΛΙΝΤ.
- ΠΡΟΜΕΤΩΠΙΔΑ : ΑΠΟ ΑΡΧΑΙΑ ΑΓΓΕΙΟΓΡΑΦΙΑ.

ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΑ ΣΤ. ΧΡΙΣΤΟΥ, ΓΑΜΒΕΤΑ ΚΑΙ ΓΛΑΔΣΤΩΝΟΣ 12.
ΚΛΙΣΕ ΕΥΑΓΓΕΛΟΥ ΧΑΛΚΙΟΠΟΥΛΟΥ, ΣΤΟΑ ΘΑΝΟΠΟΥΛΟΥ.

ΤΟ ΦΥΛΛΑΔΙΟ 10 ΔΡΑΧΜΕΣ.
ΓΙΑ ΤΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ 2 ΣΕΛΙΝΙΑ.

ΦΙΛΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ

Παιδιά μ', σὰ θέτε λεβεντιά και κλέφτες νὰ γενήτε
νέμενα νὰ—μαῦρα μ' παιδιά—νέμενα νὰ ρωτήσετε
νέμενα νὰ ρωτήσετε πῶς τὰ περνοῦν οἱ κλέφτες.
Σαράντα χρό—μαῦρα μ' παιδιά—σαράντα χρόνους ἔκαμα
σαράντα χρόνους ἔκαμα στοὺς κλέφτες καπετάνιος.
Ζεστό ψωμί—μαῦρα μ' παιδιά—ζεστό ψωμί δὲν ἔφαγα,
ζεστό ψωμί δὲν ἔφαγα, γλυκὸ κρασί δὲν ἤπια.
Τὸν ὕπνο δὲ—μαῦρα μ' παιδιά—τὸν ὕπνο δὲν ἐχόρτασα
τὸν ὕπνο δὲν ἐχόρτασα, τοῦ ὕπνου τὴ γλυκάδα·
σὲ στῶμα δὲ—μαῦρα μ' παιδιά—σὲ στῶμα δὲν ἐπλάγιασα
σὲ στῶμα δὲν ἐπλάγιασα μ' οὐδὲ σὲ μαξιλάρι·
τὸ χέρι μου—μαῦρα μ' παιδιά—τὸ χέρι μου δὲν ἄπλωσα
τὸ χέρι μου δὲν ἄπλωσα σὲ κοριτσιοῦ τὸν κόρφο.
Τὸ χέρι μου—μαῦρα μ' παιδιά—τὸ χέρι μου προσκέφαλο
τὸ χέρι μου προσκέφαλο και τὸ σπαθί μου στῶμα
και τὸ καριο—μαῦρα μ' παιδιά—και τὸ καριοφυλάκι μου
και τὸ καριοφυλάκι μου σὰν κόρη ἀγκαλιασμένο.

ΖΩΝΤΑΝΟΙ ΕΛΛΗΝΙΚΟΙ ΡΥΘΜΟΙ

“Ολοι θυμούμαστε τη φρίκη της Έλληνικής γραμματικής στο σχολείο. “Ολοι μας, ποιός λίγο ποιός πολύ, πολλά άκούσαμε και πολλά πάθαμε σκυφτοί στο θρανίο για φωνήεντα μακρά, για φωνήεντα βραχέα, για διφθόγγους, για κείνα που άλλοτες είναι μακρά και άλλοτες βραχέα, για δξείες, για περισπωμένες και άλλα.

Τά παιδικά μας κεφάλια πασχίζανε να ξεχωρίσουν διαφορές, που μόνο ονομαστικά πια ύπήρχαν σε πράματα που οι αιώνες — όπως το νερό τά χαλίκια της ρεματιάς — τρίψανε, στρογγυλέψανε κ' έξομοιώσανε.

Τί πια για μās μακρό και τί βραχύ!

“Έχασε πια τ' άφτι μας τώρα και καιρούς τά χνάρια των παληών ηρωικών μορφών, που σε χρόνια άλαργεμένα πήραν οι φθόγγοι αυτοί της γλώσσας μας στο στόμα του λαού, και στη σημερινή άμηχανία τό μάτι «εγγενώς προσεφέρθη» να κρατήση μιá τελευταίαν εικόνα της έποποιείας των στην ορθογραφία.

Μά αν ήταν δυνατό ν' άκούσουμε την άρχέγονο μορφή της γλώσσας μας με τις διάφορες αποχρώσεις και χρονικές — ρυθμικές — αξίες των φωνηέντων της, ή ορθογραφία θάταν ίσως τότε ή άπλη και πιστή παράσταση μιās ακουστικής έντύπωσης, και τό άθάνατο δακτυλικό εξάμετρο του Όμήρου θά ζωντάνευε στην άκοή μας με ρυθμική μουσικότητα, άνάλογη του σημερινού δεκαπεντασύλλαβου.

Θά ζωντάνευε, καθώς και κάθε άλλο έπος ή διθύραμβρος ή τραγωδία ή λυρικό και βουκολικό ποίημα, γιατί ή άρχαία ποίηση βάσιζε γενικά τη ρυθμική της στην π ρ ο σ ω δ ί α, και προσωδία ήταν τό είδος της άπαγγελίας, που έδειχνε φανερά τη διαφορά των μακρών και των βραχέων συλλαβών.

“Έτσι ή προσωδία ήταν κάτι σύμφυτο και συνόδευε αναπόσπαστα όχι μόνο κάθε άρχείο στίχο παρά και γενικά κάθε λέξη.

Με τη δύναμη της προσωδίας κάθε λέξη, με τά φωνήεντά της παρουσίαζε ένα κάποιο δικό της στοιχειώδες ρυθμικό σχήμα. “Αν οι λέξεις που ξμπαιναν σ' ένα στίχο συστηματοποιούσαν από μονάχες τους και με τη σειρά τους κάποιο χαρακτηριστικό ρυθμικό τύπο, τότες γινόταν τό μέτρο του στίχου.

“Έτσι λοιπόν που ζούσαν οι λέξεις στο στόμα του λαού την άρχαία εκείνη εποχή,

θάχαν εκτός του τονισμού των και κάποια σύμφυτη ρυθμική μουσικότητα με τις διάφορες χρονικές διάρκειες των φωνηέντων τους, και αυτή κυρίως θά έκανε έντύπωση στους μουσικούς-ποιητές, που τη ζούσαν και την άκουαν. Αυτό τον ιδιαίτερο έκφραστικό ρυθμό των λέξεων θά πρόσεχαν, όταν οργάνωναν σιγά σιγά τους διάφορους ρυθμικούς τύπους — τ ά μ έ τ ρ α — με τά όποια έζησαν επί αιώνες τά έπη, ή τραγωδία και ή λυρική και βουκολική ποίηση.

“Όστόσο ή νεροσυρμή των χρόνων ούδέποτε σταμάτησε να κυλά στα λιθάρια της, και σε κείνα που τά παραπόταμα κουβάλησαν — όλα όμορφα, όγρά, καθάρια και στρογγυλεμένα λιθάρια, δουλεμένα με την άβίαστη και άκατάλυτη έργασία των αιώνων — και όπως αυτά είναι χαρά του ματιού, όμοια χαιρόνταν πάντα τ' άφτι άκούοντας τη λέξη, τη δουλεμένη στο στόμα του λαού από την ίδια άβίαστη και άκατάλυτη δύναμη.

“Η ίδια αυτή άβίαστη και άκατάλυτη έργασία έτριψε και τρόχισε τις λέξεις επί αιώνες τόσο, που φαίνεται πως έφτασε στο να μετατοπίση τό κέντρο της βαρύτητας του ρυθμού, από τη μακρά συλλαβή της προσωδίας στην τονιζόμενη, δηλαδή σ' εκείνη που ίσως πάντα δεχόταν κάποια μουσική οξύτητα στην άπαγγελία.

“Η μετατόπιση αυτή του ρυθμικού κέντρου της βαρύτητας, όπως ήταν φυσικό, δεν είχε μονάχα συνέπειες για τη μεταγενέστερη ρυθμική αντίληψη του στίχου από μέρους των ποιητών, αλλά και, καθώς τολμούσε να πιστεύουμε, ήταν από τις κύριες δυνάμεις, που μεταμόρφωσαν τό ίδιο τό γραμματικό και συνταχτικό τυπικό της γλώσσας.

Φανταζόμαστε δηλαδή, πως όπως ή άρχαία προσωδία θάταν από της πρωτεύουσες δυνάμεις που μόρφωσαν τό άρχαίο τυπικό, αναγκάζοντας τις λέξεις να τροχιστούν σε τρόπο, που να δίνουν τό άπλούστερο, εύκολότερο και συντομότερο ρυθμικό διάγραμμα στην όμιλούμενη φράση, όμοια και ή μεταγενέστερη ρυθμική φυσιολογία της λέξης, που παίρνει τη νέα της βάση στην τονιζόμενη συλλαβή, άνάγκασε τις λέξεις να τροχιστούν, με τον ίδιο νόμο του ελάχιστου, σε νέα ρυθμικά διαγράμματα και μαζί με πολλές άλλες άφορμές, που έρευνά ή γλωσσολογία, διαμορφώθηκε σιγά σιγά τό νέο τυπικό της δημοτικής.

“Όστόσο όμως τί απόγιναν τά άρχαία μέτρα, που οργάνωσαν οι άρχαίοι μουσικοί-ποιητές άπάνω στην προσωδία, μιá που αυτή ή τελευταία έσβησε και από τη συνήθεια και από τη μνήμη;

“Η πρώτη θετική παρατήρηση που αποκομίζουμε είναι πως γενικά, σήμερα ή τονιζόμενη συλλαβή δίνει τη ρυθμική φυσιολογία και στο λόγο και στο ποίημα. Και αν ακόμα σήμερα βρίσκουμε δώ και κεί στην προφορά του λαού και σε όρισμένες περιοχές άρκετά καθαρά τά ίχνη της παλαιάς ακουστικής φυσιολογίας των φωνηέντων, (όπως: διαφορές στην προφορά του όμέγα, που πλησιάζει τό ου, από του όμικρον, που μένει καθαρό, όμοια σε πολλές διφθόγγους, όμοια, στη Μάνη, τη διαφορά του ύψιλον από του ήτα και ίότα, κ. ά.) ωστόσο σ' αυτά μένουν μόνο σκόρπια ζωντανά απομεινάρια, γιατί και αυτού, όπως και παντού, ή τονιζόμενη συλλαβή δίνει τό ρυθμό.

“Έχουμε λοιπόν άραγες να θρησήσουμε τον άμετάτρεπτο χαμό του άρχαίου προσωδιακού ρυθμού;

“Ας άρχίσουμε καλύτερα, με Πίστη, την έρευνα και ως γυρέψουμε να δοΰμε πως ζούν οι ρυθμοί, που οργάνώθηκαν από τό σημερινό τονισμό της λέξης και

πού ἔδωκαν γέννηση στὴν τόσο πλούσια δημοτικὴ ποίησή μας ἀπὸ τὸ μεσαίωνα καὶ δῶθε. Ἄς ἐπαναλάβουμε κ' ἐδῶ τὴν ἴδια πάλι ἔρευνα πού κάμαμε στὴν προηγούμενῃ μας μελέτῃ γιὰ τὴ Βυζαντινὴ μουσικὴ—ἔρευνα καρποφόρα—ὅταν μὲ τὴν ἴδια Πίστη βγήκαμε, γυρεύοντας στὸ λαὸ τὰ ζωντανὰ στοιχεῖα τῆς μουσικῆς του.

Γιὰ τὸ νέο μας σπουδαῖο ζήτημα ἔχομε στὴ διάθεσή μας πολλὲς συλλογὲς δημοτικῶν ποιημάτων—Ἀκριτικὸς κύκλος, Ρωτόκριτος, Κρητικὸ θέατρο, τὰ Κλέφτικα, τὰ Μοιρολόγια κλπ.

Στὴ βάση, συναντοῦμε τὸ δεκαπεντασύλλαβο στίχο· ἔχομε ὅμως καὶ πλούσια παραδείγματα ἄλλων μέτρων.

Ἀρχίζοντας τὴ μελέτῃ ἀπὸ τὸ δεκαπεντασύλλαβο, παίρνομε γιὰ παράδειγμα τὴν ἀρχὴ τοῦ Ρωτόκριτου.

Τοῦ κύκλου τὰ γυρίσματα π' ἀνεβοκατεβαίνου

Καὶ τὸ πρῶτο ρυθμικὸ χαρακτηριστικὸ πού χτυπᾷ στὴν προσοχή μας εἶναι ἡ σειρὰ τῆς ταχτικῆς διαδοχῆς μιᾶς ἀτόνου καὶ μιᾶς τονιζούμενης συλλαβῆς, δηλαδὴ ἀκοῦμε :

Τουκὺ κλουτὰ γυρί σματα πανε βοκα τεβαί νου

καί, ἐπειδὴ εἶναι περιτοσύλλαβος, περισσεύει μία ἄτονη συλλαβὴ στὸ τέλος.

Ἔχομε, λοιπόν, στὸ στοιχεῖο ἓνα ρυθμικὸ κύτταρο ἀποτελούμενο ἀπὸ μιὰν ἄτονη, ἀκολουθούμενη ἀπὸ μιὰν τονιζούμενη συλλαβή. Μία ἄρση καὶ μία θέση: **Τουκὺ**, — καὶ αὐτὸ τὸ ρυθμικὸ κύτταρο μὲ τὴν ἐπανάληψη, ὅπως εἶδαμε, κάνει δλάκερο τὸ στίχο.

Αὐτὸ τὸ ρυθμικὸ κύτταρο, δηλαδὴ μία ἄρση καὶ μία θέση, ὀργανώνει ὄχι μόνον τὸ στίχο, παρὰ καὶ γενικὰ ὅλη τὴ σύγχρονη μουσικὴ, καὶ ἔχει ὡς χαρακτηριστικὸ τὴν προανάκρουση, δηλαδὴ τὴν ἀρχικὴ ἄρση, πού καταλήγει στὴ θέση ἢ ὁποῖα ἀκολουθεῖ. Εἶναι παγκόσμιος νόμος, συνέπεια τῆς παγκόσμιας ἔλξης: Γιὰ νὰ χτυπήσῃ κανεὶς μ' ἓνα σφυρί, πρέπει πρῶτα νὰ τὸ σηκώσῃ.

Ἄν μεταχειριστοῦμε γιὰ περισσότερὴ σαφήνεια τὰ σημάδια τῆς μουσικῆς, ἔχομε γιὰ μὲν τὸ κύτταρο :

γιὰ δὲ τὸ στίχο δλάκερο :

ὅπου ἡ μετὰ τὸ χάρισμα συλλαβὴ εἶναι ἡ ἰσχυρά, καὶ τὰ ἀποπάνω μουσικὰ σημεῖα δείχνουν τὴ δυναμικὴ αὔξησι ἀπὸ τὴν ἄρση στὴ θέση.

Συχνὰ ὅμως ἔχομε καὶ ἀρχὲς στίχου, πού ἀρχίζουσι ἀπὸ θέση, καὶ ὅπου ἐπομένως λείπει ἡ ἀρχικὴ ἄρση—ἢ προανάκρουση. Ἄς μὴ νομίσουμε πὼς ἔχομε ἐξαίρεση στὸ νόμο, γιατί ἐδῶ ἡ ἀρχικὴ ἄρση ὑπνοεῖται. Ἡ εἶναι ἡ τελευταία συλ-

λαβὴ τοῦ προηγούμενου στίχου, πού χρησιμεύει κ' ἐδῶ γιὰ προανάκρουση, ἢ, ἐπιτέλους, προανάκρουση εἶναι ἡ ἀνάσα πού παίρνει κανεὶς γιὰ νὰ δόσῃ μιὰ τονιζούμενη συλλαβή. Γιὰ παράδειγμα παίρνομε τὸ δεκαεξασύλλαβο λαϊκὸ στίχο τοῦ Καλαματιανοῦ χοροῦ:

Καλαματιανὲ μ' ἀγέρα, πού φυσᾶς νύχτα καὶ μέρα

ὅπου ἔχομε πάλι τὸν ἴδιο ὀργανισμό τῶν ρυθμικῶν κυττάρων, καί, μὲ ἀντιπαρβολὴ μὲ τὸν προηγούμενο :

Καὶ αὐτὰ πάλι τὰ ρυθμικὰ κύτταρα μὲ τὰ ρυθμικὰ τους κέντρα (τὶς θέσεις), ἔχουσι τὴ ρυθμικὴ τους ἱεραρχία, γιατί, ὅπως ὁ πρῶτος φθόγγος στὸ κανονικὸ παράδειγμα τοῦ Ρωτόκριτου πού πήραμε, βρέθηκε ἀσθενέστερος τοῦ δευτέρου: **Τουκὺ**—ὅμοια δλάκερο τὸ δεύτερο κύτταρο εἶναι ἀσθενέστερο τοῦ τρίτου, τὸ τέταρτο τοῦ πέμπτου καὶ τὸ ἕκτο τοῦ ἑβδομου· δηλαδὴ ἡ πρώτη, τρίτη, πέμπτη καὶ ἑβδόμη θέση εἶναι ἰσχυρότερες ἀπὸ τὶς ἄλλες, πού πάλι ἔρχονται σὰν νέες προανάκρουσις σ' αὐτές, μὲ τρόπο πού ἔχομε

Τουκὺ κλουταγυρί σματα πανε βοκατεβαί νου

Καὶ οἱ τέσσαρις αὐτὲς θέσεις εἶναι τῆς δευτέρας ἱεραρχίας.

Μὲ τὸν ἴδιο ὅμως πάλι νόμο, ἢ πρώτη ἀπ' αὐτὲς τὶς θέσεις εἶναι προανάκρουση στὴ δεύτερη, καὶ ἡ τρίτη στὴν τέταρτη, ὥστε σὲ μιὰ τρίτη ἱεραρχία ἔχομε :

Τουκुकλουταγυρί σματαπανεβοκατεβαί νου

Κ' ἐδῶ πάλι, στὶς δύο αὐτὲς θέσεις τῆς τρίτης ἱεραρχίας, νιόθουμε ἀπὸ τὸν ἴδιο παγκόσμιο νόμο μιὰ τέταρτη καὶ τελευταία ἱεραρχία μιᾶς γιγάντιας ἄρσης, πού πέφτει σὲ μιὰ γιγάντια θέση, πάλι τὸ σφυρί, πού πρῶτα σηκώνεται καὶ ὕστερα χτυπᾷ, καὶ αὐτὴ τὴ φορὰ χτυπᾷ τὴ ρίμα. Εἶναι ἡ χειρονομία πού ἄρχει δλάκερο τοῦ στίχου.

Βλέπομε λοιπόν, πὼς ὁ μεγαλύτερος ἀπ' ὅλους τοὺς τονισμοὺς εἶναι ὁ τελευταῖος, ὁ τονισμὸς τῆς ρίμας, καὶ αὐτὸ ἀπὸ τὸν παγκόσμιο νόμο τῆς ἔλξης πού, γιὰ νὰ πέσῃ κάτι, πρέπει πρῶτα νὰ σηκωθῇ. Καὶ εἶναι τόσο ἰσχυρὸς αὐτὸς ὁ τελευταῖος τονισμὸς τῆς ρίμας, πού μπορεῖ νὰ δεχτῇ καὶ προσωδία, δηλαδὴ ἐπέκτασι μουσικὴ, γιὰ νὰ συμπληρώσῃ τυχὸν μία τετραποδία, ἢ ἄλλον ἄρτιο ἀριθμὸ ποδῶν (μουσικῶν μέτρων.)

Ἔτσι μποροῦμε ν'ἄχομε, μὲ τὴ μουσικὴ παράστασι

δλάκερο τὸ στίχο σὲ τέσσαρα πλήρη μουσικὰ μέτρα, καὶ τὸ ἀποπάνωθε μουσικὸ σημεῖο δρῆγει τὴ δυναμικὴ αὔξησι πρὸς τὴν τελευταία τονιζούμενη συλλαβὴ τῆς ρί-

μας. Ἀπὸ τὸ τελευταῖο μέτρο λείπει ὁ χρόνος ἑνὸς τετάρτου, δηλαδή μιᾶς συλλαβῆς, καὶ συμπληρώνεται ἀπὸ τὴ συλλαβὴ τῆς προανάκρουσης τοῦ ἐπόμενου στίχου καὶ ἔτσι, ὅλοι οἱ στίχοι τοῦ ἔπους δέγονται σ' αὐτὸ τὸ ρυθμικὸ σχῆμα, πὸν σὰν κύκλος γυρνᾷ πάντα ἀπὸ τὸ τέλος στὴν ἀρχή. Ἡ τελευταία ἄτονη συλλαβὴ τοῦ ὅλου στίχου παρουσιάζεται λοιπὸν σὰν τὸ ἀναπήδημα τοῦ σφυριοῦ στὸ ἄμόνι ὕστερα ἀπὸ τὸ μεγάλο χτύπο τῆς ρίμας, καὶ αὐτὸ τὸ ἀναπήδημα μαζί με τὶς πρώτες πάλι συλλαβὲς τοῦ ἐπόμενου στίχου ξανασπεύδει μετὰ τὸ γύρισμα τοῦ ρυθμικοῦ αὐτοῦ σχήματος, στὴ δευτέρα ρίμα καὶ καθεξῆς.

Αὕτῃ εἶνε στὴ βάση καὶ ἡ ὁργάνωση τῆς παγκόσμιας σύγχρονης συμφωνικῆς μουσικῆς, πὸν με ἄπειρα ἄλλα ρυθμικὰ τεχνάσματα, ἄλλοιες ποικίλλει, ἄλλοτες ἐπεκτείνει καὶ ἄλλοτες διασπᾷ τὸ στοιχειώδη αὐτὸ ρυθμικὸ τύπο τοῦ τετράμετρου.

* *
*

Ὡστόσο δὲ βρήκαμε ἀκόμα πουθενὰ τὸ ἀρχαῖο ρυθμικὸ πνεῦμα. Ποῦ εἶναι τὸ μακρὸ καὶ ποῦ τὸ βραχὺ στὰ ὁποῖα βασιζει τὸ ἀρχαῖο μέτρο τὴν ἔκφρασή του;

Εἶναι ἀλήθεια πὸς ὄση καλὴ θέληση καὶ ἂν βάζουμε νὰ μεταχειριστοῦμε προσοδία καὶ νὰ ἐπεκτείνουμε τὶς τονιζούμενες συλλαβὲς, δὲ φτάνουμε νὰ ζωντανέψουμε τὸν ἀρχαῖο ρυθμό.

Μὰ πὸς τὰ δημοτικὰ τοῦτα ἔπη σώζονται ἀπὸ τὸ μεσαίωνα καὶ τόσα χρόνια πανταχοῦ τῆς Ἑλλάδας καὶ διατηροῦνται στὸ στόμα τοῦ λαοῦ, ὁ ὁποῖος, ἔτσι καὶ ἀλλοῦς, οὔτε διαβάζει, οὔτε ἀπαγγέλλει; ἴσως νιόθουμε πὸς, μετὰ τὴν ἀπάντηση, μπορεῖ καὶ νὰ μᾶς ἀνοιχτῇ ὁ δρόμος γιὰ τὴν καρποφόρα ἔρευνα. Καὶ ἀλήθεια, οἱ φιλολογοῦντες τὰ γνωρίζουμε αὐτὰ τὰ ποιήματα καὶ τὰ ἀπαγγέλλουμε, καὶ ἴσως ξέρουμε καὶ μερικὰ ἐκ στήθους· ἀλλοίμονο ὅμως στὰ ἔπη αὐτὰ ἂν ὁ λαὸς ἔκανε τὸ ἴδιο με μᾶς· θᾶταν καιρὸς πὸν ἕνα ἕνα θὰ τὸ εἶχε πάρῃ ἡ ἀληθινή. Ὁ λαὸς δὲν ἀπαγγέλλει. Ὁ λαὸς τὰ τραγουδεῖ· καὶ μάλιστα, κάτι περισσότερο ἀκόμα, τὰ τραγουδεῖ χορεύοντας.

Νιόθουμε ἀμέσως πὸς τὰ δάχτυλά μας ἀγγίζουν τούτῃ τὴ φορὰ τὸ σφυγμὸ τῆς ζωῆς, πὸν ἔζησε πάντα ἀνάμεσά μας ἀπὸ, δὲν ξέρουμε, πόσο ἀρχαία ἐποχὴ, πὸν μᾶς συνόδεψε ἀνάμεσα στὴ σκλαβιά, πὸν λάλησε καὶ στὴν ἥσυχη ρηματιά μὰ καὶ ψηλὰ στ' ἀρματολόκι καὶ κράτησε ἀκοίμητη τὴ φυλὴ, — τῆς ζωῆς τοῦ δημοτικοῦ τραγουδιοῦ.

Ἄς δοῦμε λοιπὸν πὸς τραγουδεῖ καὶ πὸς χορεύει ὁ λαὸς τὸν περίφημο δεκαπεντασύλλαβο στίχο.

Εἴπαμε πὸς οἱ μεγάλοι συμφωνικοὶ στὴ Δύση βρήκαν καὶ μόρφωσαν πολλοὺς τρόπους νὰ ποικίλλουν, νὰ ἐπεκτείνουν ἢ νὰ διασπᾶσουν τὸ ὑποτυπῶδες τονιστικὸ πλαίσιο τῆς ἄρσης καὶ θέσης, πὸν πρὸ ὀλίγου μελετήσαμε, καὶ νὰ τοῦ δόσουν ζωὴ καὶ πάθος. Ἄς δοῦμε μετὰ τὶς τρόπους κατώρθωσε νὰ τὸ ζωντανέψῃ ἡ δημοτικὴ μᾶς μούσα. Ἡ γνώση αὕτῃ, δὲ θὰ ἴναι ἡ πιὸ πολύτυμη καὶ πιὸ διδακτικὴ γιὰ τὸ χαρακτήρα τῆς Ἑλληνικῆς τεχντροπίας;

Παίρνομε γιὰ παράδειγμα ἕνα δεκαπεντασύλλαβο κλέφτικο δημοτικὸ τραγούδι, τὸ «παιδιά μ' σὰ θέτε λεβεντιά» πὸν εἶναι χορὸς ἀργὸς ἀντρικὸς τ σ α μ ι κ ο ς καὶ τὸ παραθέτομε μετὰ πλήρη μουσικὴ γραφὴ:

Οἱ συλλαβὲς μᾶς παρουσιάζουν δύο φορὲς στὴ συνέχεια τὸ τυπικὸ διάγραμμα πὸν μελετήσαμε, δηλαδή ἀρχίζει μίᾳ προανάκρουση μετὰ τὴ συλλαβὴ παι καὶ ἀκολουθοῦν τέσσερα μέτρα ἢ πόδες, ἀπὸ τέσσερες συλλαβὲς ὁ καθένας, πλὴν τοῦ τελευταίου πὸν ἔχει δύο μονάχα συλλαβὲς μετὰ τὴ γνωστὴ ἐπέκταση τῆς πρώτης (τὸ βάρος τοῦ τελευταίου τονισμοῦ)· ἀκολουθεῖ μετὰ τὴν κάθετο μετὰ στίγματα γραμμῆ ἢ νέα προανάκρουση μετὰ τὴ συλλαβὴ ε (τοῦ ἐ μ ἔ ν α) καὶ ἀκολουθεῖ ξανά τὸ ἴδιο τυπικὸ σχῆμα τῶν τεσσάρων μέτρων μετὰ τέσσερες συλλαβὲς τὸ καθένα, πλὴν τοῦ τελευταίου πὸν πάλι ἔχει μόνο δύο, καὶ ὅπου ἐκ νέου βαρύνει ὁ ρυθμὸς.

Πρώτῃ ἀξιοσημείωτη παρατήρηση πὸν κάνουμε, εἶναι πὸς ἐνῶ ἔχουμε δύο πλήρη καὶ ὅμοια μουσικὰ διαγράμματα, τὸ μὲν πρῶτο τὸ γεμίζει, ὅπως εἶναι φυσικὸ, ὁ πρῶτος στίχος «παιδιά μ' σὰ θέτε λεβεντιά και κλέφτες να γενήτε», τὸ δεύτερο ὅμως διάγραμμα ἂν καὶ εἶναι τῆς ἴδιας μουσικῆς ἔκτασης μετὰ τὸ πρῶτο, ὡστόσο γεμίζεται μονάχα ἀπὸ τὸ πρῶτο μισὸ τοῦ δευτέρου στίχου «ἐμένα να ρωτήσετε» τὸ ὁποῖο μισὸ κατορθώνει μετὰ τὴ βοήθεια ἐπαναλήψεων συλλαβῶν καὶ τῆς παρένθεσης «μαῦρα μ' παιδιὰ» νὰ ξαπλωθῇ στὴ μουσικὴ ἔκταση πὸν πρὶν πῆρε ὀλάκερος ὁ πρῶτος στίχος. Τὸ πρᾶμα μᾶς ξενίζει στὴν ἀρχὴ μὰ, ἂν τὸ τραγούδι ἐξακολουθήσῃ, τότε θὰ μᾶς παρουσιαστῇ ὅλο τὸ θαῦμα τῆς ἐνόητης καὶ ποικιλίας, γιὰ τὴν ἀκούσουμε αὐτὸ τὸ τραβηγμένο μετὰ παρενθέσεις καὶ ἐπαναλήψεις μισὸ κομματί τοῦ στίχου, πὸν βάσταξε ὀλόκληρη μουσικὴ φράση, νὰ σφιχτῇ αὕτῃ τὴ φορὰ στὸ πρῶτο μισὸ τοῦ πρώτου μουσικοῦ διαγράμματος καὶ ἔτσι, τὸ πρῶτο διάγραμμα νὰ δόσῃ ὀλάκερο τὸ στίχο «ἐμένα να ρωτήσετε πὸς τὰ περνοῦνε οἱ κλέφτες». Θὰ ἀκολουθήσῃ ἀμέσως στὸ δεύτερο μουσικὸ διάγραμμα τὸ πρῶτο μισὸ τοῦ τρίτου στίχου, πάλι μετὰ τὴν ἴδια παρένθεση «μαῦρα μ' παιδιὰ», ὁ στίχος θὰ γυρίσῃ ὀλάκερος στὸ πρῶτο διάγραμμα γιὰ νὰ χαλκευθῇ ἀμέσως τὸ πρῶτο μισὸ τοῦ τετάρτου στίχου στὸ δεύτερο διάγραμμα, καὶ τὸ ἀκούσουμε εὐθὺς κατόπιν ὀλάκερο καὶ πᾶντοπλο στὸ πρῶτο, καὶ ἔτσι στὴ συνέχεια.

Ἡ πρώτη γενικὴ ἐντύπωση εἶναι τρομερὰ ἔντονη. Ἔχουμε μπροστά μας ἕνα ἀργὸ ἀντρικὸ χορὸ, ἕνα χορὸ παλῆκαριῶν. Τὸ τραγούδι ἀρχίζει καὶ μαζί, τὸ σῶμα ξεκινᾷ σὲ ἀρμονικὴ κίνηση. Τὰ πόδια τότε πατοῦν βηματίζοντας καὶ τότε ἀγγίζουν καὶ ξανασηκώνονται, σημαίνοντας «τοὺς πόδας» τοῦ μέτρου. Τὸ τραγούδι φτάνει στὰ μισὰ τοῦ πρώτου στίχου, κεῖ πὸν σημειώσαμε πρὶν τὴ γιγάντια ἄρση, καὶ νὰ, τὸ σῶμα κάνει στροφὴ. Ἐκεῖ συμπληρώνεται τὸ πρῶτο ἡμίστιχο τοῦ τραγουδιοῦ. Τὰ βήματα προχωροῦν, τὰ πόδια βηματίζουν, τότε διαγράφουν καμπύλες, ἀγγίζοντας μίᾳ στιγμὴ χάμω καὶ σημαίνοντας «τοὺς πόδας» τοῦ μέτρου, ἕως τὴ γιγάντια θέση ὅπου τὸ σῶμα κάνει δευτέρη στροφὴ καὶ ξαναβρίσκεται ὀλόρθο. Τελιώνει ὁ στίχος τοῦ τραγουδιοῦ. Τὰ βήματα ξαναρχίζουν ἀμέσως ὅπως στὴν ἀρχή, μὰ τὸ τραγούδι θὰ πῆ μονάχα τέσσερες συλλαβὲς τοῦ δευτέρου στίχου καὶ στὴ συνέχεια θὰ τραγουδήσῃ μαῦρα μ' παιδιὰ καὶ ἀμέσως τὰ βήματα θὰ κάμουν

τρίτη στροφή. Τὰ βήματα προχωροῦν βηματίζοντας ἢ ἀγγίζοντας, καὶ τὸ τραγοῦδι ξαναπαίρνει τὰ λόγια πὺν διάκοψε, τὰ φέρνει ὡς στὴ γιγάντια ἄρση τοῦ δευτέρου στίχου καὶ νά, πάλι τὸ σῶμα κάνει τέταρτη στροφή. Τὰ βήματα ξαναρχίζονται ὅπως στὴν ἀρχὴ καὶ ὁ δεύτερος στίχος μπαίνει αὐτὴ τὴ φορὰ ὁμαλὰ στὸ τραγοῦδι καὶ γίνεται στροφή στὴ γιγάντια ἄρση, ξανά τὰ βήματα, ξανά οἱ κάμπυλες πὺν γράφει τὸ πόδι ἀγγίζοντας μιὰ στιγμή, ξανά στροφή στὸ τέλος τοῦ στίχου, στὴ γιγάντια θέση. Ἔτσι προχωρεῖ καὶ ξετυλίγεται μπροστά μας αὐτὸ τὸ θαῦμα τῆς ἐνότητας, ἐνότητας ὁμοούσιας καὶ ἀδιαίρετης ποιήσης, μουσικῆς καὶ χοροῦ.

Ἄς ἀφίσουμε στὸ φιλόσοφο νὰ ἐρευνήσῃ ἂν τὸ ἐπίπεδο τοῦ ἀνθρώπου ἀνεβαίνει ψηλότερα μὲ τὴ νεύρωση ἐνὸς καλλιτέχνη ἢ μὲ τὸ δόλυμπιο αὐτὸ θαῦμα τῆς ἁρμονίας ὅπου σὰν λειτουργὸς μετέχει ὁ ἴδιος ὁ ἄνθρωπος, καὶ ἄς προχωρήσουμε στὴν ἐξέταση τοῦ τραγουδιοῦ μας.

Ἄν προσέξουμε αὐτὴ τὴ φορὰ τὴ χρονικὴ διάρκεια τῶν συλλαβῶν, πὺν ἀνὰ τέσσερες γεμίζονται τὰ μέτρα καὶ ὁργανόουν τὸ γνωστὸ ρυθμικὸ τύπο πὺν μελετήσαμε, θὰ κάμουμε μιὰ νέα, ἐπίσης μοναδικὴ καὶ καταπληκτικὴ παρατήρηση. Βλέπουμε δηλαδὴ πὺν κάθε μέτρο παρουσιάζει ἓνα συμμετρικὸ σχῆμα στὴ χρονικὴ διάταξη τῶν τεσσάρων συλλαβῶν πὺν περιέχει. Ἡ πρώτη βαστᾶ δύο χρόνους, ἢ δευτέρη ἓνα, ἢ τρίτη ἓνα καὶ ἢ τέταρτη ξανά δύο, καὶ αὐτὸ τὸ ἴδιο ἐπικρατεῖ σὲ ὅλα τὰ μέτρα, ὡς πὺν νὰ τελειώσῃ ὁ πρῶτος στίχος. Μὲ τὴν ἀρχὴ τοῦ δευτέρου τετραμέτρου νέα κατάπληξη πάλι συμμετρία, ἀλλὰ αὐτὴ τὴ φορὰ ἢ πρώτη συλλαβὴ βαστᾶ ἓνα χρόνο, ἢ δεύτερη δύο, ἢ τρίτη δύο καὶ ἢ τέταρτη ξανά ἓνα, δηλαδὴ ἐντελῶς τὸ ἀντίστροφο αὐτοῦ πὺν συνέβαινε στὰ μέτρα τοῦ πρώτου στίχου.

Ὡστε γενικὰ δύο εἰδῶν χρονικῆς ἀξίης συναντοῦμε στὶς συλλαβὲς τοῦ τραγουδιοῦ. Ἡ εἶναι δύο μουσικῶν χρόνων ἢ εἶναι ἐνὸς μουσικοῦ χρόνου.

Αὐτὴ τὴ φορὰ, βλέπουμε πὺν καθαρὰ μπροστά μας τὴν πανάρχαια Ἑλληνικὴ μετρικὴ τοῦ μακροῦ καὶ τοῦ βραχέως, πὺν, ποιὸς ξέρει ἀπὸ ποιὰν ἀγνωστὴ δύναμη, ἀπὸ ποιὸ Νόμο πὺν τόσο δυνατὰ μᾶς ἄρχει ὥστε νὰ μᾶς διαφεύγῃ, μπῆκε παντοδύναμη καὶ ζωογόνησε τὸ ὑποτυπῶδες ρυθμικὸ πλαίσιο τῆς τονιζόμενης συλλαβῆς, τοῦ τονιζομένου χρόνου, τὸ ἴδιο πὺν βρήκαμε στὴ βάση κάθε ποιήσης καὶ κάθε συμφωνικῆς μουσικῆς.

Οἱ αἰῶνες πὺν τρόχισαν τὶς συλλαβὲς τῶν λέξεῶν μας στὸ σημεῖο νὰ σβῆσουν τὴ διαφορὰ τῶν μακρῶν καὶ τῶν βραχέων φωνηέντων, μᾶς λεφτέρωσαν καὶ λύτρωσαν τὶς λέξεις ἀπὸ τὸ ζυγὸ ἐνὸς σύμφυτου ρυθμοῦ.

Κάθε λέξη δὲν ἔρχεται πὺν σήμερα στὸ ἀφτί μας μὲ τὸ σύμφυτο προσωδιακὸ ρυθμὸ τῶν φωνηέντων τῆς, μὲ τὸν ὁποῖο ἐρχόταν ἄλλοτες στὸ ἀφτί τῶν ἀρχαίων, νὰ μᾶς ἐπιβάλλῃ τὸ ρυθμὸ τῆς. Ἡ νεροσυρμὴ τῶν χρόνων, πὺν οὐδέποτε σταμάτησε νὰ κυλᾷ στὰ λιθάκια τῆς, καὶ τὰ δούλεψε, τὰ στρογγύλεψε, μὲ τὴν ἀβίαστη καὶ ἀκατάλυτη δύναμη τῶν αἰῶνων, λύτρωσε σιγὰ σιγὰ τὶς λέξεις ἀπὸ τὴ σύμφυτη προσωδία. Τὶ πὺν μακρὸ καὶ τὶ βραχύ. Κάθε φωνήεντο τὸ κάμουμε σὰ θέλουμε μακρὸ, σὰ θέλουμε βραχύ.

Ἄν πάρουμε τώρα τὶς συλλαβὲς τοῦ πρώτου στίχου, ὅπως βαστοῦν ἀπὸ τὸ τραγοῦδι, καὶ βάλουμε τὸ μακρὸ σημεῖο τῆς προσωδίας — σ' αὐτὲς πὺν κρατοῦν δύο χρόνους καὶ τὸ βραχύ — σ' αὐτὲς πὺν κρατοῦν ἓνα, θὰ ἔχουμε τὴν προσωδιακὴ φυσιογνωμία τοῦ στίχου ὅπως τραγοιδίεται καὶ χορεύεται ἀπὸ τὸ λαὸ:

Παι δὶάμισα θέ' ἴε | λε βεν ἰά καὶ κλέφτες νά γε νῆ ἠ ἴε

Αὐτὸ τὸ μετρικὸ σχῆμα πὺν ἔχουμε μπροστά μας εἶναι ὁ ἀρχαῖος «χορίαμβος» καὶ αὐτὸν εἶδαμε μὲ τόση λαμπρότη νὰ χορεύουν τὰ παληκάκια σημειώνοντας δόλυμπια τὶς στροφές του.

Ἡ συνέχεια μᾶς δίνει τὸ ἀντίστροφο σχῆμα

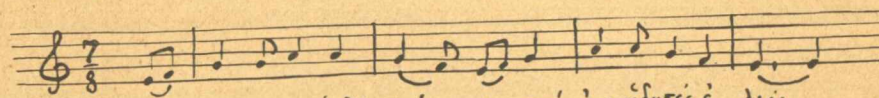
ν ε' | μέ να γά μᾶν ρα μ' παιδιὰ νέ' | μέ να νά ρω ἴν' σε ἴε

Εἶναι ὁ ἀρχαῖος «ἀντίσπαστος» ρυθμὸς καὶ σ' αὐτὸν ὁμοία δόθηκε κλήρα νὰ ζῆ ἀκόμα σήμερο μαζί μας.

Ὅμοια συναντοῦμε τὸ «χορίαμβο» στὴν ἀρχὴ τοῦ τραγουδιοῦ τοῦ καπετὰν Τζουβάρου — ποῦταν στὸ Λοῦρο ἀρματολὸς, στὸ Καρπενήσι κλέφτης — στὸ στίχο: «λάλησε, κοῦκεμ', λάλησε»

Ὅμοια τὸ «πέντε παιδιὰ μαλώνανε γιὰ μιὰ παπαδοπούλα» μεταχειρίζεται τὸ «χορίαμβο» καὶ «ἀντίσπαστο» σὲ ἀντίστροφη τάξη ἀπὸ ἐκείνη τοῦ «παιδιάμ' σὰ θέτε». Καὶ ἄλλα.

Ἄς ἐξετάσουμε ἄλλα τραγοῦδια καὶ ἄς πάρουμε τὸν ὠραῖο συρτὸ χορὸ:

Πέ ρα μερριάσ'τόν κάμ πο πού' γαιόιδαςές ε' λίες

Τὸ ρυθμικὸ σχῆμα τῶν τονιζομένων συλλαβῶν βρίσκεται πάλι τὸ ἴδιο, ἂν καὶ ἐδῶ πρόκειται γιὰ δεκατρισύλλαβο στίχο, γιὰτὶ μὲ τὴν ἱεραρχία πὺν εἶδαμε τῆς τρίτης τάξης τῶν τονισμῶν, ἔχουμε:

περαμερριάστοκάμ ποπουναιοιδασίεςεληές

ὅπου, προκειμένου νὰ ἐξοικονομοῖσουμε στὸ ἴδιο πλαίσιο λιγότερες συλλαβὲς, ἐπεκτείνουμε αὐτὴ τὴ φορὰ καὶ τὴ συλλαβὴ τῆς γιγάντιας ἄρσης καὶ, παραλείποντας τὸ ἀναπήδημα στὴ γιγάντια θέση, ἔχουμε σὲ ἀντιπαραβολὴ μὲ τὸ ἀρχικὸ πλαίσιο:

Τοῦ | κύ κλου ἰα γυ | ρί σμα ἰα π'α | νε βο κα ἴε | βαι' νου
Πέ | ρα μερριάσ'τόν κάμ πο πού' γαιόιδαςές ε' λίες

Ἄν ἐξετάσουμε τὴ διάρκεια τῶν συλλαβῶν καὶ φθόγγων τῆς μελωδίας, βρῖσκουμε πάλι τὴ θαυμαστὴ περίπτωση νὰ ἔχουμε μονάχα τέταρτα καὶ ὄγδοα σὲ τυπικὴ ἰαδοχικὴ σειρά. Δηλαδὴ πάλι μακρὰ καὶ βραχέα μονάχα, πάλι μιὰν εἰκόνα τῆς ἀρχαίας προσωδίας.

Παραθέτοντας τὸ μετρικὸ σχῆμα ποῦ μᾶς δίνουν οἱ φθόγγοι εἰς τέταρτα καὶ ὄγδοα :

— | — ' — — | — ' — — | — ' — — | — ' — —
 Πέ' ρα μερ για σ'όν κά αμ πο πού 'ναι οἶδα σιές ε' λιές ε's

ἔχουμε μπροστά μας τὸ δεύτερο εἶδος τοῦ ἀρχαίου «ἐπιτρίτου».

Ὅμοια στὸ ἴδιο αὐτὸ ἀρχαῖο μετρικὸ σχῆμα ἀπαντιοῦνται οἱ περισσότεροι τῶν συρτῶν χορῶν μας, ὁ πασίγνωστος Καλαματιανὸς καὶ ἄπειρα ἄλλα τραγούδια.

Ἐξαιρετικὰ πρωτότυπο καὶ ἐνδιαφέρον εἶναι τὸ τραγούδι «μπαίνω μὲς στ' ἀμπέλι», ποῦ ὁ καθηγητὴς κύριος Ψάχος συνέλεξε στὴ Σκύρο καὶ σημείωσε τὸ σπάνιο ρυθμικὸ εἶδος ποῦ παρουσιάζει, τοῦ πρώτου εἶδος τοῦ «ἐπιτρίτου». Παραπέμποντας τὸν ἐνδιαφερόμενο γιὰ τὴ μουσικὴ του, στὴ συλλογὴ «δημῶδη ἄσματα τῆς Σκύρου» τοῦ κ. Ψάχου, παραθέτομε μοναχὰ τὸ ρυθμικὸ τοῦ σχῆμα, ὅπως παρουσιάζεται ἀπὸ τοὺς φθόγγους τῆς μουσικῆς του :

| — ' — — — | — ' — — — | — ' — — — | — ' — — — |
 Μπαίνω μὲς σ' ἄμ πέ' ε' λι ε' μπαίνω μὲς σ' ἄμ πέ' ε' ε' ε' ε'
 | — ' — — — | — ' — — — | — ' — — — | — ' — — — |
 μπαίνω μὲς σ' ἄμ πέ' ε' λι ε' σά νοι κο κε ρά' α' α' α'

Μὰ καὶ γιὰ τὰ ἄλλα δύο εἶδη τοῦ ἀρχαίου ἐπιτρίτου βρῖσκομε σημερινὰ παραδείγματα. Ἔτσι τὸ χορευτικὸ ἠπειρώτικο τραγούδι «τώρα τὸ Μάη με τὴ δροσιά τώρα τὸ καλοκαίρι» παρουσιάζει τὸ τέταρτο εἶδος τοῦ «ἐπιτρίτου» :

| — ' — — — | — ' — — — | — ' — — — | — ' — — —

Μὰ δὲν εἶναι μοναχὰ ὁ χοροῖαμβος, ὁ ἀντίσπαστος, καὶ τὰ τέσσερα εἶδη τοῦ ἐπιτρίτου ποῦ συναντοῦμε στὴ ρυθμικὴ συγκρότηση τοῦ σύγχρονου δημοτικοῦ τραγουδιοῦ. Πολλὰ ἄλλα ἀρχαῖα μετρικὰ σχήματα, ἔξισον μοναδικὰ καὶ χαρακτηριστικὰ, ὀργανώνουν ἄπειρα ἄλλα δημοτικὰ τραγούδια, ποῦ ζοῦν σαρκῆνα σὲ ἀφθονία παντοῦ, ὅπου ὑπάρχει καὶ ἡ λαλούμενη Ἑλληνικὴ.

Τὸ τραγούδι ποῦ τραγουδοῦν τὰ κορίτσια ὄντας, τὴν ἡμέρα τοῦ Πάσχα, κουνοῦνται πάνω στὶς κούνιες —«σοῦσες»—, ὅπως εἶναι ἔθιμο στὴν Κύπρο, στὴ Σάμο καὶ ἄλλοῦ :

Θεέ μου νάρταν σήκωσες νὰ κρεμαστοῦν οἱ σοῦσες

Καὶ νὰ γεμῶσουν τὰ στενά οὐλον μαυροματοῦσες

μᾶς παρουσιάζει πάλι ὀλοζώντανο ἄλλο μοναδικὸ καὶ χαρακτηριστικὸ ἀρχαῖο ρυθμὸ, τὸ ρυθμὸ τοῦ τέταρτου εἶδους τοῦ «παίωνος», ποῦ εἶναι μέτρο πενταδικό, δηλαδή, ἔξαιρετικὸ καὶ ἀξιοσημείωτο. Τὸ μέτρο αὐτὸ ὅταν, (ὅπως στὸ τραγούδι π' ἀναφέραμε) ἢ πρώτη μακρὰ θέση ἀναλύεται σὲ δυὸ βραχεῖες, σύγκεται ἀπὸ βραχὺ-βραχὺ-βραχὺ-μακρόν.

Ὅμοια σὲ μερικοὺς τόπους τὰ κάλαντα τῆς πρωτοχρονιάς παρουσιάζουν συχνὰ χαρακτηριστικοὺς ἀρχαίους ρυθμούς. Ἔτσι στὴν Κεφαλληνία συναντοῦμε σ' αὐτὰ

τὸ «Ἰωνικὸν ἀπὸ μείζωνος» μέτρο, καὶ στὴν Τήνο βρῖσκομε «δακτύλους» θαυμάσια ὀργανωμένους, καὶ ἄλλα μέτρα ἄλλοῦ.

*
* *

Αὐτὰ τὰ λίγα παραδείγματα, ποῦ σὲ μιὰ διεξοδικὴ ἐπισκόπηση φέραμε, παίρνοντας τα ὀλοζώνταντα ἀπὸ τὸ στόμα τοῦ λαοῦ καὶ συνυφασμένα μαζί με τὴ ζωὴ καὶ τὰ πάθη του, φτάνουν νὰ μᾶς φωτίσουν γιὰ τὴ γνώση τῆς ἐσώτατης δύναμης τοῦ Ἑλληνικοῦ τραγουδιοῦ, ὅπως ἔζησε καὶ λάληλε στὸν ἥσυχο κάμπο ἢ στὴ ρεματιὰ ἢ ψηλὰ στ' ἄρματολίκι.

Βλέπομε πιά καθαρὰ πὼς ἡ ὑπέροχη δημοτικὴ μας ποίηση δὲ ζῆ ὀλάκερη καὶ αὐτούσια στὶς ποιητικὲς συλλογές, (κατὰ τὰ ἄλλα πολὺ καλές) ποῦ ἔεχομε. Φτάσαμε, ὅπως ἐλπίζουμε, στὸ σημεῖο νὰ δοῦμε, καὶ αὐτὸ ἦταν ὁ σκοπὸς τῆς μελέτης αὐτῆς, πὼς τὸ δημοτικὸ τραγούδι εἶναι ἓνα ὀμοούσιο καὶ ἄδιαίρετο ποίησης μουσικῆς καὶ χοροῦ, μιὰ δύναμη ζωντανὴ ποῦ ἡ ζωὴ τῆς σφύζει με ρυθμὸ Ἑλληνικὸ, τὸ ζωντανὸ Ἑλληνικὸ ρυθμὸ, ποῦ πάντα ὕφανε κι ἀκόμα ὕφαινει τὴ ζωὴ μας.

Καὶ δὲ μπορεῖ τὸ φαινόμενο αὐτὸ νὰ εἶναι ἓνα τυχαῖο φαινόμενο καὶ νὰ κάνομε τὸν ἀπλὸ συλλογισμό, πὼς βέβαια, μιὰ ποῦ οἱ ἀρχαῖοι δὲν ἄφηναν συνδυασμὸ μακροῦ καὶ βραχέος ἀνεκμετάλλευτο, θάταν θαυμάσιο τὰ δικά μας μέτρα νὰ μὴν παρουσίαζαν ἀρχαῖο τύπο. Μιὰ ματιὰ στὴν παγκόσμια λαϊκὴ μουσικὴ φτάνει γιὰ νὰ μᾶς δεῖξη πὼς, ὄχι μόνο δὲ θὰ βροῦμε ἀρχαῖα Ἑλληνικὰ μέτρα, καὶ μάλιστα τόσο χαρακτηριστικὰ ὡς αὐτὰ ποῦ φέραμε παράδειγμα, στὰ λαϊκὰ τραγούδια τῶν λαῶν τῆς Δύσης, παρὰ καὶ ἡ ἴδια ἀκόμα ἡ Ἑλληνικὴ ρυθμικὴ θεωρία με τὴν τὴν ὀποῖαν οἱ θεωρητικοὶ πάσχισαν στὴ Δύση τὸ μεσαῖωνα νὰ ἐμβολιάσουν τὴ μουσικὴ παραγωγὴ τῶν τρουβέρων καὶ τρουβαδούρων, δὲ μπόρεσε νὰ μορφώση, παρὰ τοῦ περίφημου ἔξη τρόπους τῆς μετρικῆς των, ποῦ ὅλοι εἶναι ἡ ἀπλὴ ἀποκλειστικὴ ὀργάνωση πότε τροχαίων καὶ πότε ἀντιστρόφως ἰάμβων (mesura perfecta).

Καὶ ἀκόμα, δὲ φτάνει νὰ συναντήσουμε ἓνα συνδυασμὸ χρόνων ποῦ νὰ θυμίζη ἓνα ἀρχαῖο μετρικὸ σχῆμα γιὰ ν' ἀποφασίσουμε πὼς ἔχομε μπροστά μας Ἑλληνικὸ ρυθμὸ. Δὲν εἶναι στὴν τυχαῖα σύμπτωση, παρὰ στὴ συστηματικὴ μεταχείριση ἓνος Ἑλληνικοῦ μέτρου, ποῦ βλέπομε τὸ μέγα θαῦμα τῆς ζωῆς τοῦ Ἑλληνικοῦ ρυθμοῦ, συστηματικὴ μεταχείριση ποῦ ὄχι μόνο ὀργανώνει τὴ μελωδία καὶ τὸ χορὸ, μὰ ποῦ καὶ ἡ ἴδια ἡ μελωδία καὶ ὁ χορὸς ζωντανεύουν τὰ χαρακτηριστικὰ ἴσια ἴσια γνωρίσματα τοῦ μέτρου αὐτοῦ, ὅπως πέρα καὶ πέρα συμβαίνει στὰ τραγούδια ποῦ ἔξετάσαμε.

Καὶ τώρα στρέφομε πίσω, αἰῶνες πίσω τὸ βλέμα, ὡς ποῦ σβήνονται τὰ χνάρια καὶ χάνονται οἱ πανάρχαιες ἠρωϊκὲς μορφές ποῦ κατὰ καιροὺς πῆραν οἱ συλλαβὲς στὸ στόμα τοῦ λαοῦ καὶ ποῦ ὀμοια με μᾶς, μαζί με μᾶς, εἶδαν ζήσανε καὶ πάθανε, ἀκλουθόντας τὴν ἴδια με μᾶς μακρότατη Ὀδύσεια, —καὶ με βαθύτατη συμπάθεια προσατενίζομε τοὺς γενναίους καὶ ἀφανεῖς αὐτοὺς ἥρωες, τὰ φωνήεντα, ποῦ εἶτε μακρὰ εἶτε βραχεῖα, ὅλα τὸ ἴδιο δουλέψανε γιὰ τὴ γέννηση καὶ ζωὴ τοῦ Ἑλληνικοῦ ρυθμοῦ, ποῦ πάντα καὶ σήμερα φαίνεται τὴ ζωὴ μας.

ΧΑΪΜ ΝΑΧΜΑΝ ΜΠΙΛΛΙΚ

ΕΝΑΣ ΛΟΓΟΣ - ΝΤΙΜΠΟΥΡ ΕΧΑΔ

Πέταξε, Προφήτη, σ' αυτούς τους άθλιους τ' άναμένο κάρβουνο του θυσιαστηρίου σου : άς ψήσουνε τη σάρκα τους, άς ζεστάνουνε τά χέρια τους !

Πέταξέ τους τη σπίθα της καρδιάς σου· άς ανάφουν τὸ τσιγάρο τους, άς φωτίσουνε με δαύτη τὸ άπαίσιο γέλιο της γενειάδας τους, τὴν κρυφή πονηράδα τῶν ματιῶν τους !

Γιά δές τους ! προχωροῦν : στὰ χείλια τους ἔχουνε τὴν προσευκή σου, τὸν πόνο και τὴν ἔλπίδα σου στὸ πρόσωπό τους άπάνω, και μέσα στὴν καρδιά τους μιὰ μονάχα σκέψη : πῶς νὰ ξολοθρέψουν τὸ βωμό σου !

Και νάτοι, περιτριγυρίζουν μέσ' στὰ ἐρείπια, σέρπουνε άνάμεσα στὰ συντρίμια, κουβαλοῦνε στὰ σπίτια τους τὰ σπασμένα μάρμαρα—τὰ χώνουνε μέσα στη γῆς σὰ νάναι πτώματα, τὰ τριγυρίζουν με φράχτες, χτίζουν άπάνου τους μνημεῖα . . . Μὰ ἂν ὄρισκανε ἐκεῖ κάπου τὴν ξεφτισμένη καρδιά σου, θὰ τὴ ρίχνανε στὰ σκυλιά !

Γι' αὐτό, γκρέμισε μονάχος τὸ βωμό σου ! Τσαλαπάτησε με τὰ πόδια σου τὴ φλόγα και τὸν καπνὸ του ! Μὰ κόψε μαζί και τὶς μεταξένιες κλωστὲς ποῦ πλεξαν οἱ άράχνες άνάμεσα άπ' τὶς κόρδες της άρπας, πὸν τραγουδοῦσε μέσα στὴν καρδιά σου !

Ἄν ἔπλεξες ποτὲς άπάνω τους κάποιον τραγούδι άναστάσιμο, κάποιον εἰκόνα σωτηρίας, σκόρπισέ τα στοὺς τέσσερις άνέμους, νὰ πετάξουν άχτιδόβολα μέσα στὸ καθάριο φῶς του φθινόπωρου, ἢ νὰν τὰ λυώση ἢ βροχοῦλα !

Μὰ τὸ σφυρί σου, πὸν φαγώθηκε χτυπώντας πάνου σὲ άτσάλινες καρδιές, σύντριφέ το και κάνε το κομάτια ! ¹

Ἄνοιξε μιὰ γούθα και σκάψε ἕνα μνήμα, και πέταξε ὄλες τὶς κατάρες πὸν σου κράζει ἡ ὀργὴ του Θεοῦ !

Ἄς μὴ δειλιάσουνε τὰ χείλη σου !

Κι' ἄς εἶναι ὁ λόγος σου πιὸ πικρὸς άπ' τὸ θάνατο, κι ἄς εἶναι ὁ θάνατος ὁ ἴδιος : Μίλησε !

Ν' ακούσουμε και νὰ τὸ πάρουμε χαμπάρι !

Κοίτα, ἡ νύχτα μᾶς σκεπάζει, τὸ σκοτάδι πηχτὸ μᾶς περισφίγγει. Σὴν τυφλοὶ πασπατεύουμε ὀλόγυρά μας.

(¹) Κάποιος βιβλικὸς προφήτης παρουσιάζεται ὡς ὀραματιζόμενος τὴν ἔθνικὴ ἀποκατάσταση του Ἰσραήλ, κι ὁ Θεὸς του παραγγέλλει νὰ χτυπήση με τὸ σφυρί πάνου στὴν άτσάλενη καρδιά του λαοῦ του γιὰ νὰ τὴ μαλακώση κ' ἔτσι νὰ ἐξιλεωθῇ ὁ σκληροτράχηλος λαός. (σ. μ.)

ΚΟΙΜΗΣΗ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΕΦΡΑΙΜ ΤΟΥ ΣΥΡΟΥ. ΜΟΝΗ ΙΒΗΡΩΝ

Κάτι πέρασε ανάμεσά μας: κανείς δὲν τὸ ξαίρει, κανείς δὲν τὸδε, κανείς δὲ μπορεῖ νὰ μᾶς τὸ ἱστορήσῃ.

Μήπως ὁ ἥλιος ἔλαμψε πάνω ἀπ' τὰ κεφάλια μας; μήπως βασίλεψε γιὰ πάντα κάτ' ἀπ' τὰ πόδια μας;

Εἶν' ἀπέραντο τὸ χάος ὀλόγυρά μας: τὸ κούφιο χάος, ποῦ δὲν ἔχει πέ-
ρασμα καὶ ποῦ δὲν ἔχει διάβα.

Νὰ δεηθοῦμε; Νὰ πετάξουμε τίς προσευχές μας κατὰ τὸν Οὐρανό; Ποῦ εἶναι τ' Ἄφτι ποῦ θὰ μᾶς ἀκούσῃ;

Νὰ σφεντονίσουμε κατάρεις; Ποῦ ἡ Κεφαλή ποῦ θὰν τίς δεχτῆ;

Νὰ τρίξουμε τὰ δόντια μας, νὰ φοβερίζουμε μὲ τὴ γροθιά μας; Ποῦ εἶ-
ναι ἡ καρδιά ποῦ θὰ τρομάξῃ ἀπὸ φόβο;

Γιατὶ τὸ χάος πνίγει τὰ πάντα, καὶ ὁ Οὐρανὸς βουθάθηκε: Γνωρίζει τ'
ἀμάρτημά του, τ' ἀμάρτημα τῆς κόλασης ποῦ κρύβει μέσα του, βουδῶ.

Γι' αὐτό, ἀνοίξε τὸ στόμα σου, ὦ Ἐσὺ, Ἄγγελε τῆς Στερνῆς Ἡμέρας.

Ἄν ἔχῃς μιὰ λέξη, πές τηνε! καὶ ἄς εἶναι πικρὴ σὰν τὸ θάνατο, καὶ
ἄς εἶναι ὁ θάνατος ὁ ἴδιος. Μίλησε!

Ἄχ! Τὸ θάνατο ποῦ καθαλικέβει πιά τὴ ράχη μας καὶ ποῦ κεντᾶ μὲ
τὰ σπιρούνια του τίς καρδιές μας, ἄς μὴν τονε φοδόμαστε.

Μὲ τὸ γέλιο στὸ στόμα, καὶ μὲ τὸ θούριο τῆς Ἀνάστασης μέσ' τὴν
φυχή, θεὸ νὰ πηδήξουμε ζωντανοὶ στὸ μνήμα.

Μετάφραση ἀπ' τὰ Ἑβραϊκὰ

ΓΙΟΣΕΦ ΕΛΙΑ

Ὁ Χαΐμ Ναχμάν Μπιαλίκ εἶναι ὁ κυριώτερος ἀντιπρόσωπος τοῦ ἑβραϊκοῦ πνεύματος, ὅπως
διαμορφώθηκε ἀπὸ τὸν τελευταῖον αἰῶνα καὶ δῶθε μέσα στις ἐθνικόφρονες Σιωνιστικὲς μάζες,
μετὰ τὸ κήρυγμα τοῦ Dr Hertzal καὶ τοῦ Ahad Aum.

Ἡ ἑβραϊκὴ ψυχὴ, μὲ τὴν πολυπτυχὴ σύνθεσή της, μὲ τίς πικρὲς ἀπογοητεύσεις τοῦ πα-
ρόντος καὶ τὴν ἀσθηστὴ ὥστόσο ἐλπίδα πρὸς τὸ μέλλον, μὲ τίς ὀλάνοιχτες πληγὲς ποῦ ἄφησε
μέσα της ἕνα μαρτυρολόγιο δυὸ χιλιάδων ἐτῶν, μὲ ὅλη τὴν ἐπίμονη ἐνατένισή της πρὸς κά-
ποιο Μεσσιακὸ Ἰδανικὸ μέσα στὸ ἀκαθόριστο φόντο τῆς ἱστορίας—βρῆκε στὸ Μπιαλίκ τὸν πιὸ
πιστό καὶ ἐνθουσιώδη τραγουδιστὴ της.

Ἡ λύρα του πότε τραγουδᾷ τὸ χαρμόσυνο τραγούδι τῆς ἐθνικῆς ἀποκατάστασης —
ποῦ κατάντησεν, ἀλοίμονο, καὶ αὐτὴ ἕνα μέσο γιὰ τὴν ἐκμετάλλεψιν τῶν ἑβραϊκῶν μαζῶν στὰ
χέρια τῆς παμπόνηρης Ἀλβιῶνας — πότε θρηνεῖ γιὰ τὴν τωρινὴν κατάντια τῆς φυλῆς, καὶ πότε
μοιάζει μὲ τὴ φόρμιγγα ἐνὸς δευτέρου κεραυνοβόλου Ἱερεμία, ξεσπώντας σὲ κατάρεις καὶ σὲ
ἀπειλὲς ἐναντία στὴν ὑποκρισία καὶ στὴ συμβατικὴν ψευτιά τῶν ὁμοφύλων του. Μὰ ὅταν ὁ ποιη-
τῆς κρούει τὴν ἐρωτικὴν ἢ τὴν φυσιολατρικὴν χορδὴν της, τότες ὁ Μπιαλίκ μᾶς παρουσιάζεται μ'
ὅλο τὸ γλυκὸ μεθύσι καὶ τὸ φλογερὸ πάθος του πρὸς τὸ φῶς καὶ τὴ ζωὴ—ἢ ὅποια δὲν παύει
ὥστόσο νὰ τοῦ δείχνεται μ' ἕνα πικρὸ κ' ἐρωτηματικὸ χαμόγελο στὰ χεῖλη.

Τὸ παραπάνω τραγούδι δίνει μιὰ μικρὴ ἰδέα τοῦ νεοεβραίου τρουαδοῦρου, ποῦ πρόκειται
νὰ διδάξῃ φιλολογία στὸ νεόχριστο Πανεπιστήμιον τῆς Ἱερουσαλήμ. Γιὰ νάμαι πιὸ πιστὸς στὴν
ιδιόρρυθμην τεχντροπία τοῦ πρωτοτύπου, προτίμησα νὰ τὸ μεταφράσω σὲ πεζό, ἂν καὶ τὸ
ἑβραϊκὸ ἔχει γραφτῆ σὲ στίχο. (σ. μ.)

ΠΩΣ ΚΥΝΗΓΑΝΕ ΤΑ ΛΙΟΝΤΑΡΙΑ

ΚΑΤΑ ΤΑ ΓΡΑΦΟΜΕΝΑ ΤΩΝ ΚΥΝΗΓΩΝ

ΔΙΑΛΕΓΜΕΝΑ ΚΑΙ ΜΕΤΑΦΡΑΣΜΕΝΑ ΑΠ' ΤΟΝ Φ. Κ.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Τί θεριό είναι αὐτὸ τὸ λιοντάρι (ρωτιέσαι ἀγαπητέ μου ἀναγνώστη), πού ὄλοι οἱ ἄνθρωποι τοῦ κόσμου τῶχουνε γιὰ σύμβολο τῆς ἀντρείας, τῆς δύναμης καὶ τῆς περιφάνειας; Τὰ Κράτη τὸ ζωγραφίζουνε πάνου στὶς σημαῖες τους, οἱ βασιλιάδες τὸ στορίζουνε στὰ σκουτάρια τους, οἱ ποιητὲς τῶχουνε συχνὰ στὸ στόμα τους, οἱ ἱστορικοὶ δίνουνε τὸνομά του στοὺς ἀντρειωμένους πολεμιστάδες, οἱ ἔμποροι τὸ βάζουνε στάμπα ἀπάνου στὰ ἐμπορεύματά τους κι' ἀπάνου στὶς βούλες τους, οἱ θαλασσινοὶ στὰ καράβια τους. Κάποια ἀρχαῖα ἔθνη τῶχανε μέσα στὴ θρησκεία τους, μαζί μὲ τὸν Ἥλιο καὶ μὲ τὴ Φωτιά. Ἀκόμα κ' ἡ δική μας ἡ θρησκεία, ποῦναι τόσο ἡμερη, τοῦ ὄρισε νὰ κρατᾶ συντροφιά τοῦ εὐαγγελιστῆ Μάρκου καὶ τοῦ Ἁγίου Ἱερώνυμου, ἔξον πού τὸ συναπαντοῦμε κάθε τόσο μέσον στὴν Ἀποκάλυψη καὶ στὴν Παλιὰ Διαθήκη. Κ' ἕνα σωρὸ ζωγράφοι τὸ παραστήσανε, ἄλλος μὲ τρεῖς οὐρές, ἄλλος μὲ πρόσωπο ἀνθρώπου, ἄλλος μὲ διχαστὴ γλώσσα, κι' ἄλλοι πάλι τὸ κατάντησαν μυθικὸ τέρας, ἀρμολογῶντας το πιτήδεια μὲ ἄλλα ζῶα, λ. χ. μὲ τὸ κεφάλι ἐνοῦς ἀητοῦ, ἐνοῦς ἀνθρώπου, εἶτε ἀκόμα μὲ δένδρα καὶ μὲ φυτὰ φανταστικά, — ὅπως ἐρχότανε βολικὰ τοῦ καθενός.

Ἔστερ' ἀπὸ τέτοια μοναδικὴ ἱστορία πῶχει αὐτὸ τὸ θηρίο, (πού δὲ μπορεῖ νὰ ἔμπη σὲ σύγκριση μαζί της ἡ ἱστορία μηδὲ τοῦ πλέον ξακουσμένου ἀνθρώπου), μέσα στὴ φαντασία τοῦ καθενός ἔχει καταντήση σὰν κάποιον πλάσμα ἄλλου κόσμου, ἢ σὰν κανέναν δράκοντα πού ζοῦσε στὰ παλιὰ τὰ χρόνια ἀπάνου στὴ γῆς. Καὶ μολαταῦτα, τὸ λιοντάρι ζῆ τώρα πού ζοῦμε κ' ἐμεῖς. Δὲ φτάξανε ἀκόμα τὰ χρόνια πού θάχῃ πιά καταντήση στ' ἀλήθεια σὰν παραμῦθι τοῦ παλιοῦ καιροῦ. Τούτῃ τῇ στιγμή πού διαβάζεις, ἀναγνώστη, αὐτὸς ὁ ἀθάνατος σουλτάνος βρῖσκεται ἀνάμεσα στὰ ζωντανὰ τῆς γῆς. Ἡ μητέρα ὀλουνηνῶν μας τὸ θρέφει μὲ τὸ αἷμα τῶν παιδιῶν της, τὸ ξεδιψάζει μὲ τὰ κρυὰ νερά της, τοῦ τοιμάζει γιατάκι μέσα στὶς δροσερὲς σπηλιές της. Σεργιανίζει σὰν δερβέναγας στοὺς κάμπους της, στὰ σκοτεινὰ δάση της, στὶς φλογισμένες ἐρημιές της. Σὰν ἀκουστῆ τὸ μουγκρητό του, τρεμουλιάζουνε μέσα στὶς τρυπες τους ὅλα τὰ πλάσματα τοῦ θεοῦ. Μόνον ὁ ἄνθρωπος βγαίνει μπρὸς στὸ θεόχριστον αὐτὸν βασιλιά, κι' ἀποκοτᾶ νὰ τὰ βάνῃ μαζί του.

Τοῦτο τὸ μικρὸ βιβλίον τὸ σύνθεσα ἀπὸ κάτι ἱστορίες τὶς ὁποῖες δὲν τὶς ἔχουνε γράψῃ τίποτα γραφιάδες, παρὰ τὰ ἴδια ἄφοβα χέρια πού κρατήσανε σφιχτὰ τὰ ρομάτα καταπάνου σὸν πιὸ ἄγριον ἀντίμαχο πού στάθηκε ποτὲς σὸν κόσμον. Αὐτὰ τὰ περιστατικὰ φέρνουνε τὸ λιοντάρι ὀλοζώντανον μπρὸς στὰ μάτια μας. Ἐτυχε νὰ τὰ διαβάσω καὶ πέρασε ἀπ' τὸ μυαλό μου ἡ ἰδέα νὰ τὰ προσφέρω καὶ σ' ἄλλουνοὺς πού τυχὸν ἀγαποῦν τὴ Φύση σ' αὐτὸν τὸν τόπον, ὅσοι λίγοι κι' ἂν εἶναι. Ὁ θεὸς νὰ δώσῃ νὰ πληθύνουν.

Φ. Κ.

I

ΑΠ' ΤΑ ΓΡΑΦΟΜΕΝΑ ΤΟΥ JULES GÉRARD (ΑΛΓΕΡΙ)

A'.

Εἶμαι τόσο σίγουρος πὼς εἶναι χαμένος ἕνας ἄνθρωπος ξεμοναχισμένος πού θὰ τύχῃ νὰ πέσῃ ἀπάνου σ' ἕνα λιοντάρι, πού, ὅποτε στήσω τὴν τέντα μου μέσα στὰ βουνά, μόλις σκοτινιάσῃ, ποτὲς δὲν ξεμακρύνω δίχως νὰ πάρω μαζί μου τὴν καρραμπίνα μου.

Ξέρω συβεβηκὰ πού τὰ λιοντάρια φάγανε κάμποσους Ἀρχαίτες, ὅχι πρὸ πολὺν καιρό· μὸ θὰν ἀναφέρω μονάχα τὸ παρακάτου, γιατί τὸ ξαίρουνε ὄλοι οἱ ντόπιοι τῆς Κωνσταντίνης, καὶ γιατί τὰ καθέκαστά του εἶναι πολὺ τραγικά.

Εἶτανε λίγα χρόνια πρὶν κυριέψουνε οἱ Γάλλοι αὐτὴ τὴν πολιτεία· ἀνάμεσα στοὺς ἀμέτρητους σκλάβους πού εἶτανε φάρκα οἱ φυλακές, βρισκότανε καὶ δυὸ κατὰδικοι γιὰ θάνατον, δυὸ ἀδέρφια, πού θὰ τοὺς κόβανε τὴν ἄλλη μέρα.

Αὐτοὶ οἱ ἀνθρώποι εἶτανε φονιάδες ξακουσμένοι γιὰ τὴν χεροδυναμιά τους καὶ γιὰ τὴν ἀφοβία τους, Ὁ μπεῖς ἀπὸ φόβον μὴν τὸ σκάσουν, πρόσταξε νὰ τοὺς βάνουνε στὰ σίδερα, δηλαδὴ τὸνα ποδάρι τοῦ ἐνοῦς σφαλαγκωμένο μαζί μὲ τ' ἄλλουνοῦ σὸν ἴδιον χαλκᾶ.

Κανέναν δὲ ξοῖρει τί γίνηκε σὸ μετὰξύ, μὰ ἡ ἀλήθεια εἶναι πὼς, σὰν πῆγε ὁ μπόγιας, ἡ φυλακὴ εἶτανε ἄδεια.

Τὰ δυὸ ἀδέρφια, πού καταφέρανε νὰ σκαπουλάρουν, ἀφοῦ μάταια βάνανε τὰ δυνατὰ τους γιὰ ν' ἀνοίξουνε εἶτε νὰ κόψουνε τὰ καταραμένα χαρχάλια τους, πιάσανε τὰ χωράφια, ἔχοντας τὸ νοῦ τους μὴν τυχὸν πέσουνε ἀπάνω σὲ κανέναν περαστικόν. Σὰν ξημέρωσε, κρυφτήκανε μέσα στὰ βράχια, καὶ τὸ βράδυ τραβήξανε πάλι τὸ δρόμον τους.

Κατὰ τὰ μεσάνυχτα, πέσανε πάνου σ' ἕνα λιοντάρι.

Οἱ δυὸ κλέφτες ἀρχίσανε νὰ τοῦ πετᾶνε πέτρες, φωνάζοντας μ' ὄλη τους τὴ δύναμη γιὰ νὰ τὸ διώξουνε· μὰ τὸ θεριὸ ξάπλωσε μπροστά τους καὶ δὲ σάλευε ὀλότελα.

Βλέποντας πὼς δὲν κάνανε τίποτα μὲ τὶς φοβέρες καὶ μὲ τὰ χουγιαχτὰ, δοκιμάσανε μὲ τὰ παρακάλια· μὰ τὸ λιοντάρι σαλτάρισε ἀπάνω τους, τοὺς ἀναποδογύρισε, κι' ἄρχισε δίχως χασομέρι, νὰ τρώγῃ τὸν πιὸ μεγάλον σὴν ἡλικία, πλάγι σὸν ἀδερφό του πού καμώθηκε τὸν πεθαμμένο.

Σὰν ἔφατξε σὸ ποδάρι ποῦτανε σφιγμένο μέσα σὸ χαλκᾶ, ἐπειδὴς τὸ σίδερον τὸ μπόδιζε, τῶκοψε πάνου ἀπ' τὸ γόνατον.

Κατόπι, εἶτε γιατί χόρτασε, εἶτε γιατί δίψασε, τραβήξε κατὰ τὸ μέρος πού βρισκότανε κάποια πηγὴ κεῖ κοντὰ. Ὁ κακομοῖρης ποῦχε ἀπομεινὴ ζωντανός, βάζοντας μὲ τὸ νοῦ του πὼς τὸ λιοντάρι θὰ γύριζε πάλι πίσω ἀφοῦ θάπινε, κοίταξε ἕνα γύρω του νὰ βρῆ κάποιον καταφύγιον, καὶ πέρνοντας μαζί του τὸ ποδάρι τ' ἀδερφοῦ του, πῆγε καὶ χώθηκε μέσα σ' ἕνα λαγοῦμι πού βρέθηκε κατὰ καλὴ του τύχη ἐκεῖ τριγύρω.

Σὲ λίγο, ἄκουσε τὸ λιοντάρι νὰ μουγκρίζῃ θυμωμένα, καὶ πέρασε κάμποσες φορὲς σιμὰ ἀπ' τὴν τρυπα μὲσα σὴν ὁποῖα εἶτανε χωμένος.

Τέλος, ἄρχισε νὰ γλυκοχαράζῃ καὶ τὸ λιοντάρι ξεμάκρυνε.

Τὴ στιγμή πῶβγαίνει ὁ κακόσορτος ἀπ' τὸ λαγοῦμι, βρέθηκε μπρὸς σ' ἕνα σωρὸ καβαλλάρηδες τοῦ μπέη ποὺ εἶχανε πέση ἀπάνου στὰ χνάρια του. Ἐνας ἀπ' αὐτουνοὺς τὸν καβαλλίκεψε στὰ καπούλια τ' ἀλόγου του καὶ τὸν φέρανε πίσω στὴν Κωνσταντίνα, καὶ κεῖ τὸν βάνανε ξανά στὴ φυλακὴ.

Ὁ μπέης, μὴ πιστεύοντας στὸ συμβάν, ποὺ τοῦ τὸ ξιστορήσανε οἱ δοῦλοι του, θέλησε νὰ δῆ ἀτὸς του αὐτὸν τὸν ἄνθρωπο, καὶ πρόσταξε νὰ τὸν φέρουνε μπρὸς του, μαζὶ μὲ τὸ ποδάρι τ' ἀδερφοῦ του ποὺ τῶσερνε ἀκόμα. Μ' ὄλο ποὺ ὁ Ἄμετ Μπέης εἶτανε περιβόητος γιὰ τὴ σκληρότη του, σὰν τὸν εἶδε, πρόσταξε νὰ σπάσουνε τὸ χαλκᾶ καὶ νὰ τοῦ χαριστῆ ἡ ζωὴ.

Β'

Σὰν πῆρα πληροφορίες γιὰ κάποιον μεγάλο γέρικο λιοντάρι ποῦχε στοιχίσῃ ἀκριβὰ στοὺς γειτόνους του, ἕνα γύρω στὸ Ντρεάν, παράγγειλα νὰ μοῦ φέρουνε τᾶρματά μου ἀπ' τὴν Γκέλμα καὶ μίσειψα ἀπ' τὸ Μπόνε στις 26 τοῦ φλεβάρη. Στις 27, τὸ βράδυ στὶς πέντε ἡ ὥρα, ἔφταξα σ' ἕνα ν τ ο υ ἄ ρ (*) τοῦ Οὐλὲτ-Μπέν-Ἀζίζι, ποὺ βρισκότανε μισὴ ὥρα δρόμο μακρὰ ἀπ' τὸ λιμέρι τοῦ λιονταριοῦ, τὸ ὁποῖο, κατὰ τὰ λεγόμενα τῶν ἀράπηδων, εἶχε διαλέξῃ γιὰ νὰ κἀνῃ τὴ φωλιά του μέσα στὸ Ζέμπελ-Κροννέγκα πρὸ τριάντα χρόνια καὶ περσότερο. Σὰν ἔφταξα κεῖ πέρα, ἔμαθα πὼς κάθε βράδυ, κατὰ τὸ βασίλειμα τοῦ ἡλίου, τὸ λιοντάρι μούγκριζε βγαίνοντας ἀπ' τὴ φωλιά του, καὶ τὴ νύχτα κατέβαινε στὸν κάμπο, οὐρλιάζοντας ὀλοένα.

Λογάριαζα πὼς τὸ δίχως ἄλλο ἤθελα τὸ συναπαντήσῃ γιὰ τοῦτο βιάστηκα νὰ γιομίσω τὰ δυὸ τουφέκια μου. Εἶχα δὲν εἶχα τελειώσῃ ἀκόμα τὸ γέμισμα, στὸ ὁποῖο πρέπει νὰ δίνετε πάντα πολὺ μεγάλη προσοχή, κι' ἄκουσα τὸ Λιοντάρι νὰ βρυχιέται μέσα στὰ ρουμάνια. Ὁ Ἀράπης ποὺ μείχε τὸ σπίτι του, μὲ ρώτηξε ἂν ἤθελα νᾶρθῃ μαζί μου ὡς τὴ μπασιά τοῦ ποταμοῦ ποὺ θὰ περνοῦσε τὸ λιοντάρι κατεβαίνοντας ἀπ' τὸ βουνό· τοῦδῶσα τὸνα ἀπ' τὰ τουφέκια μου, καὶ τραβήξαμε. Δὲν ἔβλεπα τὴ μύτη μου ἀπ' τὸ σκοτάδι. Ἄφου περπατήξαμε ἐπὶ ἕνα κάρτο τῆς ὥρας ἀπάνου-κάτου μέσ' ἀπὸ κάποιον δάσος, φτάξαμε σ' ἕνα ποτάμι ποὺ τρέχει στὰ πόδια τοῦ Ζεμπὲλ Κροννέγκα. Ὁ πιλότος μου, ποὺ τᾶχε χρειαστῆ ἀπ' τὰ οὐρλιατὰ ποὺ ζυγῶνανε, μοῦ λέει:—Ἡ μπασιά εἶναι κεῖ-χάμω.

Κοίταξα νὰ ξεχωρίσω τὴ μεριά ποὺ μοῦλεγε ἕνα γύρω μου εἶτανε σκοτάδι πῖσα, δὲ μπορούσα νὰ δῶ μήτε τὸν Ἀράπη ποὺ μ' ἄγγιζε. Μὴν μπορῶντας νὰ ξεχωρίσω τίποτα μὲ τὰ μάτια, ἄρχισα νὰ κατεβαίνω κατὰ τὸ ποτάμι γιὰ νᾶβρω, ψηλαφῶντας μὲ τὸ χέρι, τίποτα πατημασὲς ἀπὸ ἄλογο εἶτε ἀπὸ πρόβατα. Εἶτανε μιὰ μπασιά βαθουλὴ, κ' οἱ πλαγιὲς τῆς ψηλώσανε πολὺ ἀπότομα. Βρῆκα μιὰ πέτρα ποὺ μπορούσε νὰ μοῦ χρησιμέψῃ γιὰ μετερίζι, ἴσα ἴσα ἀπάνου στὴν ἀκροποταμιὰ καὶ λίγο παράμερα ἀπ' τὴ μπασιά, κ' ἔστειλα πίσω τὸν ὁδηγό μου, μὰ καὶ κείνος δὲν ἤθελε δὰ κι' ἄλλο τίποτα. Κεῖ ποὺ γύρευα νὰ καταλάβω τὰ κατατόπια, μοῦλεγε καὶ μοῦ ξανάλεγε:

— Πᾶμε πίσω στὸ ντουάρ, ἡ νύχτα εἶναι πολὺ σκοτεινὴ, θὰ κοιτάξουμε νᾶβρούμε τὸ Λιοντάρι αὔριο μὲ τὸν ἥλιο.

Μὴν ἀποκοτῶντας νὰ στρίψῃ πίσω στὸ ντουάρ μοναχός, χῶθηκε μέσα σὲ κάτι

(*) Ἀράπικο χωριὸ μὲ τέντες.

πυκνὰ σκοῖνα, σὲ καμμιά πενηνταριά πατήματα ἀπὸ μένα. Ἄφου τοῦ παράγγειλα νὰ μὴ σαλέψῃ, ὅ,τι καὶ νᾶκουγε, βολεύτεκα ἀπάνου στὴν πέτρα. Τὸ λιοντάρι οὐρλιάζε ἀκατάπαντα καὶ σίμωνε σιγά-σιγά. Ἄφου κράτησα τὰ μάτια μου κλειστὰ γιὰ λίγα λεπτά, μπόρεσα κ' εἶδα, σὰν τᾶνοιξα, πὼς στὰ πόδια μου βρισκότανε μιὰ πλαγιὰ ποὺ κατηφόριζε στὸ ποτάμι, καὶ ποὺ θὰ τὴν εἶχε σκάψῃ σὲ κάποια πλύμμα τὸ νερὸ πῶτρεχε κάμποσα μέτρα παρακάτου· στὰ ζερβά μου καὶ κεῖ πῶβλεπε ἡ κἀνα τοῦ τουφεκιοῦ μου, βρισκότανε ἡ μπασιά· εὐτὺς κατάστρωσα τὸ σκεδίό μου: Ἄν κατᾶφερνα νὰ ξεχωρίσω τὸ Λιοντάρι μέσα στ' αὐλάκι τοῦ ποταμοῦ, θᾶπρεπε νὰ τὸ σκοτώσω κεῖ μέσα, γιὰτὶ ἡ πλαγιὰ θὰ μπορούσε νὰ μὲ γλυτώσῃ, ἂν εἶχα τὴν καλὴ τύχη νὰ τὸ λαβῶσω βαρειά.

Θᾶτανε ἐννιά ἡ ὥρα, ποὺ ἄκουσα ἕνα μουγκρητὸ σὲ ἑκατὸ μέτρα πέρ' ἀπ' τὸ ποτάμι. Σήκωσα τὸ τουφέκι μου, καὶ μὲ τὸν ἀγκῶνα ἀπάνου στὸ γόνατο, μὲ τὸ κοντάκι στὸν ὄμο, μὲ τὰ μάτια καρφωμένα ἀπάνου στὸ νερὸ ποὺ τὸ ξεχώριζα ὄρες ὄρες, περιμένα. Ἡ ὥρα ἄρχισε νὰ μοῦ φαίνεται χρόνος, μὰ ἄξαφνα, ἀπ' τὴν ἄλλη ὀχτιὰ τοῦ ποταμοῦ, κ' ἴσα ἀντίκου μου, βγῆκε ἕνας ἀναστεναγμὸς ξεσυρμένος, μέσ' ἀπὸ βαθὺ λαγῦγγι, πῶμοιαζε λίγο μὲ τᾶγκομαχητὸ ἐνοῦς ἀνθρώπου ποὺ ξεψυχᾷ. Σήκωσα τὰ μάτια μου κατὰ τὴ διεύθυνση ποῦ ἐρχότανε αὐτὴ ἡ παράξενη φωνή, κ' εἶδα, καρφωμένα ἀπάνω μου σὰ δυὸ ἀναμμένα κάρβουνα, τὰ μάτια τοῦ Λιονταριοῦ. Αὐτὴ ἡ ἀσάλευτη ματιὰ, πῶρριχνε μιὰ χλωμὴ ἀντιφειγγιά, ποὺ δὲ φώτιζε τίποτα γύρω τριγύρω του, μήτε κἂν τὸ κεφάλι ἀπάνου στὸ ὁποῖο εἶτανε κολλημένη, ἔκανε νὰ χυμίξῃ στὴν καρδιά μου ὄλο τὸ αἷμα ποῦχα μέσα στις φλέβες μου. Πρὶν ἀπὸνα λεπτὸ τουρτουρίζα ἀπ' τὸ κρῦο, τώρα ὁ ἰδρωτὰς τρεχολογοῦσε ἀπ' τὸ κούτελό μου.

Ὅποιος δὲν ἔχει δῆ νιὸ λιοντάρι σὲ ἄγρια κατάσταση, ζωντανὸ ἢ σκοτωμένο, συχωριέται νᾶχῃ τὴν ἰδέα πὼς μπορεῖ ἄνθρωπος νὰ παλέψῃ κορμὶ μὲ κορμὶ μὲ τὸ μαχαῖρι μαζί μ' αὐτὸ τὸ θηρίο. Κεῖνος ποὺ εἶδε ὅμως, ξαίρει πὼς ὁ ἄνθρωπος, σὰν πιαστῆ μὲ τὸ Λιοντάρι, εἶναι σὰν τὸ ποντίκι ἀνάμεσα στὰ νύχια τῆς γάτας. Σᾶς εἶπα πὼς εἶχα σκοτώσῃ ὡς τὰ τότε δυὸ Λιοντάρια, τὸ πιὸ μικρὸ ζύγιζε πεντακόσες λίβρες. Εἶχε σταματίσῃ μὲ μιὰ νυχιά, ἕνα ἄλογο τρεχάτο, κι' ἄλογο μαζί καὶ καβαλλάρη καρφωθήκανε στὸν τόπο. Ἄπὸ κείνη τὴν ἐποχὴ εἴξαιρα τὰ φυσικά τους καὶ τὸ τί ἔπρεπε νὰ κἀνω γι' αὐτό, ποτὲς δὲν πέρασε ἀπ' τὸ μυαλό μου πὼς τὸ μαχαῖρι μπορεῖ νὰ σταθεῖ ἕνα ὄπλο σωτηρίας· ἀλλὰ νὰ τί ἰδέα εἶχα κ' ἔχω ἀκόμα σήμερα: σὲ περίσταση ποὺ δὲ θὰ καταφέρω νὰ σκοτώσω τὸ Λιοντάρι μ' ἕνα ἢ μὲ δυὸ βόλια, (πρᾶμα ποὺ γίνεται συχνά), σὰ θὰ πηδήξῃ ἀπάνου μου, ἂν μπορέσω νὰ βαστάξω στὴν ὀρμή του, θὰ πορευτῶ μὲ τέτοιον τρόπο ποὺ νὰ τὸ κἀνω νὰ καταπιῆ τὸ τουφέκι μου ὡς τὸν κόπανο, κ' ὕστερα, ἂν τὰ δυνατὰ νύχια του δὲ μὲ ξαπλώσουνε στὴ γῆς, εἶτε δὲ μὲ γαντζώσουνε, θὰ δουλέψῃ τὸ μαχαῖρι γιὰ νὰ τὸ βαρῶσω στὰ μάτια καὶ στὸ μέρος τῆς καρδιάς, κατὰ τὴ λευτεριά ποὺ θὰν ἔχω στὶς κινήσεις μου καὶ κατὰ τὸ χάλι ποὺ θὰ βρῖσκεται τὸ κορμὶ μου. Ἄν πέσω χάμου στὸ γιουροῦσι ποὺ θὰ μοῦ κἀνει, κείνο ποῦναι καὶ τὸ πιὸ σίγουρο, ἂν τύχῃ κ' ἔχω καὶ τὰ δυὸ χέρια μου λεύτερα, τὸ ζερβὶ θὰ ψάξῃ νᾶβρῃ τὴν καρδιά, καὶ τὸ δεξιὸ θὰ βαρῶσῃ.

Τὴν ἄλλη μέρα, ἂν δὲ βροῦνε δυὸ κορμὶα κανωμένα ἕνα κουβάρι, τὸ δικό μου δὲ θέλῃ ἀφήσῃ τουλάχιστο τὸ πεδίο τῆς μάχης, καὶ τοῦ Λιονταριοῦ δὲ θὰ κείτεται μακρὰ· τὸ μαχαῖρι θὰ πῆ τὰ ρέστα.

Μόλις εἶχα τραβήξῃ τὸ μαχαῖρι μου ἀπ' τὸ θηγάρι καὶ τὸ κάρφωσα ἀπάνου

στό χῶμα ὅσο νὰ τὸ φτάνη τὸ χέρι μου, ὅπου, τὰ μάτια τοῦ Λιονταριοῦ ἀρχίσανε νὰ κατεβαίνουνε κατὰ τὸ ποτάμι. Εἶπα μέσα στοῦ μου Θεὸς χωρὲς σε, κ' ἔκανα ὄρκο στοὺς ἀγαπημένους μου νὰ πεθάνω σὰν παλληκάρη, καὶ σὰν γύρεψε τὸ δάχτυλό μου νάβρη τὴ σκαντάλι τοῦ τουφεκιοῦ μου, εἶμουνα λιγώτερο συγκεκινημένος παρὰ τὸ Λιοντάρι πού εἶχε ἔμπη κιόλας στό νερό. "Ακουσα ἕνα δυὸ πατήματά του μέσα στό ποτάμι, πῶτρעה γοργὸ καὶ γαργαρίζοντας κ' ὕστερα... τίποτα πιά. Σταμάτησε μαθές; Περπατοῦσε κατὰ μένανε; Νὰ, τὶ ρωτιόμουνα μέσα μου, γυρεύοντας νὰ τρυπήσω τὸ μαῦρο πέπλοπὸν σκέπαζε τὸ κάθε τι γύρω τριγύρω μου, ὅπου ἄξαφνα μοῦ φάνηκε πὼς πῆρε τὰφτί μου, ἐκειδά, ὀλωσδιόλου κοντά, στὰ ζερβά μου, κάποιο τσαλαβούτημα μέσα στό βούρκο. Στὰ σωστά, εἶχε βγῆ ἀπ' τὸ ποτάμι κ' ἀνέβαινε σιγὰ σιγὰ τὴ πλαγιά, ὅπου, τὸ κίνημα πῶκανα τῶκανε νὰ σταθῆ. Βρισκότανε σὲ τέσσερα κἂν πέντε ἀντίμια ἀπὸ μένα, καὶ μπορούσε νὰ μὲ φτάξῃ μ' ἕνα σάλτο.

Θάτανε χαμμένος κόπος νὰ ζητήξῃ κανένας νὰ σημαδέψῃ σὲ στιγμὴ πὸν δὲν βλέπει τὴν κάρνα του. Σιράβηξα στὰ κουτουροῦ, μὲ τὸ κεφάλι ψηλὰ καὶ μὲ τὰ μάτια ἀνοιχτά. Μὲ τὴν τουφεκά, εἶδα ἕναν πελώριον ὄγκο, δίχως καμμιά φόρμα καὶ μαλλιαρό· ἕνα τρομερὸ μουγκρητὸ ξέσκισε τὸν ἀγέρα· τὸ λιοντάρι εἶτανε ἐκτὸς μάχης. "Υστερ' ἀπ' τὸ πρῶτο οὐλιασμα, πὸν μαρτυροῦσε πόνος, ἀκουστήκανε κάτι κλάμματα πνιμμένα, μὰ πὸν φοβερίζανε κιόλας· ἄκουσα τὸ ζῶ νὰ παραδέρνῃ μέσα στό βούρκο, ἀπάνου στὴν ὀχτιὰ τοῦ ποταμιοῦ, κ' ὕστερα σάπασε. Μὲ τὴν ιδέα πὼς ψόφησε, ἢ τὸ κάτω κάτω πὼς δὲν εἶτανε σὲ θέση νὰ τραβηχθῆ ἀπὸ κεῖ χάμω, ξαναγύρισα στό ντουάρ μαζί μὲ τὸν ὀδηγό μου, σίγουρος πὼς τὸ λιοντάρι εἶτανε δικὸ μας. Δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ σᾶς πῶ πὼς δὲν ἔκλεισα πιά μάτι ὡς πὸν ξήμερωσε.

Σὰν γλυκοχάραξε, φτάξαμε στὴ μπασιά τοῦ ποταμιοῦ· λιοτάρι τίποτα! — Ἀπὸ κάποιον κόκκαλο, χοντρὸ ἴσα μ' ἕνα δάχτυλο, πὸν βρήκαμε μέσα σ' ἕνα σωρὸ αἵματα, ἔκρινα πὼς θὰ τοῦχα σπάση τὴ μιὰ πλάτη του. Μιὰ πελώρια ῥίζα εἶτανε κομμένη ἀπ' τὸ στόμα τοῦ λεονταριοῦ, ἀπάνου στὴν ἀνηφοριὰ π' ἀρχίζε ἀπ' τὴ μπασιά, σὲ μισὸ μέτρο ἀπ' τὸ μέρος πὸν εἶχα καθίση. Ὁ πόνος πὸν θὰ κατάλαβε πέφτοντας ἀνάσκελο, φαίνεται πὼς τῶκανε νὰ βγάη κεῖνες τὶς παραπονιάρικες φωνὲς ποῦχα ἀκούση, καὶ νὰ μὴ θελήσῃ πιά νὰ μοῦ ριχθῆ ἄλλη μιὰ φορὰ. Μάταια ἀκλουθήσαμε τὰ σημάδια ποῦχε ἀφήσει τὸ αἶμα, γιατί τὸ ποτάμι, ποῦχε κατεβάσει νερὸ στό μεταξύ, μᾶς τ' ἄσβυσε τὴν ἴδια μέρα.

Σὰν αὔριο, οἱ Ἀράπηδες τοῦ τόπου, πὸν τῶχανε ἄχτι τὸ λιοντάρι, ἐπειδὴς εἶτανε σίγουροι πὼς θὰ τὸ βρῖσκανε ψόφιο, ἤρτανε καὶ μοῦ προτείνανε νὰ πᾶμε μαζί νὰ τὸ βροῦμε. Εἶμαστε ἐξηγντα, ἄλλοι μὲ τὰ πόδια κ' ἄλλοι καβάλλα· ὕστερ' ἀπὸ κάμποσες ὄρες πὸν χάσαμε δίχως νὰ τὸ δοῦμε, γύρισα πίσω στό ντουάρ καὶ τοιμάζομουν νὰ φύγω, ὅπου ἀκούγω ἄξαφνα ἕνα σωρὸ τουφεκίες καὶ χουγιαχτὰ ἀπ' τὴ μεριά τοῦ βουνοῦ. Δὲ χωροῦσε ἀμφιβολία· εἶτανε τὸ λιοντάρι. Σπιρουνίσα τ' ἄλογό μου, καὶ δὲν ἄργησα νὰ καταλάβω πὼς τούτη τὴ φορὰ ἢ ἐλπίδα μου δὲν θάβγαινε κούφια. Οἱ Ἀράπηδες πηλαλοῦσανε σ' ὅλες τὶς διευθύνσεις ξεφωνίζοντας σὰν τρελλοί. Κάποιοι ἀπ' αὐτονοῦς εἶχανε βάνει τὸ ποτάμι ἀνάμεσα στό λιοντάρι καὶ στὸν ἑαυτό τους· ἄλλοι πιδὸ θαρρετοί, γιατί εἶτανε καβάλλα, σὰν εἶδανε πὼς τὸ λιοντάρι σερνότανε μὲ κόπο κατὰ τὸ βουνὸ γιὰ νὰ χωθῆ μέσα στό ρουμάνι, εἶχανε μαζευτῆ, δέκα νομάτοι, γιὰ νὰ τ' ἀποτελειώσουνε (ὅπως λέγανε)· ὁ σείκης εἶτανε μπροστινέλλα.

Εἶχα ξαναπεράσῃ τὸ ποτάμι καὶ τοιμάζομουν νὰ ξεπεζέψω, ὅπου, βλέπω τοὺς

καβαλάρηδες, μὲ τὸν σείκη ἀρχηγό, νὰ γυρνᾶνε τὰ πισινὰ τους καὶ νὰ τὸ βάζουν στὰ τέσσερα. Τὸ Λιοντάρι, μὲ τὰ τρία ποδάρια του, σαλιάριζε ἀπὸ πίσω τους, καὶ πιδὸ εὐκόλα ἀπ' αὐτονοῦς, τοὺς βράχους καὶ τὰ σκοῖνα, κ' ἔβγαζε κάτι βρυχήματα πὸν τᾶλογα γενήκανε ἔξω φρενῶ, κ' οἱ καβαλάρηδες δὲ μπορούσανε πιά νὰ τὰ κάνουνε ζάπι. Τᾶλογα τρέχανε ὀλοένα, μὰ τὸ Λιοντάρι εἶχε σταματήσῃ σ' ἕνα μέρος ἀνοιχτὸ ἀπὸ δέντρα, περίφανο καὶ τρομερό. Τὶ ὄραϊο πὸν εἶτανε μὲ τὸ ὀρθάνοιχτο στόμα του, φοβερίζοντας ὅσους εἶτανε κεῖ χάμω πὼς θὰ τοὺς κομάτιαζε! Τὶ ὄραϊο πὸν εἶτανε μὲ τὴ μαύρη χήτη τοῦ ἀνατριχιασμένη, μὲ τὴν οὐρὰ του πῶδερενε τὰ πλευρά του ἀπ' τὴ μάνητα! Ἀπ' τὸ μέρος πὸν βρῖσκομαν, θάτανε ὡς τριακόσια πατήματα· ξεπέξεψα καὶ φώναξα ἕναν ἀπ' τοὺς ἀράπηδες πὸν καθόντανε παραμέρα, γιὰ νὰ πιάσῃ τᾶλογό μου. Τρέξαμε ἕνα σωρὸ, καὶ βρέθηκα στὴν ἀνάγκη, γιὰ νὰ μὴ μ' ἀνεβάσουνε μὲ τὸ στασιὸ σ' ἄλογο καὶ μὲ πᾶνε πίσω, νὰ παρατήσω στὰ χέρια τους τὸ μπουρνοῦζι, γιατί μὲ τραβάγανε ἀπὸ δαῦτο. Ἐνα-δυὸ πέσανε ἀπὸ πίσω μου, πασκίζοντας νὰ μοῦ γυρίσουνε τὰ μυαλά· μὰ ὅσο ἄνοιγα πόδι τραβῶντας κατὰ τὸ Λιοντάρι, τόσο αὐτοὶ λιγοστεβανε. Στὸ τέλος ἀπόμεινε ἕνας, κείνος ποῦχα πάρη γιὰ ὀδηγὸ τὴν πρώτη φορὰ· μοῦ λείει :

— Σέβανα κὰτ' ἀπ' τὴ σκεπή μου· κάνω ὄρκο μπρὸς στό θεὸ καὶ στοὺς ἀνθρώπους : θὰ πεθάνω μαζί σου.

Τὸ λιοντάρι εἶχ' ἀφήσει τὸ ἀβέρτο μέρος καὶ τρύπωσε μέσα σ' ἕνα πικνὸ λόγγο, σὲ λίγα πατήματα ἀπὸ μᾶς. Περπατοῦσα προσεχτικά, μὲ τὸ δάχτυλο ἀπάνου στό σκαντάλι, μὰ μάταια πάσκιζα νὰ τῶβρω ἀπ' τὶς πατημασιές του· τὸ μέρος εἶτανε πετραδερό καὶ τὸ θεριὸ δὲ ἔβγαζε πιά αἶμα. Κεῖ πὸν ἔψαχνα ἕνα ἕνα τὰ δέντρα, ὁ σύντροφός μου, ποῦχε σταθῆ ὅξ' ἀπ' τὸ δάσος, μοῦ λείει :

— Ὁ χάρος σὲ φοβάται· πέρασες πλάγι ἀπὸ τὸ λιοντάρι ὅσο πὸν τ' ἄγγιξες· ἂν πέφτανε τὰ μάτια σου ἀπάνου στὰ δικά του, εἴσουνε πεθαμένος πρὶν μπορέσῃς νὰ τοῦ ρίξῃς.

Τὸν πρόσταξα νὰ ρίξῃ πέτρες μέσα στό ρουμάνι· στὴν πρώτη πέτρα πῶρριξε, ἕνας σκοῖνος ἄνοιξε, καὶ τὸ λιοντάρι, ἀφοῦ κοίταξε ἀπ' ὅλες τὶς μεριές, ἔκανε ἕνα σάλτο κατὰ μένα. Βρισκότανε σὲ δέκα πατήματα, μὲ τὴν οὐρὰ ἴσια, μὲ τὴ χήτη πεσμένη μέσα στὰ μάτια του, μὲ τὸ λοιμὸν τενωμένον· τὸ σπασμένο ποδάρι του πὸν τὸ κράταγε ἀνασηκωμένο, μὲ τὰ νύχια πρὸς τὰ μέσα, τῶκανε νὰ μοιάζῃ κάπως μὲ τὸν σκυλλο πὸν στέκεται κ' ἀφουγκράζεται. Μόλις τῶδα, κάθισα καταγῆς, κρούβοντας ἀπὸ πίσω μου τὸν ἀράπη πὸν μὲ σκότιζε λέγοντάς μου : Φωτιά! φωτιά! φωτιά ντέ! Ἄνεκατώνοντάς τα μὲ τὶς προσευκὲς του. Μόλις ἔβανα τὸ τουφεκί μου στό μάγουλο, τὸ λιοντάρι ζύγωσε μ' ἕνα μικρὸ σάλτο δυὸ τρεῖς ὀργιές, κ' εἶχε φαίνεται σκοπὸ νὰ πέσῃ ἀπάνω μου μὲ τὸ δεύτερο, ὅπου, τρώει μιὰ μπάλλα μισὸ δάχτυλο πᾶνου ἀπ' τὸ δεξιὸ μάτι, καὶ πέφτει.

Ὁ ἀράπης φχαριστοῦσε κιόλας τὸ Θεό, μὰ, ἄξαφνα, τὸ λιοντάρι κυλίστηκε, κάθισε ἀπάνου στὰ πισινὰ του, κατόπι σηκώθηκε ὀρθιο σὰν ἄλογο φρενιασμένο. Μιὰν ἄλλη μπάλλα, πιδὸ πετυχημένη, τὸ βρῆκε στὴν καρδιά καὶ τ' ἀναποδογύρισε, στὸν τόπο τούτη τὴ φορὰ.

Σὰν τοῦκανα νεκροψία στὴ Μπόνα, εἶδα πὼς τὸ πρῶτο βόλι εἶχε ραγίσῃ τὸ μετωπικὸ κόκκαλο δίχως νὰ τὸ σπάσῃ. Εἶχε γείνη πῆτα ἀπάνου στό κόκκαλο, ποῦτανε πλατὺ ἴσαμε μιὰν ἀπαλάμη καὶ χοντρὸ ἴσαμε δέκα φύλλα χαρτί.

ΜΑΞΙΜ ΓΚΟΡΚΙ*

ΚΝΟΥΤ ΧΑΜΣΟΥΝ

Υπάρχουν άνθρωποι που τὸ νὰ γράφουν βιβλία τοὺς εἶνε δουλιά, «βιοποριστικὸν ἐπάγγελμα». Τὸ ἔργο τοὺς ἱκανοποιεῖ ἄρκετά, ὅσο κρατιοῦνται καὶ δὲ φορτόνουν ψεφτιά τοὺς ἥρωές τοὺς, ὅσο ἀποφέβγουν νὰ τοὺς παρουσιάζουν σὲ φῶς χειρότερο ἀπὸ κείνο πού ἀξίζουν, κι ἀκόμη καλύτερα, ὅσο κολακέβουνε κάπως τοὺς ὁμοίους τοὺς, τοὺς συνανθρώπους τοὺς. Δὲ βλάφτει πὼς τὸ τέτιο ἔργο τοὺς εἶνε καμομένο ξεπίτηδες καὶ μὲ τὸν ὀλοφάνερο σκοπὸ νὰ κερδηθῆ ἢ εὐνοία τοῦ ἀναγνωστικοῦ κοινοῦ, καὶ δὲ βλάφτει, λέω, γιατί πιστέβω πὼς δὲν κάνει παρὰ καλὸ στοὺς ἀναγνώστες τὸ νὰ βλέπουμε τοὺς ἐαυτοὺς τοὺς ζωγραφισμένους μὲ χτυπητότερα χρώματα. Τὰ ὁμορφα φτερά δίνουν παρ' ὄλ' αὐτὰ μιὰν κάποιαν ὁμοιότητα μὲ κόκορα! Καὶ πρέπει νὰ θυμούμαστε πὼς τὸ πουλι τοῦτο, ἂν κ' ἔχη ξεχάση ὀλότελα νὰ πετάη, δὲν πάβει ὥστόσο νὰ κορδόνεται καὶ νὰ σουλατσάρη μὲ μεγάλη ἐπισημότητα ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ τοῦτο ὄχι μόνο ἐπειδὴς ἐφοδιάζει τὴν οἰκουμένη μὲ δισεκατομύρια ἀβγά, μὰ κ' ἐπειδὴς προσωποποίησε τὴν ἔννοια τῆς πολιτισμένης ἀμίλλας.

Υπάρχουνε συγγραφεῖς πού ἐξαιτίας τοῦ ἀποκαμομένου ταλέντου τοὺς, εἶνε καταδικασμένοι νὰ δουλέβουν «μὲ τὸν ἰδρώτα τοῦ προσώπου τοὺς», πού μιὰ ἀκατανίκητη δίψα γιὰ «φήμη» τοὺς σπρώχνει νὰ γράφουν βιβλία, πού τοὺς σπρώχνει μιὰ πέρα καὶ πέρα εὐλογία καὶ βιολογική — συγχορηγία — ἐπιθυμία νὰ ἀποκαλύψουν τὴν ἀτομικότητά τοὺς, μιὰν ἀτομικότητα πού τοὺς κάνει νὰ ξεχωρίζουν ἀπὸ τὸ χαοτικὸ πλῆθος τῶν «κοινῶν ἀνθρώπων», καὶ νὰ δημιουργήσουν γύρω τοὺς μιὰν ἀτμόσφαιρα προσοχῆς, ἐνδιαφέροντος συγκεντρομένου γιὰ τὸν ἱππότη τῆς πένας, γιὰ τὸν παρηγορητῆ, γιὰ τὸ γερὸ κεφάλι. Οἱ τέτιες λογιῆς συγγραφεῖς δὲ μποροῦν νὰ κάμουν δίχως κολακεφτικά ἐγκώμια ἀπὸ τοὺς κριτικούς, δίχως εὐλαβική προσοχή ἀπὸ τοὺς ἀναγνώστες, δίχως περιέργεια ἀπὸ τὰ θηλυκὰ — περιέργεια πού ὑπόσχεται τὰ πάντα—, δίχως ὅλες τὶς πολυποικίλες ἄλλες ἐκδηλώσεις, πού μαζί μὲ τὸ ὅτι τοὺς ἀνεβαίνουνε στὸ κεφάλι σὰν κρασί, τοὺς ἀνάβουν καὶ τὴν ὄρεξη γιὰ τὴ συνέχιση τοῦ συγγραφικοῦ τοὺς ἔργου. Οἱ συγγραφεῖς τούτου τοῦ τύπου δὲ ζοῦνε πολὺ καὶ τ' ὄνομά τοὺς δὲν ἐντυπώνεται βαθιὰ στὴ μνήμη. Τοῦτοι ὅμως εἶνε ἴσα ἴσα πού δημιουργοῦν «φιλολογία» στὴν πλατύτερη σημασία τῆς λέξης — μπορεῖς νὰ τοὺς συγκρίνης μὲ τοὺς ἀνώνυμους ἐκείνους χτιστάδες, πού οἰκοδόμησαν τοὺς θανμαστοὺς ναοὺς τοῦ Μεσαίωνα.

Ἐξω ἀπ' αὐτοὺς ὑπάρχουνε καλλιτέχνες ἐξαιρετικῆς διανοητικῆς δυνάμης καὶ συμπύκνωσης, καλλιτέχνες μὲ μιὰ πνευματικὴ ὄραση πού φτάνει σχεδὸν στὸ θαῦμα. Ἐχουν τὴ δύναμη νὰ βλέπουν ἐκεῖνο πού δὲ μπορεῖ νὰ ἰδοθῆ ἀπὸ ἄλλους, νὰ νιώθουν ἐκεῖνο πού δὲν ἔνιοσε κανεὶς πρὶν ἀπ' αὐτοὺς, νὰ ἀνακαλύπτουν τὸ ἐξαιρετικὸ μέσα στὴν κοινοτοπία. Τὰ βιβλία τοὺς διαπνέονται ἀπὸ μιὰ γοητευτικὴ κ'

* Ἡ μελέτη αὐτὴ τοῦ Γκόρκι εἶνε ἐντελῶς τελευταία δημοσιεύθηκε γιὰ πρώτη φορὰ στὶς 3 Φεβρουαρίου 1925, στὴ νορβηγικὴ Aftenposten. (σημ. μεταφραστή).

ἑσώτερη οἰκειότητα, καὶ πάντα του κανεὶς δοκιμάζει τὸ αἶσθημα πὼς δὲν ἀπειθῶνται στὸν κόσμον γενικά, μὰ μόνο σ' ἕνανε, σ' ἕναν ἀγαπημένο εὐνοούμενο, πού αὐτουνοῦ καὶ μόνου ἢ γνώμη βαραίνει γι' αὐτοὺς, πού μονάχα αὐτὸς μπορεῖ νὰ καταλάβη πέρα καὶ πέρα τὴ σημασία τῶν γραφομένων τοὺς. Μπορεῖ νὰ μὴν ὑφίσταται ἕνα τέτιο ὄν στὴν πραγματικότητα, οἱ καλλιτέχνες ὅμως τὸ δημιουργοῦν μὲ τὴ φαντασία τοὺς. Ὁ φανταστικὸς αὐτὸς ἀκροατῆς ἔχει ἐξαιρετικὰ λεπτὴ αἶσθηση κι ἀντίληψη, γιατί δὲν εἶνε ἄλλος, εἶνε ὁ ἴδιος. Δὲ μπορῶ νὰ φανταστῶ τὸν Ἄνατολ Φράνς νὰ συζητῆ μ' οἰκειότητα καὶ μ' ἀνοιχτὴ καρδιά μ' ἕνα πρόσωπο πού νὰ ὑπάρχη πραγματικά στὴ ζωὴ, ἕνα φίλο, χωρὶς διακοπὲς γεμάτες ἐπιφυλάξεις καὶ ἀποσιωπήσεις.

Οἱ συγγραφεῖς αὐτοὶ εἶνε οἱ μνημειακὲς μορφὲς τῆς τέχνης, οἱ πλαστοουργοὶ ἀθάνατων βιβλίων, δεσπότες στὸ βασιλεῖο τῆς λογοτεχνίας, δημιουργοὶ τῶν σχολῶν τῆς, τοῦ ἕφους τῆς καὶ τῶν τάσεών τῆς.

Ὁ Κνουτ Χάμσουν ἀνῆκει ἴσα ἴσα στὴν τελευταία τούτη τάξη τῶν καλλιτεχνῶν τοῦ λόγου. Μὰ γιὰ μένα, καὶ στὴν τάξη αὐτὴ ἀκόμα ὁ Χάμσουν εἶνε ἐξαιρεση. Σ' ὀλόκληρη τὴ σύγχρονη λογοτεχνία δὲν ξέρω κανέναν πού νὰ τὸν φτάνη στὴν ἰδιορυθμία τοῦ δημιουργικοῦ ταλέντου του. Μοῦ φαίνεται πὼς δὲ νιάζεται καθόλου γιὰ «σχολές», γιὰ «ἕφος» καὶ γιὰ τὰ τέτια, π' ἀφίνουν ἕνα κάτι σὰ σκιά πίσω ἀπὸ κάθε ἀληθινὴ τέχνη. Ἡ ἀληθινὴ τέχνη δημιουργεῖ «δεύτερη φύση», ἀκριβῶς ὅπως κ' ἡ ἐπιστήμη, μὲ μόνη τὴ διαφορὰ πὼς ἡ ἐπιστήμη μ' ὄκληρὴ φροντίδα περιγυρίζει τὸν ἄνθρωπο ἑξωτερικά μ' αὐτὴ τὴ «δεύτερη φύση», ἐνῶ ἡ τέχνη τὴν πλάθει μέσα μας.

Τὰ βιβλία τοῦ Χάμσουν εἶνε στὴν ἀλήθεια ἔργα γιὰ τὴν ἀνθρωπότητα, κ' εἶνε ἀπαλλαγμένα πέρα καὶ πέρα ἀπὸ κάθε ἑξωτερικὸ μπιγλιμπίδι. Ἡ ὁμορφιά τοὺς βρῖσκεται στὴ στέρεα, συναρπαστικὴ ἀπλότητα τῆς ἀλήθειας τοὺς, πού μ' ἕνα θαυμαστὸν τρόπο κάνει τοὺς τύπους τῶν νορβηγῶν ἡρώων του τόσο ἀναντίρητα ὠραίους ὅσο καὶ τ' ἀγάλματα τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδας. Δὲ γράφει γιὰ τοὺς ἀναγνώστες, οὔτε καὶ γιὰ τὸν ἕνα «τὸν ἀγαπημένο» γράφει. Ἄ ὄχι! Ἐγὼ ἔχω τὴν ἐντύπωση πὼς ὁ Χάμσουν διηγᾶται ὅσα ξέρει κι ὅσα αἰσθάνεται σ' ἕναν κάποιον, ἕναν κάποιον πού ζῆ κάπου πού, μίλια ψηλὰ πάνου ἀπ' τὰ κεφάλια ὄλων τῶν ἀνθρώπων.

Καθὼς διηγᾶται τὴν ἱστορία του στέκει καὶ στοχάζεται πάνω σ' αὐτὴ. Εἶμαι ὅμως τῆς γνώμης πὼς δὲ βγαίνει τίποτα νὰ πασχίση κανένας ν' ἀνακαλύψη τί πραγματικά γυρέβει νὰ τονίση ὁ Χάμσουν. Οἱ στοχασμοὶ πού κάνει δὲν ἔχουν καμιὰν ἀπολύτως «παιδαγωγικὴ» πρόθεση. Τὸ πνεῦμα του δὲν ἐπηρεάζεται ἀπὸ κανένα ἠθικὸ δόγμα, ἀπὸ καμιὰν κοινωνικὴ ὑπόθεση. Μοῦ φαίνεται πὼς ἔχει ἕνα ἰδεωδῶς ἑλαφτερό μάτι.

— Ναί, λέει, ὄλοι μας εἴμαστε διαβάτες πάνω σὲ τούτη τὴ γῆς... Τὸ λέει— μὰ δὲν τὸ ἀποδείχνει. Δὲν εἶνε πεσιμιστής. Οἱ διαβάτες του, οἱ «στρατοκόποι» του, εἶνε ἀφέντες τῆς γῆς. Οἱ ἄνθρωποι πού δημιουργεῖ, ἄνθρωποι μέσα σὲ μιὰ μικρὴ καὶ σκληραγωγημένη χώρα,—εἶνε ἥρωες ὄλοι τοὺς. Ὁ Ἰσάκ στὴν «Εὐφορία τῆς Γῆς» εἶνε ὁ ἥρωας ἐνοῦ ἔπους. Ἄν δὲν ὑπῆρχε κίόλας ἢ Ἐντα¹, ὁ Χάμσουν θὰ πλάθε δίχως ἄλλο μιὰ δική του, κ' ἡ φαντασία του θὰ γενοῦσε ἕνα Θόρ, μιὰ

¹ Ἡ περίφημη μυθολογικὴ καὶ θρησκευτικὴ βίβλος τῶν ἀρχαίων σκανδιναβῶν (σ. μ.).

Φρέια, μιὰ Σίγκυν, ἓνα Λόκε¹. Καὶ τοῦ τελευταίου, γιατί καὶ τὸ κακὸ ἤθελε μεταβληθῆ σ' ἓνα σύστημα, θὰ ἔπρεπε κανεὶς νὰ βάλῃ νὰ τοῦ φυτρώσῃ ἓνα κεφάλι στοὺς ὤμους, γιὰ νὰ μπορέσῃ ἔπειτα νὰ κοπῆ τὸ κεφάλι αὐτὸ ἀπὸ ἓναν ἄνθρωπο σάν τὸν Ἰσάκ. Καὶ τότε ἤθελε κατασταθῆ ἀκίνδυνος πιά κάτω στὴ γῆς — δουλιὰ πὺν κάθε ἀξιοσέβαστος ἄνθρωπος θὰ ὀφείλε νὰ ἔχῃ κάμη ἀπὸ πολὺν καιρὸ, καὶ νὰ καθαρῖσῃ τὸν οὐρανὸ καὶ νὰ τὸν κατοικήσῃ μὲ ἀγαθότερους καὶ πιὸ ἀνθρώπινους θεοὺς. Γιατί ὁ σοφὸς κ' ἔξυπνος μελλοντικὸς αὐτὸς ἄνθρωπος, εἶνε σίγουρο πὼς δὲ θὰ παρατήσῃ τὸν οὐρανὸ ἄδιο, ἀπὸ φόβο μήπως κ' ἡ ἀδιοσύνη του αὐτὴ ποτίσῃ καὶ κυριέψῃ τὴν ψυχὴ του!

«Ἡ δεσποινὶς ντ' Ἐσπάρ² ἦτανε πολὺ ἀγύριστο κεφάλι καὶ στὸ καλὸ καὶ στὸ κακὸ, εἶχε βουλιὰξῃ βαθιὰ μέσα σὲ κάθε τι πὺν ἦτανε γήϊνο. Ἔ τ σ ι τ ὸ λ ἔ μ ε α ὦ τ ὸ.»

Μὲ τὰ ὑπογραμισμένα τοῦτα λόγια ὁ Χάμσουν ἐκφράζει τὴν ἀπαλὴν καὶ ὄλο ἐπιείκεια εἰρωνία ἐνὸς καλόψυχου φιλόσοφου. Τί ἄλλο ἔχει μεγαλύτερη σημασία ἀπὸ τὸ γήϊνο, τί ἄλλο ἔχει μεγαλύτερη σημασία ἀπὸ τὰ πάθη καὶ τὶς λύπες τῶν κακομοίρικων ἀνθρώπων ὄντων, πὺν εἶνε καταδικασμένα νὰ ζοῦν κούφια πάνου σὲ μιὰ γῆς πὺν ταρακουνιέται ἀπὸ σεισμοὺς καὶ γίνεται κορνιαχτὸς κάτου ἀπ' τὰ πόδια τους, καὶ πὺν ἐξαφανίζει χιλιάδες ἀπὸ δαύτα μέσα σ' ἓνα χιλιοστὸ τοῦ δεφτερόλεπτου, ὅπως ἔγινε στὴ Λισαμπόνα, στὴ Μαρτινίκα, στὴ Μεσίνα, στὴ Γιαπωνία;

Σὲ κάθε τι πὺν εἶνε γήϊνο κλείνεται ἴσα ἴσα ὀλόκληρο τὸ νόημα τῆς ζωῆς. Μπορεῖ νὰ κατηγορηθῆ ὁ ἄνθρωπος πὼς τὸ πράμα ἔχει ἔτσι; Πὼς δὲ θὰ ἔπρεπε νὰ ὑπάρχῃ τίποτ' ἄλλο παρὰ αὐτὸς ὁ Θεός, πὺν δημιουργήθηκε ἀπὸ τὸν ἴδιονε γιὰ παρηγόρια δική του, καὶ πὺν σ' αὐτὸν ἐγὼ προσωπικὰ βλέπω ἴσως δόσης μυστικισμοῦ, μὲ ὅσον εἶνε κρυμμένος μέσα σὲ κάθε τι μηχανικὸ; Δὲ δημιουργήθηκε τάχατε ὁ Θεὸς γιὰ νὰ φέρῃ ἁρμονία στὴν ἰδέα περὶ παντοδυναμίας καὶ πανταχοῦ παρουσίας; Δὲν εἶνε ἓνα γένημα τοῦ πνεύματος τὸ μοναδικὸ ὄργανο πρὸς αὐτοῦπερὰσπιση, πὺν βρίσκεται στὴ διάθεση τῶν ἀνθρώπων;

Πάει νὰ πιστέψῃ κανεὶς, πὼς ὁ Χάμσουν στὰ τελευταῖα του βιβλία, «Εὐφορία τῆς Γῆς», οἱ «Γυναῖκες στὴ βρύση», καὶ τὸ «Ἦστατο Κεφάλαιο», συζητεῖ καὶ κοντραστάρει μὲ ἓνα κάποιον ὄν, πὺν μοναχὰ αὐτὸς βλέπει καὶ γνωρίζει. Μπορεῖ νὰ εἶνε ὁ λεγόμενος «νοῦς τοῦ σύμπαντος» τὸ ὄν αὐτό, — ἢ μήπως εἶνε θεὸς τοῦ Χάμσουν, δημιουργημένος ἀπὸ τὸν ἴδιονε γιὰ νὰ τοῦ χρησιμέβῃ γιὰ δευτέρου πρόσωπο στὴ συζήτησή του; Σ' αὐτόνε εἶνε πὺν ὁ θαυμαστὸς νορβηγὸς συγγραφέας δηγᾶ-

¹ Ὁ Λόκε μαζὶ μὲ τὸν Ὀντιν καὶ τὸν Αἶνε ἀποτελοῦν ἓνα εἶδος σκανδιναβικῆς τριάδας, καὶ πρωτοστατεῖ μαζὶ μ' αὐτοὺς στὴ δημιουργία τοῦ ἀνθρώπου. Ὡστόσο δὲ φαίνεται νὰ ἔνε οὔτε θεὸς οὔτε γίγαντας, ἢ μᾶλλον εἶνε πότε τὸ ἓνα πότε τὸ ἄλλο. Ἀγαθοεργὸς καὶ κακοποιὸς μαζὶ, προσφέρει στοὺς θεοὺς, πὺν δὲ μποροῦνε νὰ κάμουνε δίχως του, κάθε λογῆς ὑπηρεσίες ἢ τοὺς σκαρώνει ἱστορίες ἀπὸ τὶς πιὸ δυσάρεστες. Εἶνε ὄραϊος σάν τὸν Ἐωσφόρο καὶ συχνὰ εἶνε φοβερός. Εἶναι ὁ πιὸ πιστὸς σύντροφος μὰ ὡστόσο εἶνε κάποτε κάποτε προδότης. Οἱ ἄνθρωποι δὲν τοῦ ὑπὸνουν βωμοὺς, δὲν τὸν προσκυνοῦνε διόλου, ὅμως τὸν φοβοῦνται. Ἔχει πάρη γυναῖκα του τῆ Σίγκυν πὺν τοῦ εἶνε ἀφοσιωμένη: ὅταν τὸ φαρμάκι κάποιου φιδιοῦ σταλάζει — τιμωρία γιὰ κάποιον ἐγκλημα — πάνω στὸ πρόσωπο τοῦ ἀνθρώπου, αὐτὴ παραστέκεται καὶ τὸ μαζέβει μέσα σὲ μιὰ κούπα, λιγοστέβοντας ἔτσι τὸ μαρτύριο τοῦ Λόκε· ὡστόσο, κάπου κάπου μερικὲς σταλαματιῆς ξεφέβγουν καὶ πέφτουν ἀπάνου στὸ Λόκε, πὺν ἀναταράζεται τότε σύγκορμος ταράζοντας ἔτσι μαζὶ του μὲ τοὺς σεισμοὺς καὶ τῆ γῆς. (σ. μ.).

² Ἡρώϊνα στὸ τελευταῖο βιβλίον τοῦ Χάμσουν, — «Ἦστατο Κεφάλαιο», 1925. — (σ. μ.)

ται τὶς ἱστορίες τῶν ἡρώων του—φοβερὸς στὴν ἐπική τους ἀπλότητα, ὅπως ἡ ἱστορία τῆς Ἰνγκερ στὴν «Εὐφορία τῆς Γῆς»—«δὲν ἦτανε τίποτα σχεδὸν μέσα στὴν ἀνθρωπότητα πρὶν, ἓνα ἀπλὸ νούμερο»—ἔτσι χαρακτηρίζει τὴν ἡρώϊνα στὴν καθημερινὴ ζωὴ. Πρὶν ἀπ' τὸ Χάμσουν δὲν ἔφτασε κανεὶς σ' αὐτὴ τὴν καταπλήσσοσα ζωηράδα τῆς περιγραφῆς ἐκείνων, πὺν λέγονται ἀσήμαντες, ἀχρὸες προσωπικότητες. Κανεὶς δὲν ἀπόδειξε μὲ τόση πειστικότητα πὼς δὲν ὑπάρχουν ἄνθρωποι δίχως χρωμα! Ἡ γῆς εἶνε κατοικημένη ἀπὸ ἑκατομύρια ἡρωϊκὰ μυρμήγκια, πὺν εἶνε καταδικασμένα ἀθῶα σὲ θάνατο, πὺν χτίζουνε πολιτεῖες ἀπὸ ὄγκους πέτρα, πὺν συλαβαίνουν καὶ πὺν δημιουργοῦν κάθε τι πὺν εἶνε σοφὸ καὶ ὄραϊο, καὶ πὺν μὲ τὶς πολυποικίλες προσπάθειες νὰ καλιτερέψουνε τὴν ἀθλιά τους ὑπαρξῆ, δημιουργοῦνε στοὺς ἑαυτοὺς τους τὶς πιὸ μαρτυρικὲς καὶ τὶς πιὸ ἀβάσταχτες συνθήκες ζωῆς.

Ἡ ἱστορία τῆς φοβερῆς καὶ ἀσοφῆς αὐτῆς ὑπαρξῆς εἶνε πὺν ὁ Χάμσουν δηγᾶτσι στὸ συνομιλητῆ του. Μὲ μιὰ κάποιαν ἀβεβαιότητα στὴ φωνὴ καὶ—περαστὶκὸς αὐτὸς—κρύβοντας τὴν ὀργή του, τότε ρωτᾶει:

—Ξέρεις ποῖα εἶνε ἡ ἀφορμὴ γιὰ ὅλα τοῦτα; Ξέρεις γιὰ ποῖο λόγο ὄλοι μας ἐμεῖς—αὐτοὶ οἱ ἡρώες καὶ μάρτυρες—φантаζόμαστε ὁ ἓνας τὸν ἄλλονε τόσο ἀσημαντο καὶ τόσο δίχως χρωμα; Εἶσαι σὲ θέση νὰ καταλάβῃς γιὰ ποῖο λόγο εἶνε τόσο δύστυχη ἡ ζωὴ σὲ τούτη τῆ γῆς;

Ὁ συνομιλητῆς σωπαίνει ὄλος κακία, μὲ τὴν ἴδιαν ἀπορία ἴσως καὶ αὐτὸς μέσα του.

—Ναί, συνεχίζει ὁ θαυμαστὸς τεχνίτης, ὁ Κνουτ Χάμσουν, ἔτσι εἶνε ἡ ζωὴ. Μὰ γιὰ ποῖο λόγο νὰ ἔνε ἔτσι; Μπορεῖς νὰ μοῦ δόσης ἀπόκριση;

Δὲν τοῦ δίνεται.

Ἐπειτα, ὁ Χάμσουν δηγᾶται μ' ἀκόμα πιὸ καταπλήσσοσα ἀπλότητα μιὰν ἄλλη ἱστορία γιὰ ἀθῶους ἀνθρώπους, πὺν εἶνε καταδικασμένοι σὲ ἀτέλεια βάσανα ἐξαιτίας κάποιου ἀγνωστου ἐγκλήματος.

—Ναί, λέει—εἴμαστε ὄλοι μας διαβάτες πάνω σὲ τούτη τῆ γῆς—γιὰ ποῖο λόγο νὰ ἔμαστε διαβάτες; Δουλέψαμε μὲ τόσο ζῆλο πάνω σὲ δαύτη, τὴν ἔχομε κιόλας κάμη τόσο ὁμορφη. Ἔχομε μὰ τὴν ἀλήθεια λόγους ν' ἀγαποῦμε καὶ νὰ ἐχτιμοῦμε ὁ ἓνας τὸν ἄλλονε, κάμαμε κάποιαν καλὴν ἐργασία. Ξέρεις γιὰ ποῖο λόγο βασανίζομε ἔτσι ὁ ἓνας τὸν ἄλλονε; Εἶσαι σὲ θέση νὰ καταλάβῃς γιὰ ποῖο σκοπὸ γίνεται αὐτό;

Δὲν τοῦ δίνεται καμιά ἀπόκριση. Εἶνε ἓνα ἀνείπωτα σκληρὸ κ' ἡρωϊκὸ φορτίο νὰ ζῆ κανεὶς σ' αὐτὴ τῆ γῆς μέσα σὲ μιὰν εἰκόνα τοῦ Χάμσουν, καὶ νὰ περνᾶ τῆ ζωὴ του μιλόντας σὲ κάποιονε πὺν εἶνε κουφός, μουγγὸς κ' ἴσως ἀγιάτρεφτα ἠλίθιος καὶ ἀπελπιστικὰ κακός! Τὶ καλὰ πὺν αὐτὸς ὁ βραχνάς, αὐτὸ τὸ τέρας δὲν ὑπάρχει, καὶ πὺν ἄνθρωποι σάν τὸ Χάμσουν, ὅταν κάνουν στοχασμοὺς πάνω στὴ ζωὴ, φροντίζουν νὰ φυτρώσῃ κεφάλι σ' ἓνα Λόκε—ἓνα κεφάλι πὺν νὰ μπορέσῃ νὰ κοπῆ, ὅταν ἡ ὄρα σημάνη!

Μετάφραση Β. Δασκαλάκη.

ΜΑΞΙΜ ΓΚΟΡΚΙ

Ο ΦΡΑΝΤΖΕΣΚΟΣ

Μέσα στην τάξη μου, πρώτη τάξη κοριτσίστικου δημοτικού σχολείου, βρισκότανε κ' ένα κωμικό στοιχείο ο Φραντζέσκος. Δηλαδή για τη δασκάλα και για τους μεγάλους ήτανε κωμικός, για τὰ κορίτσια θά 'τανε μοναχὰ αξιοπερίεργος. Δὲν ήτανε ταχτικός μαθητὴς κι ἔτσι ἔμενε ἀπαλλαγμένος κατὰ πολὺ ἀπὸ τὸν ἀκατάπαυτο ἔλεγχο μου, πρῶμα πὸν τὸν ἔκανε νά 'ναι ἀπειθάρχητος καὶ νὰ κινιέται μ' ἀπόλυτη ἀνεση μέσα στην τάξη. Ἐπειτα ήτανε καὶ πάρα πολὺ μικρὸς ἀκόμα, τέσσερω πέντε χρονῶ παιδί, πὸν καὶ νά 'θελα νὰ τὸν ὑποβάλω στὸν κανονισμὸ δύσκολα θὰ τὸ κατόρθωνα, — ἄς ἀφήσωμε δὰ πὸν ἕνα τέτιο πρῶμα θάτανε σωστὴ ἁμαρτία. Εἶχε περίεργο μοῦτρο. Μία μύτη ζουλισμένη, δόντια καθόλου, φρύδια καθόλου, μόνο μάτια, κάτι μεγάλα καὶ μαῦρα μάτια. Τὸ κεφάλι του ήτανε ξυρισμένο μὲ τὴν ψιλὴ μηχανή, καὶ στὸ πρόσωπό του μὲ τὸ δυσκολοκαθόριστο χρωμα ἔβλεπες ὅλες τὶς μεταβολὲς τοῦ καιροῦ. Τὸ λίκωμα τοῦ καλοκαιριοῦ δὲν εἶχε προφτάση νὰ φύγη ἀπ' τὸ πεσί του καὶ τὸ 'χαν βροῖ τὰ χειμωνιάτικα ξεπαγιάσματα ἀπάνω κεῖ γρατζουνιές, πεσίματα, κοντολογίς ὅλες οἱ κακοτυχιὲς τῶν παιδιῶν τῆς φτωχολογιάς. Τὸ ἀσύδοτό του μέσα στην τάξη, καθὼς καὶ τὸ ὅτι ήτανε τὸ μοναδικὸ μας ἀγόρι, ήτανε αἰτία ὥστε τὰ κορίτσια νὰ τὸν κοιτάζουν διαρκῶς μ' ἕνα μάτι περίεργο, σὰ νὰ τὸν ἐρευνούσαν.

Ὁ Φραντζέσκος ἐρχότανε στὸ σχολεῖο μόνο καὶ μόνο γιὰ νὰ μὴ γυρίζῃ στοὺς δρόμους. Ἡ μάνα του, φτωχὴ χήρα γυναίκα, πὸν ξενόπλενε μὲ τὴ μέρα, μ' εἶχε βροῖ καὶ μ' εἶχε παρακαλέση νὰ τὸν ἀφήσω νά 'ρχεται :

— Θὰ σὰς τὸ χρωστῶ μεγάλη χάρη, κυρία Ἑλλη! Ἄς καθίξῃ ἐκειδὰ σὲ καμιὰ γωνιά, μὴ μοῦ γυρίζῃ στοὺς δρόμους καὶ κακομαθαίνῃ. Ἐτσι κ' ἔτσι ἡ κόρη μου ἔρχεται πὸν ἔρχεται σὲ τοῦτο τὸ σχολεῖο καὶ μπορεῖ νὰ τὸν πηγαινοφέρῃ μαζί της.

Δέχτηκα, καὶ τὴν ἄλλη μέρα ὑποδέχτηκα τὸ Φραντζέσκο.

Πρωτὶ πρωτὶ, κατάφτανε κάθε μέρα μὲ τὴν ἀδερφή του τὴ Μαργαρίτα, πὸν πήγαινε στην τετάρτη. Μόλις μπαίνανε στὸ προαύλιο, αὐτὸς ξεχώριζε ἀμέσως καὶ τραβοῦσε μόνος του γιὰ τὴν τάξη του. Ἐμπαινε θριαμβευτικά, φώναζε μ' ὅλη του τὴ δύναμη καὶ κοιτάζοντας ἄλλοῦ «καλημέρα», καὶ τραβοῦσε ἐπίσημα γιὰ τὴ θέση του. Ἄν τὸ θυμότανε ἔβγαζε καὶ τὸ σφοῦφο του, ἕναν πολυβασανισμένο πρῶην ναυτικὸ σκοῦφο, δίχως κορδέλα, δίχως γράμματα· ἄν καὶ τοῦ 'ρχόταν μικρὸς, εἶχε τὴ μανία νὰ τὸν χώνῃ ἴσαμε τ' ἄφτιά του. Γιὰ νὰ τὸν ξεκολλήσῃ, λοιπόν, τὸν τραβοῦσε μὲ δύναμη, καὶ μὲ μιὰ περήφανη κίνηση τοῦ χεριοῦ τὸν πετοῦσε κατὰ τὸ παράθυρο. Ἄν δὲν τὸ θυμόταν, τοῦ τὸ θύμιζαν τὰ κορίτσια :

— Ἐ, ἔ, ἔ! μὲ τὸ σκοῦφο θὰ κάτσης ;

Ἄν δὲ γινότανε οὔτε τὸ ἕνα οὔτε τὸ ἄλλο—κι αὐτὸ ἦταν τὸ συνηθέστερο— ὁ Φραντζέσκος ἔμενε ὅλη τὴ μέρα μὲ τὸ σκοῦφο στὸ κεφάλι του. Κάθιζε στὴ θέση του, κ' ὕστερα ἀπὸ λίγο σταύρωνε τὰ μπράτσα του ἀπάνω στὸ θρανίο καὶ τὸν ἔπαιρνε δίπλα.

— Κυρία, κυρία ! ὁ Φραντζέσκος κοιμήθηκε, φώναζαν τὰ παιδιὰ.

— Μὴν τὸν ξυπνήσετε ! τοὺς ἔλεγα, αὐτὸ τὸ καὶμένο εἶναι πιὸ μικρὸ ἀπὸ σὰς καὶ δὲν πειράζει πὼς κοιμήθηκε.

Τέσσερω χρονῶ παιδί ἦτανε καὶ νὰ ξεσηκώνεται χειμῶνας καιρὸς νὰ 'ρχεται στὸ σχολεῖο ἀπὸ τὶς ὄχτῳ παρὰ εἴκοσι ἔπεφτε βέβαια βαρὺ πρῶμα· ἡ τετάρτη τάξη μάλιστα, πολλὲς φορὲς ἄρχιζε μάθημα μιὰ καὶ δυὸ ὄρες πρὶν ἀπὸ μᾶς, ὅμως ὁ δυστυχισμένος ὁ Φραντζέσκος πὸν τὸν κουβαλοῦσε ἡ ἀδερφή του, ἦτανε ὑποχρεωμένος νὰ 'ρχεται κι αὐτὸς ἀξημέρωτα. Εἶχε ἀνάγκη ἀπὸ ὕπνο καὶ τὸν ἄφηνε νὰ κοιμάται καὶ γι' αὐτό, καὶ γιὰτὶ σὰν ἦτανε ξυπνητὸς ἐνοχλοῦσε, πείραζε τὶς διπλανὲς του, τοὺς τραβοῦσε τὰ μαλλιά τους, τοὺς ἔπαιρνε τὰ κοντύλια τους καὶ τοὺς ἔσβηνε τὰ γραφτά.

Στὴν πρώτη τάξη ἡ πρώτη ὥρα ξοδεύεται νὰ ποῦν τὰ παιδιὰ ἕνα ἕνα μὲ τὴ σειρά τὸ μάθημά τους, καὶ νὰ δείξουνε στὴ δασκάλα τὰ γραφτά τους. Ἡ ἱστορία αὐτὴ γινόταν ἐντελῶς ἤσυχαι καὶ δίχως φασαρία, σὰ νὰ 'τανε γιὰ νὰ μὴν ἐνοχλήσουμε τὸν ὕπνο τοῦ Φραντζέσκου. Ἄμα τελειώση ἡ ἐξέταση τῶν παιδιῶν, ἡ δασκάλα ἀρχίζει νὰ διδάσκῃ τὸ παρακάτω. Ἡ διδασκαλία τῶν ἐλληνικῶν στην πρώτη τάξη ἔχει μεγάλη ποικιλία καὶ πολὺ ἐνδιαφέρον, μὰ θέλει τέχνη καὶ κόπο. Ὁ δάσκαλος πρέπει νὰ καταφέρῃ νὰ κινηθοῦν ὅλα τὰ αἰσθητήρια τοῦ παιδιοῦ, ἡ ἀκοή, ἡ ὄραση, ἡ ἀφή, τὸ μυαλό, γιὰ νὰ ἐντυπωθῇ ἔτσι καλύτερα τὸ καινούργιο γράμμα πὸν διδάσκεται. Σ' αὐτό μου τὸν ἀπερίγραπτο ἀγῶνα νὰ μπορέσω νὰ ξεξυπνήσω τὸ ἀνθρώπινο κουτάβι, καὶ στὸν ἀγῶνα τῶν παιδιῶν νὰ καταφέρουν νὰ νιώσουν τὰ ἀκατανόητα ἱερογλυφικά πὸν ἔγραφα καὶ ἀπάγγελα, ὁ Φραντζέσκος ἐξακολουθοῦσε νὰ κοιμάται. Ἐπειτα, γιὰ νὰ συμπληρωθῇ ἡ παραδόση τὰ παιδιὰ ἔπρεπε νὰ ποῦν μαζί μου τὸ καινούργιο μάθημα : νὰ γίνῃ ἡ «ἐν χορῶ» διδασκαλία. Ἡ στιγμή αὐτὴ εἶνε ἀπολύτρωση καὶ πανηγύρι : περάσαμε καὶ τὶς σημερινὲς συμπληγάδες, πάει κι αὐτὸ τὸ γράμμα, τὸ μάθαμε ! Ξαλαφρομένοι δάσκαλος καὶ παιδιὰ, ἀπολαβαίνομε τοὺς καρπούς τῶν κόπων μας, τριάντα στόματα ξεφωνίζουμε μὲ κέφι καὶ μ' ἐνθουσιασμό, ὅλοι μαζί, τὸ καινούργιο μάθημα : Ροοο, ρά, ρέ, ρί, ρό, ρό-κα...

Μέσα σ' αὐτὸ τὸ ταβατούρι καὶ σ' αὐτὸν τὸ σαματὰ ξεξυπνοῦσε ἀλαφιασμένος ὁ Φραντζέσκος. Χωρὶς νὰ χασομερήσῃ καὶ παραζαλισμένος ἀκόμη ἀπὸ τὸν ὕπνο, βιαζότανε νὰ λάβῃ μέρος κι αὐτὸς στὸ γλέντι καὶ στὸ ξεφωνητό. Δίχως νὰ προσέχῃ οὔτε σὲ βιβλίον οὔτε πουθενά, ἐπαναλάβαινε κι αὐτὸς μηχανικὰ τὶς συλλαβὲς καὶ τὶς λέξεις, ἀγωνιώντας νὰ προφτάνῃ, μὰ πάντα καθυστερημένος ἀπὸ τ' ἄλλα παιδιὰ καὶ πάντα ἔξω ἀπ' τὸ ρυθμό. Ἐτσι ἡ φωνὴ του ξεχώριζε καὶ γιὰτὶ ἦτανε ἔξω νοῦ καὶ τόπου, μὰ καὶ γιὰτὶ ἦτανε ἀγορίστικη—χοντροῦ καὶ βραχνή.

— Μὰ, κυρία, λέτε τοῦ Φραντζέσκου νὰ σωπάσῃ ; δὲν τὸν ἀκοῦτε πὼς κάνει ; αὐτὸς μᾶς τὰ χαλᾷ.

Σ' ὅ,τι τὸν βοηθοῦσαν τὰ τέσσερά του χρόνια ἤθελε κι αὐτὸς, στὸ κατὰ δύναμη, νὰ παίξῃ τὸ ρόλο ταχτικοῦ μαθητῆ. Ἡ «ἐν χορῶ» διδασκαλία ἦτανε ἔξοχη εὐκαιρία γιὰ τὴ φιλοδοξία του καὶ λάβαινε μέρος μὲ προθυμία. Καὶ σ' ἄλλα μῆθημα ὅμως δὲν ἔμενε πίσω καὶ φιλοτιμόταν νὰ δείχνῃ πὼς δὲν ἦταν ὀλότελα ἄχρηστος. Εἶχε οἰκονομήσῃ ἕνα κομμάτι σπασμένη πλάκα, ἐγὼ τοῦ εἶχα δόση ἕνα κοντύλι, καὶ μόλις ἔλεγα «τοίμαστέτε γιὰ γράψιμο !» ἔπαιρνε κι αὐτὸς φροντισμένο ὕφος καὶ μὲ ὀλότελα μαθητικὴ ἀεικνησία τοίμαζε τὰ ὑλικά τῆς γραφῆς, ψάχνοντας νὰ τὰ βροῖ στὰ βάθη τῆς πάνινης σάκας του. Ἐγραφαν τὰ κορίτσια, ἔγραφε κι αὐτὸς. Ἀδιάφορο τώρα τὸ τί ἔγραφαν ἐκεῖνα καὶ τὸ τί ἔγραφε ὁ Φραντζέσκος. Αὐτὸς, σὰ νὰ τὸν εἶχες κουρντισμένο, ἔπαινε κι ἔκανε κουλουράκια κουλουράκια,

ὡς πού γέμιζε τὸ κομάτι τὴν πλάκα του κι ἀπὸ τὶς δυὸ μεριές.

Καὶ στὴν ὄδική ἐπίσης ἦτανε πρῶτος καὶ καλύτερος ἦτανε νὰ ποῦμε ὁ μπάσος μας, καὶ μάλιστα μὲ τὸν ἐμπρεσιονίστικο τρόπο πού ἐνοοῦσε αὐτὸς τὴ διφωνία.

— Κυρία ! ὁ Φραντζέσκος δὲν τραγουδεῖ μόνο μουγκρίζει.

Στὴν ἰχνογραφία ἔδειχνε πὼς κάτι ἔπαιρνε χαμπάρι, ἀντιλαμβανότανε ἔτσι ὑποτυπωδῶς τὰ θέματα. Παίρναμε νὰ ποῦμε ἀπὸ τὴ λεμονιά τῆς αὐλῆς ἓνα φύλλο γιὰ νὰ τὸ ζωγραφίσουμε, τὸ ζωγράφιζε κι αὐτός. Δηλαδή, ἔκανε ἓνα κουλούρι, στὴ μέση μέση τῆς πλάκας τούτη τὴ φορὰ καὶ μεγαλύτερο ἀπὸ τὰ συνειθισμένα, τοῦ κολοῦσε καὶ μιὰ γραμμὴ ἀπ' ὅπου τοῦ κάρνιζε — τὸ μίσχο δὰ — καὶ νάτο ὀλοζώντανο τὸ λεμονόφυλλο.

Μόνο στὴ γυμναστικὴ προδινότανε ὁ Φραντζέσκος πὼς ἦταν τῆς προσκολλήσεως. Ἄκλουθοῦσε πίσω πίσω, τελευταῖος καὶ μοναχός. Οἱ μαθητῆριες «ἀνά ζεύγη» πήγαιναν ταχτικά μὲ τὸ βῆμα — ἐν-δυό, ἐν-δυό. Τοῦ Φραντζέσκου τὰ πόδια ἦτανε καὶ πιὸ μικρά, δὲ μπορούσε νὰ βοῆ καὶ τὸ βῆμα, πήγαινε καὶ μόνος του, τέλος πάντων ἔμενε πίσω. Κάθε τόσο πού ἔβλεπε πὼς τὰ κορίτσια εἶχανε προχωρήσει κ' εἶχε παραπομείνη, ἔπαιρνε μιὰ τρεχάλα καὶ κολλοῦσε στὴν οὐρά. Δὲν περνοῦσε ὅμως μιὰ στιγμὴ καὶ νὰ τονε πάλι μοναχός κ' ἔρημος ὁ Φραντζέσκος, στὴν ἀγωνία νὰ καταφέρει νὰ προφτάσει τὴ γραμμὴ. Μόνο μὲ τὸ γενικὸ σταμάτημα τέλιοναν τὰ βήματα τοῦ Φραντζέσκου, καὶ τότε τὸν ἔβλεπε ἱκανοποιημένο καὶ γελαστό, νὰ παίρνη βαθιὲς ἀνάσες. Μὲ τὸ «βῆμα σημειωτόν» ὅμως τὰ ἔφερε πάλι σκοῦρα, δὲν καταλάβαινε τί τρέχει, κι ἀντὶς νὰ κἀνη κείνο πού ἔπρεπε, τίναζε τὰ πόδια του πρὸς τὰ πίσω ὅπως τοῦ ἔρχοταν βολικώτερο.

Τὸ μεγάλο γλέντι γινότανε στὴν ἀριθμητικὴ. Εἶχα πῆ σὲ κάθε παιδί καὶ κρατοῦσε μαζί του ἓνα σπιροτοκούτι ξερὰ φασόλια. Αὐτὸ εἶχα βοῆ εὐκόλο, ἀπλὸ καὶ ἀποτελεσματικὸ μέσο γιὰ νὰ μποροῦν ὅλα τὰ παιδιά μαζί νὰ δουλεύουν καὶ νὰ αὐτενεργοῦν. Αὐτὰ τὰ φασόλια διασκέδαζαν τὸ Φραντζέσκο ὅσο δὲν παίρνει. Τὰ ξάπλωνε στὸ θρανί, καὶ ἐκεῖ πού ἡμεῖς ἀγωνιζόμεσταν νὰ ξεδιαλύνουμε, ποιά τέλος πάντων ἦσανε πιὸ πολλά, τὰ ἔξη ἢ τὰ ἑφτά, αὐτὸς ἔφτιανε στρατούς, αὐλές, σπίτια, ὅ,τι θέλεις. Ἡ τοῦ χυνόντανε χάμω, πρᾶμα πού ἅμα συνέβαινε τὸν χάναμε ἀπὸ τὴν τάξη. Ἐξαφανισμένος στοὺς ὑπόγειους κόσμους τῶν θρανίων ἔτρεμε γιὰ νὰ προφτάσει νὰ ξαναμαζέψει τὰ φασόλια του, προτοῦ χτυπήσει τὸ κουδούνι καὶ τοῦ γίνη καμιὰ ρεμούλα ἀπὸ τὶς ἄλλες.

Σὰν λέγαμε κανένα παραμυθάκι, θρησκευτικὴ ἱστορία, διήγηση τέλος, παρακολοῦθοῦσε ὡς ἓνα τέταρτο καλὰ καλὰ, ἔπειτα κουραζόταν, τὸ μάτι του ἄλλαζε ἔκφραση, καὶ μὲ ἐπαναστατικὴ καὶ περιφρονητικὴ μαζὶ κίνηση τοῦ κεφαλιοῦ, γύριζε κατὰ τὸ παράθυρο νὰ ξεσκάσει. Ἀπὸ κεῖ κ' ἔπειτα ἔπαυε νὰ ἐνδιαφέρεται γιὰ μᾶς καὶ γιὰ τὸ τί λέγαμε. Συχνὰ μάλιστα ἔβγαζε τὸ ψωμάκι του καὶ τὸ μασοῦσε σιγά-σιγά, κοιτάζοντας ἔξω τοὺς ἀνοιχτοὺς οὐρανοὺς καὶ κἀνοντας νὰ περνοῦν πιὸ εὐκόλα αὐτὲς οἱ δύσκολες ὥρες.

Ἄλλὰ μήπως ἦτανε φιλότιμος μόνο στὰ μαθήματα; Ἄν ἔδινε καμιὰ παραγγελιά, καὶ σὰ δασκάλα ὄλο καὶ παραγγελιὲς ἔδινε, ὁ Φραντζέσκος μελαγχολοῦσε μὴν ἔφέροντας ἂν θὰ μπορέσει νὰ βγῆ ἀσπροπρόσωπος.

— Τὸ ἀπόγεμα νὰ μὴν ξεχάσετε τὶς βελόνες σας καὶ τὶς κλωστές σας. Τὸ ἀπόγεμα πρῶτος ὁ Φραντζέσκος σηκωνόταν νὰ δικαιολογηθῆ: — Ἐγὼ ζήτησα τῆς μη-

τέρας μου κλωστή καὶ βελόνα μὰ δὲ μοῦ δίνει. Ἄς μοῦ λείπη, λέει, τὸ ράψιμο....

— Μὰ, παιδί μου ! δὲ σᾶς τὸ πα τόσες φορὲς πὼς δὲ σᾶς ἀγαπῶ ἅμα ἔχετε βρώμικα χεράκια :

Ὁ Φραντζέσκος κρύβοντας τὰ χέρια του κάτω ἀπὸ τὸ θρανί, περίμενε τὸ κουδούνι τοῦ διαλείμματος. Μόλις τ' ἄκουγε ξεπετιόταν καὶ ἔτρεχε βιαστικός νὰ μπῆ κάτω ἀπ' τὴ βρύση. Ὅταν μοῦ ξαναγύριζε στὴν τάξη, ἦτανε μούσκεμα καὶ τὰ νερὰ τρέχανε ἀπὸ τὸ κεφάλι του ὡς κάτω.

— Ἐγὼ, κυρία Ἑλλη, πλύθηκα κ' εἶμαι καθαρὸς καθαρὸς.

Πολλὲς φορὲς, τὴν ὥρα πού φεύγαμε, ὁ Φραντζέσκος μὲ σταματοῦσε, ὅπως ἔβλεπε νὰ κάνουνε τὰ κορίτσια καμιὰ φορὰ, καὶ μὲ ρωτοῦσε :

— Τί μᾶς εἶπες νὰ γράψουμε γιὰ αὔριο ; Ἐνῶ δὰ δὲν ἔγραφε ποτέ του στὸ σπῆτι του. Ἡ—θὰ πᾶμε αὔριο περίπατο ; Ἡ—κάνουμε αὔριο σχολεῖο ; Αὐτὸ τὸ τελευταῖο τὸ ρωτοῦσε ταχτικά πρῶτ' καὶ ἀπόγεμα. Κάθε πρῶτ' ρωτοῦσε ἂν κάνομε σχολεῖο τὸ ἀπόγεμα καὶ κάθε ἀπόγεμα ἂν κάνουμε τὴν ἄλλη μέρα.

Αὐτὲς τὶς ἐρωτήσεις τὶς θεωροῦσε, φαίνεται, ἀπαραίτητα μαθητικὰ σημάδια, χαρακτηριστικὰ κάθε ἀληθινοῦ μαθητῆ.

Σὰν κόντεβαν οἱ γιορτὲς τοῦ Πάσχα ἐπισκέφτηκαν ἓνα πρῶτ' τὴν τάξη μου τρεῖς κυρίες.

— Δεσποινίς, ἡ Σχολικὴ Ἐπιτροπὴ τῆς ὁποίας εἴμεθα μέλη, πρόκειται νὰ ντύσει τρία ἀπὸ τὰ παιδιά σας κείνα πού κατὰ τὴν ἀντίληψή σας εἶναι τὰ φτωχότερα. Σᾶς ἀφήνομε τὰ τρία αὐτὰ τεμάχια τὸ λινὸ νὰ τὸ διαθέσετε ὅπως νομίζετε καλύτερο.

Ἡ ἔρα ὅλα τὰ παιδιά πολὺ καλὰ καὶ δίχως προσπάθεια βοῆκα ἐκεῖνα πού ἔπρεπε νὰ πάρουν λινὸ. Ἐνα ἀπὸ αὐτὰ θὰ ἦτανε ὁ Φραντζέσκος. Ἀφ' ὅτου τὸν εἶχα γνωρίσει, τὸ Σεπτέμβρη, καὶ βρισκόμαστε στὸ Μάρτη τώρα, φοροῦσε ἓνα στερεότυπο σταυρωτὸ παλτουδάκι. Ἀπὸ τὴν τριμῆνη του γούνα καὶ τὰ ἓνα δυὸ κουμπιὰ πού τοῦ ἀπόμεναν, μαντευόταν ἀμέσως ἡ ἀριστοκρατικὴ του καταγωγή. Αὐτὸ φοροῦσε ὁ Φραντζέσκος καὶ ἓνα ἄσπρο ρουχαλάκι, σὰν πουκάμισο νὰ ποῦμε, ἀπὸ μέσα. Ἄμα κἀθίζε, ἀνοίγε τὸ παλτὸ καὶ τότε φαινότανε τὰ ποδαράκια του, γυμνὰ ὡς ἀπάνω. Ἀπὸ μακριὰ ἀναγνώριζα τὸ ζευγάρι τῆς Μαργαρίτας καὶ τοῦ Φραντζέσκου. Ἡ Μαργαρίτα φοροῦσε μιὰ φανελένια ποδιὰ κατακόκκινη καὶ στοὺς ὤμους ἓνα ἄσπρο ἀπὸ ἐγχώριο μαλλί, πολυμαυρισμένο σάλι. Στὰ πόδια της εἶχε ἓνα ζευγάρι παντόφλες πολὺ μεγάλες. Ὁ Φραντζέσκος ἦτανε ξυπόλυτος, μὰ μὲ τὸ σκοῦφο.

Στὶς ἔντεκα, μετὰ τὸ γενικὸ σκόλασμα, κράτησα πίσω τὰ τρία παιδιά πού προόριζα γιὰ τὶς ποδιές. Μὲ λίγα λόγια ἔδωσα στὸ καθένα τὸ λινὸ του. Τὰ δύο κοριτσάκια τὸ πῆραν κ' ἔφυγαν. Ὁ Φραντζέσκος πῆρε τὸ λινὸ καὶ τὸ ἀγκάλιασε μὲ τὰ δυὸ του χέρια σφιχτὰ σφιχτὰ. Ἐτσι κρατώντας το, τριγύριζε στὴν αὐλὴ πάνω κάτω περιμένοντας τὴ Μαργαρίτα πού θὰ σχολνοῦσε στὶς δώδεκα.

Τὸ ἀπόγεμα αὐτῆς τῆς μέρας εἶχαμε γυμναστικὴ. Τὸ κουδούνι εἶχε χτυπήσει ἀπὸ ὥρα, μὰ ὁ Φραντζέσκος δὲν εἶχε φανῆ ἀκόμη. Ἐγὼ μὲ τὰ κορίτσια βρισκόμαστε στὴν αὐλὴ καὶ παίζαμε, κρατώντας ὅλοι ἓνα μεγάλο κύκλο. Ἐκεῖ, καταφτάνει καὶ τὸ ζευγάρι. Ὁ Φραντζέσκος ἐρχότανε ἔχοντας πάλι ἀγκαλιασμένο τὸ λινὸ, ὅπως ὅταν ἔφυγε τὸ πρῶτ'.

— Πήγαινε, παιδί μου, μέσα, ἄφησε τὴν ποδίτσα σου στὸ θρανίο κ' ἔλα νὰ πιάσης στὸν κύκλο.

Ὁ Φραντζέσκος τὰ κατέβασε.

— Πήγαινε καὶ ἄφησέ τὴν πάνω στὴν ἔδρα, στὴν καρέκλα μου.

Ὁ Φραντζέσκος, μὲ τὰ μάτια κάτω, τοιμχότανε νὰ κλάψη. Καταλάβαινα πὼς τοῦκανε κόπο νὰ χωριστῇ τὸ λινό, φοβότανε μήπως τοῦ τὸ πάρουν. . . .

— Ἔ, δὲν πειράζει, εἶπα ἐγὼ τότε, πιάστε τὸ Φραντζέσκο ἀπὸ τὸ μπράτσο· τὸ ἴδιο κάνει.

Τὴν ἄλλη μέρα μὲ κάλεσε ἡ Διευθύντρια στὸ γραφεῖο.

— Σᾶς ἐκάλεσα, μοῦ λέει, γιὰ νὰ μοῦ ἀνακοινώσετε τὰ ὀνόματα τῶν παιδιῶν εἰς τὰ ὁποῖα δόσατε τὶς ποδιές.

— Μάλιστα, Ἐλένη Χριστινάκη, Μαρία Παρασυράκη, Φραντζέσκος Δεβάρης.

— Τὶ εἶν' αὐτός; μὲ ρωτᾷ ἡ διευθύντρια.

— Ἕνα καυμένο παιδί κειδᾷ. . .

— Ναί, δὲν ἐννοῶ αὐτό, εἶνε ἐγγεγραμμένος εἰς τὸν κατάλογο;

— Ὁχι.

— Μὰ τότε πὼς τοῦ δόσατε τὸ λινό; Δὲν ξέρετε ὅτι αἱ σχολικαὶ Ἐπιτροπαὶ συντρέχουν μόνο τοὺς ἐγγεγραμμένους μαθητὰς;

— Δὲν τὸ ἤξερα. . .

— Τὸ φαντάζομαι. Ὅμως τώρα τί θὰ γίνῃ; ἂν τὸν ἀναφέρωμε, ἀποδεικνύεται ὅτι ἔχομε ἐγγεγραμμένα καὶ ἄρρενα, ὅπερ προσκρούει εἰς τὸν Νόμον, τὸν ἀπαγορεύοντα τὴν συμφοίτησιν τῶν δύο φύλων. Ἄν δὲν ἀναφερθῇ διόλου, εἶνε ὡς ἐὰν ὑπεξαίρεθῃ τὸ λινό. Μία λύσις ὑπάρχει, νὰ ἀντικατασταθῇ τὸ ὄνομά του δι' ἄλλου. Θὰ μὲ ἀναγκάσετε δηλ. νὰ ψευσθῶ ἐνώπιον τῆς Ἐπιτροπῆς. Τέλος πάντων σεῖς διαρκῶς θὰ μὲ μπερδεύετε. Ἄλλὰ ἐκτὸς τούτου πὼς τὸν δεχτήκατε ἄνευ τῆς ἐξουσιοδοτήσεώς μου;

— Εἶμαι πρωτόπειρη, κ. Διευθύντρια, καὶ δὲν ἤξερα πὼς γι' αὐτὸ τὸ ἀπλὸ πρᾶμα χροιαζότανε ἄδεια.

— Ἄ! ἔτσι. . . εἶπε χαμογελώντας, νὰ μεταχειρίζεται κανεὶς τὸ σχολεῖο γιὰ νὰ κἀν ρουσφέτια εἶναι ἀπλὸ πρᾶγμα; Ἐπειτα δὲν ἔχομε καὶ περίσσιες θέσεις— εἶναι μία κακὴ ἀρχή. Νὰ μὴν ξανάρθῃ, παρακαλῶ. Ἄν δυσκολεύεστε νὰ τὸ πῆτε, λέτε στὴ Μαργαρίτα ὅτι εἶναι δική μου ἀπαίτησις.

Ἐφυγα κ' ἔτρεμα ὅλη· δὲν ξέρω, ἤμουνα μικρή, δὲν εἶχα πείρα τοῦ κόσμου, πρῶτος χρόνος πὸν ὑπηρετοῦσα, μὰ ὅλα τοῦτα μοῦ φαίνονταν ἐντελῶς ἀναπάντεχα. Σὰ νὰ μὴν ἔβγαιναν ἀπὸ ἀνθρώπινο στόμα τὰ λόγια τῆς Διευθύντριας. Πὼς νὰ πῶ στὸ Φραντζέσκο νὰ μὴν ξανάρθῃ! Καὶ νὰ τὸ συλλογίζομαι μοῦκανε κόπο. Εὐτυχῶς ἐκεῖνο τὸ πρωὶ ὁ Φραντζέσκος δὲν εἶχε ῥθῆ, —μὰ τὸ ἀπόγεμα; πάντα θὰ ῥχότανε μιὰ φορὰ.—

Ἦτανε πιά τέλος τοῦ χρόνου, ἡ τάξη μου εἶχε τώρα καθορισμένη φόρμα στὸ σύνολο καὶ στὶς λεπτομέρειες. Ὁχτὼ μῆνες, ἀπὸ τὸ πρωὶ ὡς τὸ βράδι μαζί, εἶχαμε γνωριστῇ ὅλοι μας ἐκεῖ μέσα καὶ εἶχαμε ἀγαπηθῆ. Μέσα σ' ὅλους ξεχώριζε ὁ Φραντζέσκος μὲ ἰδιαίτερη ἀτομικότητα. Καὶ τώρα ποῦχε βγῆ ἡ καταδίκη του, τώρα τὸν ἔβρισκα πιὸ ἀπαραίτητο ἀπ' ὅλους. Ἄν ἐφευγε αὐτὸς θὰ ἄλλαζε ὄψη ἡ τάξη μου, θὰ ἄλλαζε χροῶμα. Μὰ καὶ καμιά σωτηρία δὲν ἔβλεπα. Ὅμως τὸ ζευγάρι δὲν ἦρθε οὔτε τὸ ἀπόγεμα, οὔτε τὴν ἄλλη μέρα, οὔτε τὴν ἄλλη. Τὴν Παρασκευὴ κατὰ τὶς

8 1/2 διάκρινα τὴ Μαργαρίτα νὰ περνᾷ στὴν αὐλή. Φοροῦσε πάλι τὴν κατακόκκινη ποδιά της, καὶ ἀντὶς τὸ σάλι της ἓνα μαῦρο τσεμπέρι στὸ κεφάλι σφιχτοδεμένο.

— Μαργαρίτα! τῆς φώναξα, τί γενήκατε τόσες μέρες; ποῦ εἶναι ὁ Φραντζέσκος;

— Πέθανε, κυρία Ἑλλη.

— Πέθανε; τί λές! πὼς;

— Ἀπὸ ἰλαρά.

— Καὶ γιατί δὲν ἦρθες νὰ μᾶς τὸ πῆς. . . μεῖς καὶ γιὰτὸ μπορούσαμε νὰ τοῦ στέλναμε. . .

— Μὰ δὲν προφτάξαμε· θυμᾶστε τὴ βραδιά πὸν κάνατε τὴ γυμναστική; κείνο τὸ βράδι ἀμέσως ἀρρώστησε καὶ σὲ δυὸ μέρες πέθανε. Καὶ νὰ δῆτε, κυρία Ἑλλη, πὸν ὡς στὴν τελευταία του στιγμή κρατοῦσε τὸ λινό σφιχταγκαλιασμένο ἔτσι μὲ τὰ δυὸ χέρια του!

Ἡράκλειο—Κρήτης

ΕΛΛΗ Β. ΚΛΗΡΟΔΕΤΗ

ΡΟΜΠΕΡΤ-ΛΟΥΪΣ-ΣΤΗΒΕΝΣΟΝ

ΤΟ ΝΗΣΙ ΜΕ ΤΟ ΘΗΣΑΥΡΟ

ΦΕΡΜΕΝΟ ΛΕΓΤΕΡΑ ΣΤΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΚΑΙ ΖΩΓΡΑΦΙΣΜΕΝΟ ΑΠ' ΤΟΝ Φ. ΚΟΝΤΟΓΛΟΥ

— Κοίταξε, παιδί μου Τζίμ, πὼς τρέμουνε τὰ δαχτυλά μου. . . Δὲ μπορῶ κἂν νὰ τὰ βαστήξω στὴ θέση τους. . . ὄχι, δὲ μπορῶ. . . Πάει νὰ πῆ πὼς δὲν ἦπια ἀκόμη μηδὲ μιὰ σταλαματιά, οὐλὴ τῆ μέρα! . . . Αὐτὸς ὁ γιατρός εἶναι βλάκας, πιστεψέ με. Ἄ δὲ μοῦ δώσης μιὰ καταψιὰ ροῦμι, θὰ τρελλαθῶ, ξεμπέρδεψε. Ἀπὸ τώρα κιόλας καταλαβαίνω πὼς ἀρχίζω. Βλέπω φαντάσματα. Εἶδα τὸ γέρο-Φλίντ, σὲ κείνη κεὶ τῆ γωνιά ἀπὸ πίσω σου. . . Τὸν εἶδα ὅπως σὲ βλέπω καὶ μὲ βλέπεις. . . Ἄ μὲ πιάση ἓνα τέτοιο πρᾶμα, πῆρ' ὁ διάολος, δὲ λέω πιά τίποτα. Θὰ μὲ κά-νετε, μωρέ, ἀληθινὸν Κάιν. . . Ἐξ ἄλλου, κείνος κεὶ ὁ διαλογιατρός, εἶπε πὼς ἓνα ποτῆρι ροῦμι δὲ θὰ μοῦ κἀν κακό. . . Θὰ σοῦδινα μιὰ χρυσὴ λίρα γιὰυτὸ τὸ ποτῆρι, μωρὲ Τζίμ. . .

Δυνάμωνε τὴ φωνή του ὀλοένα, κ' αὐτὸ τὸ πρᾶμα μὲ τρομάζε γιὰ τὸν πατέρα μου, ποδεῖτανε πολὺ βαριά κείνη τῆ μέρα, κ' εἶχε ἀνάγκη ἀπὸ [ἡσυχία. Ἄπ' τὴν ἄλλη μεριά, ὁ γιατρός εἶχε πῆ στ' ἀλήθεια πὼς ἓνα ποτῆρι ροῦμι δὲ θᾶκανε κακὸ στὸν Καπετάνιο. Μονάχα εἶχε προσβαλτῆ τὸ φιλότιμό του πὸν ἤθελε νὰ μὲ δωροδοκῆ με λεφτά.

— Δὲ σᾶς ζητῶ τὰ λεφτά σας, τοῦ εἶπα, ἐξὸν ἀπὸ κείνα πὸν χρωστᾶτε τοῦ πατέρα μου. Ὅσο γιὰ ροῦμι, θὰ σᾶς ἔδινα ἓνα ποτῆρι, μὰ ὄχι περσότερο· τ' ἀκούτε; . . .

Σὰν τόφερα, τᾶρπαξε μὲ λαμαργία καὶ τᾶδειασε μιὰ καὶ κάτου.

— Ἄ! Ἄ! ἔκανε, τοῦτο μ' ἔκανε περδίκι μὲ μιᾶς. Καὶ τώρα, δὲ μοῦ λές λιγάκι

πόσον καιρό υποστηρίζει ο γιατρός πώς θα κάθουμαι ανάσκελος άπάνου σε τούτο τὸ παλιοκρέβατο ;

— Τὸ λίγο λίγο μιὰ βδομάδα, τοῦ λέω.

— Τὴν πίστη του! . . . μιὰ βδομάδα! . . . αὐτὸ δὲν γίνεται, φώναξε. Ἐπὶ ὥρα σὲ ὥρα θὰ μοῦ στείλουνε τὸ μα ὕ ρ ο σ η μ á δ ι . . . Νάτοι κιόλας πὸν τρι-
γυρίζουνε ἕνα γύρω μου, οἱ φῶκες! Τὰ κουτάβια, δὲ ξαίρανε νὰ φυλάξουνε κείνο ποῦχανε! Τὸς χρειάζεται τὸ μερτικὸ τῶν ἀλλοιῶν, τώρα. Μπὰς καὶ πορεύονται μ' αὐτὸν τὸν τρόπο οἱ ἀληθινοὶ μαρινάροι; ρωτῶ νὰ μάθω. Γιατὶ δὲν κάνανε σὰν καὶ μένα; γιατί δὲ φυλάγανε τὰ λεφτά τους, ἀντὶς νὰ τὰ πετῶνε ἀπ' τὰ παρα-
θύρια; . . . Μὰ θὰ τοὺς παίξω γὼ μιὰ καλὴ φιάκα σὰν ἔρτη ἢ σειρά τους, μποροῦνε νᾶνε σίγουροι. Μπὰς κ' ἔχουνε τὴν ἰδέα πὼς τοὺς φοβᾶμαι; Ξεγέλασα ἄλλους πὶὸ ἀνοιχτομάτηδες ἀπ' αὐτουνούς. . . .

— Τζίμ, μοῦπε τέλος, εἶδες κείνον τὸ θαλασσινό, σήμερα ;

— Τὸ Μαυρόσκυλο ;

— Τὸ Μαυρόσκυλο . . . Εἶναι ἕνα βρωμόσκυλο, αὐτὸ τὸ βλέπεις, μὰ κείνοι ποὶ τὸν στέλνουνε εἶναι πὶὸ κακὲς πάστες κ' ἀπὸ δαῦτον . . . Ἄκουσέ με μιὰ σταλιά, μικρέ μου Τζίμ. Ἄν, γιὰ τούτη ἢ γιὰ κείνη τὴν αἰτία, δὲ μπορέσω νὰ φύγω, ἂν μὲ πάρουνε μυρουδιά καὶ μοῦ στείλουνε τὸ μα ὕ ρ ο σ η μ á δ ι, νὰ θυμᾶσαι πὼς αὐτοὶ οἱ μπαγάσῃδες κείνο πὸν θέλουνε σώνει καὶ καλά, εἶνε τὸ μπαούλο μου. Τὸ λοιπό, τότες μὴ χάσης ἕνα μινούτο. Καβαλλίκεψε ἕνα ἄλογο—ἐσὺ ξαίρεις ἀπὸ ἄλογα, δὲν εἶναι ἔστι; — καβαλλίκεψε τὸ πρῶτο ἄλογο πὸν θὰ σοῦ τύχη, καὶ σάλτα σὰν ἀστραπὴ στοῦ . . . ναί! στοῦ τέτοιου . . . σ' ἐκεινοῦ τοῦ ἀφορεσμένου τοῦ γιατροῦ! . . . Θὰ τοῦ πῆς νὰ μαζέψῃ ὅσο πὶὸ πολὺν κόσμο μπορέσῃ, . . . τοὺς δημογερόντους, τὴν πολιτσα, ὅλους τοὺς ἅγιους Πάντους, ἂ θέλῃ νὰ βουτήξῃ ἔδῳ, ἄπάνου στὴν κουβέρτα τοῦ Ναύαρχου Μπέμποου, δλάκερη τὴν καμόρρα τοῦ γέρο —Φλίτ, κεινοὺς πὸν ἀπομείνανε, τὸ κάτω—κάτω, μοῦτσοι καὶ ναῦτες! . . . Ἐμένα πὸν βλέπεις, μικρέ μου, εἶμουνα ὁ δευτέρός του, τοῦ γέρο Φλίτ, κ' ἐγὼ μονάχα ξαίρω τ ἦ ν κ ρ υ ψ ῶ ν α τ ο υ . . . Μοῦ ξεμυστηρεῦτηκε τὸ μυστικὸ στὸ Σαβαν-
νάχ, κεί πὸν ξεψύχαγε, — σὲ μιὰ θέση, θᾶλεγε κανένας, τέτοια πὸν βρίσκουμαι κ' ἐγὼ τώρα, καταλαβαίνεις; . . . Μὰ μὴ βγάλῃς μήτε ἄχνα ἀπ' τὸ στόμα σου πρὶν νὰ μοῦ στείλουνε τὸ μα ὕ ρ ο σ η μ á δ ι ἢ πρὶν νὰ δῆς νὰ τριγυρίξῃ κάπου δῶ εἴτε ὁ Μαυρόσκυλος, εἴτε ὁ θαλασσινὸς μὲ τὸ ξυλένιο ποδάρι, προπάντων κείνος, μωρὲ Τζίμ . . .

— Μὰ τί θέλετε νὰ πῆτε μὲ τὸ μα ὕ ρ ο σ η μ á δ ι, Καπετάνιο; ρώτηξα γὼ.

— Εἶναι μιὰ πρόταση νὰ παραδοθῶ, πὸν μοῦ τὴ στέλνει ἢ συμμορία, μικρέ μου. Μὰ στὸ μεταξύ, ἔχε τὸ νοῦ σου στὸ πλιάτσικο, Τζίμ, καὶ θὰ μοιραστῶ μαζί σου ὅ,τι ἔχω, στὴ τιμὴ μου! . . .

Δὲν ξαίρω τί θᾶκανα ἂν τὰ πράματα τραβούσανε τὸ συνειθισμένο δρόμο τους. Τὸ πὶὸ σίγουρο εἶναι, πὼς θὰ τὰ ξιστοροῦσα ὅλα στὸ γιατρό, γιατί πέθαινα ἀπ' τὸ φόβο μου μήπως ὁ Καπετάνιος μετάνοιωνε γιὰ τὴν ξεμυστήρεψη πὸν μοῦκανε, καὶ μ' ἔστελνε στὰς αἰωνίους μονὰς. Ἄλλὰ συνέβηκε νὰ πεθάνῃ ὁ καῦμένος ὁ πα-
τέρας μου κείνο τὸ ἴδιο βράδυ ὅλος διόλου ξαφνικά, καὶ τούτη ἢ δυστυχία μᾶς ἔκανε βέβαια νὰ ξεχάσουμε τὰ ρέστα. Ἡ συφορὰ πὸν μᾶς ἔδερε, οἱ γειτόνοι πὸν ἐρχόντανε νὰ μᾶς παρηγορήσουν, τὰ καθέκαστα τῆς κηδείας, δίχως νὰ λογαριάσω τὸ ξενοδοχεῖο, πὸν τραβοῦσε τὸ συνειθισμένο του δρόμο, ὅλα αὐτὰ μοῦ δώσανε

Ο ΚΟΥΡΣΑΡΟΣ ΦΛΙΝΤ

τόσες φροντίδες, πού μόλις και μετά βίας εὔρισκα καιρὸ νὰ συλλογιστῶ τὸν Καπετάνιο, κι' ἀκόμα λιγώτερο νὰ τὸν φοβηθῶ.

Κατέβηκε τὴν ἄλλη μέρα τὸ πρωῖ, ἔκανε τὸ κολατσό του ὅπως συνείθιζε, μῶλο πού δὲν πολυεῖχε ὄρεξη, κ' ἤπιε, θαρρῶ, ἀκόμα πιὸ πολὺ ραῦμι ἀπ' ὅσο ἔπινε πάντα, ἐπειδὴς σερβιριζότανε ἀτός του στὸ τεζάκι, ὅλη τὴ μέρα, μασουλίζοντας και φουσώντας σὰν φῶκα. Ἐπίσης εἶτανε πιὸ πιωμένος ἀπὸ κάθε ἄλλη φορὰ τὴν παραμονὴ τῆς κηδείας, τὸ βράδυ. Κ' εἶτανε κατιτίς φοριχτό, μέσα σὲ κείνο τὸ λυπημένο σπίτι, νὰ τὸν ἀκούγη κανένας νὰ τραγουδᾷ σὰ σκασμένος τὸ βρωμοτραγουδιό του. Ἄλλὰ, ὅσο στραπαταρισμένος κι' ἂν εἶτανε, τὸν φοβόμαστε τόσο πολὺ, πού δὲν ἀποκοτούσαμε νὰ τοῦ ποῦμε νὰ σωπάσῃ. Μονάχα ὁ γιατρός θὰ μπορούσε νὰ τὸ κἀνῃ. Κατὰ δυστυχία, τὸν εἶχανε προσκαλέσῃ κάμποσα μίλια μακριά, γιὰ κάποια ἀσθένεια πού δὲ σήκωνε ἀργοπορία, και δὲν εἶχε βάλῃ τὸ πόδι του στὸ κατῶφλι μας ἀπὸ τότες πού πέθανε ὁ πατέρας μου.

Σ' ἀλήθεια, ὁ Καπετάνιος κατάπεφτε ἀπὸ μέρα σὲ μέρα. Σερνότανε ἀπάνου στὴ σκάλα, τριγύριζε μέσα στὸ σαλόνι, ἔβγαζε γιὰ μιὰ στιγμή τὸ κεφάλι του γιὰ νὰ μυριστῇ τὴ θάλασσα, και γύριζε πίσω ἀκουμπώντας στὸς τοίχους γιὰ νὰ μὴν πέσῃ χάμω, ξεφουσώντας, σὰ νὰ ἀνέβαινε σὲ κανένα ἀπότομο βουνό.

Ποτὲς δὲ μοῦ ξαναμίλησε πιά κατὰ μέρος, και φαίνεται πὼς εἶχε ξεχάσῃ τὴν ξεμυστήρευση πού μοῦχε κἀνει.

Τώρα εἶχε τὸ συνήθειο νὰ τραβᾷ τὸ μαχαῖρι του και νὰ τὸ βάζῃ δίπλα του ἀπάνου στὸ τραπέζι. Ὡστόσο, δὲν ἔδινε πιά και πολλὴ προσοχὴ ποιὸς ἔμπαινε και ποιὸς ἔβγαινε ὄρες ὀλάκερες ἔπεφτε σὲ συλλογὴ, και συχνὰ παραμιλοῦσε. Ἐτυχε ἓνα βράδυ νὰ τὸν ἀκούσουμε νὰ τραγουδᾷ ἓνα τραγουδι γιὰ πρώτη φορὰ, και παραξευτετήκαμε γιὰτὶ εἶτανε ἐρωτικὸ τσομπάνικο, πού θὰ τῶχε μάθει, καθὼς φαίνεται, στὰ νιάτα του, πρὶν γίνει ἀκόμα θαλασσινός.

Τὰ πράματα πηγαίνανε ἔτσι, ὡς τὴν αὐριανὴν μέρα τῆς κηδείας τοῦ πατέρα μου.

Κεῖνὴ τὴ μέρα, κατὰ τίς τρεῖς ἡ ὥρα, ἔκανε μιὰ παγωνιὰ τοῦ διαόλου, μαζί με ποῦσι. Κεῖ πού στεκόμουνα στὸ κατῶφλι τοῦ ξενοδοχείου, με τὸ κεφάλι γιομᾶτο ἀπὸ θλιβερὲς σκέψεις ἀπάνου σὲ τούτη τὴν ἀγιάτρευτη συφορὰ πού μᾶς εἶχε ἔρτη, βλέπω ἓναν ἄνθρωπο πού προχωροῦσε σιγὰ σιγὰ ἀπάνου στὸ δρόμο. Χωρὶς ἄλλο θᾶτανε κανένας ἀόμματος, γιὰτὶ, σὲ κάθε πάτημα χτυποῦσε μπρός του με τὸ μπαστοῦνι του, και στὰ μάτια του εἶχε μιὰ πελώρια μάσκα με πράσινα ματογυᾶλια. Περπατοῦσε διπλωμένος στὰ δυὸ ἀπ' τὴν ἡλικία κι' ἀπ' τὴν ἀρρώστεια, χωμένος σ' ἓνα πανωφόρι με κουκούλα, παμπάλαιο και κουρελιασμένο, πού τὸν ἔκανε ἀκόμα πιὸ κακοφτιασμένον. Δὲν ἔχω δῆ ποτὲς φυσιογνωμία πιὸ φοριχτὴ ἀπὸ κείνο τὸ πρόσωπο δίχως μάτια. Σταμάτησε λίγα πατήματα ἀπ' τὸ ξενοδοχείο, κι' ἀνεβάζοντας τὴ φωνὴ του σὰ νᾶτανε καμμιὰ ψαλμωδία μονότονη, εἶπε γυρνώντας τὸ πρόσωπό του στὸ διάστημα μπρός του :

— Δὲν ὑπάρχει ἔδῳ κάπου καμμιὰ σπλαχνικὰ ψυχὴ γιὰ νὰ πῆ σ' ἓναν φτωχὸ τυφλό, πού ἔχασε τὸ φῶς του ὑπερασπίζοντας τὴ γλυκιά του τὴν πατρίδα,—ὁ θεὸς νὰ φυλάγῃ τὸ βασιλιά Γεώργιο!—πού, σὲ ποιὸ μέρος τούτης τῆς χώρας, βρίσκεται αὐτὴ τὴ στιγμή :

— Βρισκόσατε μπρός τὸ πανδοχεῖο τοῦ Ναύαρχου Μπέμποου, στὸ λιμάνι τοῦ Μαυροβουνιῦ, καλέ μου μάρμπα, ἀποκρίθηκα ἀμέσως.

— Ἀκούγω μιὰ φωνή, μιὰ φωνὴ δροσερὴ, μιὰ φωνὴ παιδιακίστικη, ξανᾶπε

ἀπάνου στὸν ἴδιο τόνο. Θᾶγες τὴ σπλαχνιά, καλό μου, ἀγαπημένο μου παιδάκι, νὰ μοῦ δώσης τὸ χεράκι σου, και νὰ με μπάσης μέσα :

Τοῦ πρόσφερα μ' ὅλη μου τὴν ἀθωότη τὸ χέρι πού μοῦ ζήτηξε μ' ἓναν τρόπο τόσο εὐγενικόν, κι' ἄξαφνα, με μιᾶς, κατάλαβα πὼς πιάστηκε σὰν μέσα σὲ καμμιὰ τανάλια ἀπὸ κείνο τὸ φοριχτὸ ἀόμματο πλάσμα.

Ξαφνίστηκα και τᾶχασα σὲ τέτοιο βαθμό, πού ἔπιασα νὰ ξετινάζω μπάς και ξεφύγω. Μὰ ὁ στραβὸς με τῶνα χέρι του μονάχα με κράτησε και με τραβήξε κοντὰ του.

— Τώρα, πήγαινέ με στὸν Καπετάνιο, εἶπε.

— Κύριε, φοβᾶμαι, δὲν ἀποκοτῶ, μὰ τὸ θεό, δὲν ἀποκοτῶ, ἀποκρίθηκα.

— Ὡ! . . . Ὡ! . . . εἶπε ὁ στραβὸς γελώντας σὰ διάλογος, θέλει και νὰ ἀντισταθῇ! . . . Πήγαινέ με στὴ στιγμή, γιὰτὶ σοῦ τσάκισα τὸ χέρι . . . Θὰ με πᾶς ὀλόϊσα στὸν Καπετάνιο, και μόλις θὰ μπορῇ νὰ με δῆ, φώναξε: «Μπὶλ! νὰ ἔνας φίλος σου». Ἄλλοιῶς, σοῦ λυώνω τὸ χέρι . . . πρόστεσε δίνοντάς μου χτηνώδικα νὰ δοκιμάσω ἓναν μεξὲ ἀπὸ τὸ τι λογιῆς φαγητὸ μοῦ μαγεῖρευε.

Ὁ πόνος κι' ἡ τρομάρα με κἀνανε νὰ ξεχάσω τὸ φόβο πού μοῦ προξενούσε πάντα ὁ Καπετάνιος. Ἄνοιξα με μιᾶς τὴν πόρτα τοῦ σαλονιοῦ και φώναξα τὰ λόγια πού μοῦ κανοναρχοῦσε ὁ στραβός.

Ὁ κακόμοιρος ὁ Καπετάνιος με μιὰ ματιὰ πῶροξε, ξεμέθυσε στὴ στιγμή, κ' ἦρτε ὀλότελα στὰ λογικά του. Ἡ ἔκφραση ποῦχε τὸ πρόσωπό του μοῦ φάνηκε κείνη τὴν ὥρα ὄχι τόσο πὼς τρώμαξε, παρὰ πὼς ἀηδίασε φοβερά. Ἐκανε νὰ σηκωθῇ, μὰ δὲ μπόρεσε.

— Μπὶλ, κάτσε κεῖ πού εἶσαι! λέει ὁ ζητιάνος. Δὲ βλέπω, μὰ ἔχω φίνο αὐτὶ, και μπορῶ νᾶκούσω κι' ἂν ἀκόμα σαλέψῃ κανένας τὸ δάχτυλό του . . . Ὁ λογαριασμός εἶναι ἀγιασμός . . . Τέντωσε τὸ ζερβὶ σου χέρι . . . Μικρό, πάρε αὐτὸ τὸ χέρι ἀπ' τὸ σφυγγὸ και βάλ' το κοντὰ στὸ δικό μου τὸ δεξί . . .

Κι' οἱ δυὸ μας ὑπακούσαμε δίχως μιλιὰ. Εἶδα τότες τὸν στραβὸ νὰ περνᾷ κάποιο πρᾶμα, ἀπ' τὴν ἀπαλάμη, πού κράταγε τὸ μπαστοῦνι του, μέσα στὴν ἀπαλάμη τοῦ Καπετάνιου, πού σφάλιξε στὴ στιγμή.

— Νὰ πού τελειώσαμε! εἶπε ὁ στραβός.

Κι' ἀφήνοντάς με ἀμέσως, γλύστρησε ὄξω ἀπ' τὸ σαλόνι με κάτι σίγουρες κινήσεις και με μιὰ γληγοράδα ἀπίστευτη, πήδηξε ἀπάνου στὸ δρόμο κ' ἔγινε ἀφαντος.

Ὁ Καπετάνιος ἀπόμεινε μ' ἀνοιχτὸ στόμα σὰν κ' ἔμεινα. Τέλος ὅμως, και σκεδὸν τὴν ἴδια στιγμή, ἐγὼ τοῦ παράτησα τὸ χέρι πού τοῦ κρατοῦσα ἀκόμα, και κείνος κοίταξε με ἀχορταγὰ μέσα στὴν ἀπαλάμη του :

— Στις δέκα ἡ ὥρα! φώναξε. Ἐχομε ἀκόμα ἔξη ὄρες στὰ χέρια . . . μποροῦμε ἀκόμα νὰ τοὺς τουμπάρουμε! . . .

Και πετάχτηκε ἀπάνου. Μὰ στὴ στιγμή, παραπάτησε σὰν πιωμένος, ἀνέβασε τὸ χέρι του στὸ λαιμό του, κ' ὕστερα κουτροβάλησε φαρδὺς πλατὺς ἀπάνου στὸ πάτωμα, μ' ἓνα μπουπ κούφιο. Ἐτρεξα νὰ τὸν βοηθήσω, κράζοντας τὴ μητέρα μου μ' ὅλη μου τὴ δύναμη. Μὰ δὲν εἶτανε πιά ἀνάγκη νὰ βιάζομαι . . . Ὁ Καπετάνιος εἶτανε πεθαμένος, χτυπημένος ἀπὸ ἀποπληξία.

ΤΟ ΣΕΝΤΟΥΚΙ ΤΟΥ ΚΑΠΕΤΑΝΙΟΥ

Δίχως πιά να ἀργοπορέσω, ἔδωσα στη μητέρα μου να τὰ καταλάβῃ ὅλα, πού σίγουρα θάκανα καλύτερα να τῆς τὰ πῶ πολὺ νωρίτερα. Βρισκόμαστε σὲ δύσκολη καὶ ἐπικίνδυνη θέση, — αὐτὸ εἶτανε βέβαιο. Ἐνα μέρος ἀπ' τὰ λεφτὰ ἐκείνου τοῦ ἀνθρώπου, ἂν εἶχε βέβαια λεφτὰ—μᾶς χρωστιόντανε ἀμφισβήτητα. Μὰ δὲν εἶτανε καὶ δύσκολο να καταλάβῃ κανεὶς πὼς οἱ συντρόφοι τοῦ Καπετάνιου, ἂν ἔκρινε ἀπ' τὸν Μαυρόσκυλο κι' ἀπ' τὸν στραβό, τὰ μόνα δείγματα πού εἴχαιρα ἀπ' τὴν πραγματεία, δὲ θᾶχανε καμμιά διάθεση να ἀφήσουνε τὸ πλιάτσικο γιὰ να πληρώσουνε τὰ χρέη τοῦ πεθαμένου. Ἡ παραγγελιὰ πού μοῦχε δώσῃ ὁ Καπετάνιος, να καβαλικέψω ἕνα ἄλογο καὶ να τρέξω στοῦ γιαιτροῦ, μοῦ ἐρχότανε καὶ μοῦ ξαναρχότανε στὸ νοῦ. Μὰ θᾶπρεπε τότες ν' ἀφήσω τὴ μητέρα μου μονάχη κι' ἀπροστάτευτη σὲ μιὰ τέτοια στιγμή: δὲν εἶτανε να τὸ σκέφτεται κανεὶς.

Ἐπρεπε να πάρουμε μιὰν ἀπόφαση σύντομα: καταλήξαμε να φύγουμε μαζί κι' οἱ δύο μας ἀπ' τὸ σπίτι, γιὰ να πᾶμε να ζητήσουμε βοήθεια στὸ γειτονικὸ χωριό. Ἄμ ἔπος ἂμ ἔργον: καὶ να μᾶς στὸν κάμπο ξεσκούφωτοι, τρέχοντας ἀπάνου στὸ δρόμο, τὸ σούρουπο, μέσα στὸ ποῦσι καὶ στὴν παγωνιά.

Τὰ φῶτα εἶτανε ἀναμένα κιόλας μεσ' τὰ σπίτια τοῦ χωριοῦ, καὶ δὲ θὰ ξεχάσω ποτὲς τὴ χαρὰ μου σὰν εἶδα κείνες τὶς πόρτες καὶ κείνα τὰ πααρθύρια πού φέγγανε. Μὰ οἱ χωριάτες δὲν εἶχανε καμμιά διάθεση να μᾶς συντρέξουν. Ὅσο τοὺς ξιστορούσαμε τὰ ὅσα φοβούμαστε, τόσο κείνοι κλειόντανε ὅλοι τους, ἄντρες, γυναῖκες καὶ παιδιά, μέσα στὰ σπίτια τους. Τὸνομα τοῦ Καπετάνιου Φλίντ, πού μοῦ εἶτανε ἄγνωστο πρὶν να τ' ἀκούσω ἀπ' τὸ στόμα τοῦ πεθαμένου νοικάτορά μας, τὸ ξαίρανε πολὺ καλὰ ἐκεῖ χάμου, καὶ σκόρπιζε παντοῦ τὸν τρόμο. Κἂτι χωριάτες, πού δουλεύανε στὰ χωράφια ἀπ' τὴν ἄλλη μεριά τοῦ πανδοχειοῦ, λέγανε πὼς εἶχανε δῆ ἀπάνου στὸ δρόμο κἂτι ξένους πού τοὺς πήρανε γιὰ κοντραμαπατζήδες⁽¹⁾, καὶ πὼς βιαστήκανε να γυρίσουν σπίτι τους, γιὰ να μὴ μπλέξουνε σὲ καμμιά φασαρία. Ἐνας ἀπ' αὐτουνούς ἐπίμενε πὼς εἶχε δῆ ἕνα μικρὸ κότερο φουνταρισμένο σ' ἕναν κάβιο, πού τὸν λέγανε Τρυπὰ τοῦ Κίτ. Ἄλλωστε, ὅποιος φαινότανε νᾶχη σκέσεις μετὸν Καπετάνιο Φλίντ, εἶτανε ὑποπτος. Μ' ἕναν λόγο, ἕνα σωρὸ εἶχανε ὄρεξη να πᾶνε καβάλλα γιὰ να δώσουνε εἶδηση στὸν γιαιτρό, στὴν ἀντίθετη διεύθυνση παρὰ ἀπὸ κεῖ πού ἔπεφτε ὁ «Ναύαρχος Μπέμποου», μὰ μήτε ἕνας τους δὲ δεχότανε να ἔρτη γιὰ να φυλάξουμε τὸ πανδοχειό.

— Ἄν δὲν τολμᾷ κανένας να ἔρτη σὲ βοήθειά μας, εἶπε ἡ μητέρα μου, ὁ Τζίμ κι' ἐγὼ θὰ πᾶμε ὀλομόναχοι. Ναί, θὰ γυρίσουμε στὸ σπίτι μας, ὅπως ἦραμε, καὶ δὲ σᾶς χρειαζόμαστε, βρεμένες κότες. . . . Θὰν ἀνοίξουμε τὸ μπαούλο, κι' ἂν ἀκόμα θᾶτανε ἀνάγκη να τὸ πληρώσουμε μετὴ τὴ ζωὴ μας. Τὸ μόνο πού ἔχω να σᾶς παρακαλέσω, κύριε Crowley, εἶναι να μᾶς δανείσετε τὸ σακοῦλι πού βλέπω κεῖ χάμου, γιὰ να βάλουμε μέσα τὰ λεφτὰ πού μᾶς χρωστιοῦνται κατὰ τὸ νόμο.

Ἀποφασίστηκε να πάῃ εὐτὺς ἕνα παλληκαρόπουλο στὸ γιαιτρό, γιὰ να ζητήσῃ να μᾶς βοηθήσῃ τίποτα ἀρματωμένη δύναμη.

Ἡ καρδιά μου συγχοχτυποῦσε σὰν φύγαμε τραβώντας πάλι πίσω οἱ δύο μας μέσα στη θεοσκοτεινὴ νύχτα, ἡ μητέρα μου κι' ἐγώ.

Φτάξαμε στὸ σπίτι μας δίχως να δοῦμε εἴτε ν' ἀκούσουμε τίποτα ὑποπτο, καὶ κλείσαμε πίσω μας μετὴ ἀληθινὴ ξαλάφρωση τὴν πόρτα τοῦ πανδοχειοῦ.

Ἡ πρώτη μου φροντίδα εἶτανε να σπρώξω τὸ σύρτη. Γιὰ μιὰ στιγμή πήραμε τὴν ἀναπνοή μας μέσα στὸ σκοτάδι, μονάχοι μέσα στὸ σπίτι μαζί μετὴ ἄψυχο κορμὶ τοῦ Καπετάνιου. Κατόπι ἡ μητέρα μου ἀναψε ἕνα σπαρματοσέτο, καὶ κρατώντας ὁ ἕνας τὸν ἄλλον, μπήκαμε μέσα στὸ σαλόνι.

— Τράβηξε τὸ στόρ, Τζίμ, μοῦπε σιγὰ σιγὰ ἡ μητέρα μου: μπορεῖ να μᾶς δῆ κανένας ἀπ' ἔξω. . . . Καὶ τώρα, ξανάπε ἀφοῦ ἔκανα ὅ,τι μοῦπε, πρέπει να τοῦ πάρουμε τὸ κλειδὶ τοῦ μπαούλου του, πρᾶμα πού εἶναι ἀδύνατο χωρὶς να τὸν ἀγγίξῃ κανεὶς, πρόστεσε ἀνατριχιάζοντας ἀπ' τὸ φόβο τῆς.

Στὴ στιγμή γονάτισα σιμὰ στὸ κουφάρι. Καταγῆς, δίπλα στὸ ἀνοιχτὸ χέρι του, βρισκότανε ἕνα μικρὸ κομματὶ χαρτὶ στρογγυλοκομμένο, μαυρισμένο ἀπ' τὴ μιὰ μεριά. Αὐτὸ δίχως ἄλλο θᾶτανε τὸ μαυροσημάδι. Μάζεψα ἀπὸ χάμω τὸ χαρτὶ, κι' εἶδα πὼς ἀπ' τὴν ἄλλη μεριά, πού εἶτανε ἄσπρη, εἶχανε γραμμένη μιὰ λακωνικὴ εἰδοποίηση, μ' ἕνα χοντρὸ γράψιμο πού διαβαζότανε καθαρά: «ΑΠΟΨΕ ΔΕΚΑ Η ΩΡΑ».

— Μητέρα, ἔχουμε καιρὸ ὡς τὶς δέκα! φώναξα.

Καὶ κεῖ πού μιλοῦσα ἀκόμα, τὸ ρολόγι τοιμάστηκε να χτυπήσῃ. Αὐτὸς ὁ ξαφνικὸς χτύπος μᾶς ξετρόμαξε. Ἄλλὰ δὲν εἶτανε παρὰ ἕξη ἡ ὥρα ἀκόμα.

— Ἐμπρός, Τζίμ, μοῦ λέει ἡ μητέρα, αὐτὸ τὸ κλειδί. . .

Ἐψαξα τὶς τσέπες μιὰ μιὰ: κἂτι δεκάρες, κλωστή καὶ βελόνες, μιὰ δαχτυλήθρα, ἕνα μαχαῖρι, λίγος καπνὸς γιὰ μᾶσημα, μιὰ τσακμακόπετρα, ἕνα κουτὶ ἴσκα, ἕνας μούσουλας τῆς τσέπης, να ὅλα ὅλα πού βρῆκα ἐκεῖ μέσα. Ἄρχισα να ἀπελπίζομαι πὼς δὲ θᾶβρισκατὸ κλειδί.

— Μήπως τῶχει κρεμασμένο στὸ λαιμὸ του, εἶπε ἡ μητέρα μου.

Πνίγοντας τὴν ἀηδία πού αἰστάνομουν, ἀνοῖξα γλήγορα γλήγορα τὸ γιαντὸ νοῦ πουκαμισοῦ του, καὶ πράγματι, βρῆκα τὸ κλειδὶ κρεμασμένο μ' ἕνα σπάγγο καταραμμένο πού τὸν ἔκοψα μετὴ τὸ σουγιὰ μου.

Τούτη ἡ ἐπιτυχία μᾶς γιόμισε ἐλπίδα. Ἀνεβήκαμε γλήγορα στὴν κάμαρά του, μιὰ μικρὴ κάμαρα πού τὴν κρατοῦσε τόσο καιρὸ, κι' ἀπ' τὴν ὁποία δὲν εἶχε μετατοπισθῆ τὸ περίφημο μπαούλο ἀπ' τὴ μέρα πού ἦρτε.

Αὐτὸ τὸ σεντούκι εἶτανε ὅμοιο μετὴ ὅλα τὰ σεντούκια πῶχουνε οἱ ναυτικοί, κλωμένο ἀπὸ σκληρὸ ξύλο, τριμμένο στὶς κόγχες ἀπ' τὴν πολλὴ μεταχείριση, καὶ μαρκαρισμένο ἀπάνου στὸ καπάκι, μετὴ πυρωμένο σίδερο, μ' ἕνα μεγάλο Β.

— Δόσε μου τὸ κλειδί, μοῦπε ἡ μητέρα μου. Καί, μ' ὅλο πού ἡ κλειδωνιὰ ἀνοίγε δύσκολα, ὡς να παῖξῃ τὸ μάτι μου τὴν εἶχε ἀνοίξῃ κι' ἔρριξε πρὸς τὰ πίσω τὸ βαρὺ καπάκι τοῦ μπαούλου.

Μιὰ βαριά μυρουδιά ἀπὸ καπνὸ κι' ἀπὸ κατράμι βγῆκε ἀπὸ μέσα. Δὲν εἶδαμε ἀπᾶν' ἀπάνω τίποτα ἄλλο παρὰ μιὰ φορεσιὰ σὲ πολὺ καλὴ κατάσταση, διπλωμένη μετὴ προσοχὴ καὶ βουρτσισμένη. Ὅπως εἶπε ἡ μητέρα μου, αὐτὰ τὰ ρούχα θὰ εἶτανε ἀφόρετα ἀκόμα. Σκεπάζανε ἕνα σωρὸ εἰδῶν εἰδῶν μικροπράματα δίχως καμμιά συνέχεια: μιὰ караβάγα, κἂτι μάτσα καπνὸ, δυὸ ζευγάρια ὠραῖα πιστόλια, ἕνα ραβδὶ καθαρὸ ἀσήμι, ἕνα παλιὸ ἰσπανιόλικο ρολόγι, διάφορα ἄλλα ἀσημικὰ μικρῆς ἀξίας καὶ μετὴ παρᾶξενα σκέδια, κι' ἕνα κομπᾶσο ἀπὸ μπρούτζο. Αὐτὰ ὅλα

(1) Λαθρεμπόρους.

δὲν εἶχανε μεγάλη σημασία γιὰ μᾶς, ὅξω ἀπ' τὰ ἀσημικά καὶ τὸ ραβδί τ' ἀσῆμι. Καὶ πάλι, τί μπορούσαμε νὰ πιάσουμε μὲ δαῦτα ;... Ὅστοςο ξακολουθήσαμε νὰ ψάχνουμε. Ὁ πάτος τοῦ μπαούλου εἶτανε πιασμένος ἀπὸ ἓνα ναυτικὸ σουρτουῦκο, ἄσπρο ἀπὸ τ' ἀλάτι ποῖος ξέρει ποιᾶς μακρυνῆς ἀκροθαλασσᾶς. Ἡ μητέρα μου τὸ τράβηξε μὲ ἀνυπομονησία, καὶ βρήκαμε τὰ τελευταῖα πράγματα πού εἶχε μέσα τὸ μπαούλο, ἓνα πακέτο τυλιγμένο μὲ μουσαμᾶ καὶ πού μᾶς φάνηκε πὼς εἶτανε γιομάτη χαρτιά· κατόπι ἓνα σακκοῦλι πάνινο, πού σὰν τὸ ἄγγιξα, ἔβγαλε ἓνα τίγκ σὰ νᾶχε μέσα μάλαμα.

— Θὰ δείξουμε σ' αὐτουνούς τοὺς παληανθρώπους πὼς εἴμαστε τίμιοι ἀνθρώποι ! εἶπε ἡ μητέρα μου. Θὰ πάρω τὸ δίκιο μου, καὶ μήτε ἓνα μονόλεπτο παραπάνου... Κράτησε τὸ σακκοῦλι τοῦ κυρίου Crowley !...

Κι' ἄρχισε νὰ μετροῦ τὰ λεφτά, καὶ νὰ τὰ ρίχνη μέσα στὸ σακκοῦλι πὸν κράταγα ἀνοιχτό. Ὁ σκοπὸς τῆς εἶτανε νὰ μετρήσῃ ἴσα ἴσα ὅσα χρωστοῦσε ὁ Καπετάνιος. Ἀλλὰ δὲν εἶτανε δουλειὰ καὶ τόσο εὔκολη ὅσο φαίνεται : γατὶ οἱ μοννέδες εἶτανε κάθε λογῆς καὶ κάθε νασιόνας, ντουμπλόνια, λουτζα, γκινέες, οὐγκιές, καὶ δὲ ξαίρω τί ἄλλο. Ὅλες φύρδην μίγδην. Κ' ἡ μητέρα μου μόνο τὶς γκινέες ἤξαιρε νὰ λογαριάσῃ.

Βρισκόμαστε ἀκόμα στὴ μέση αὐτηνῆς τῆς δουλιᾶς, καὶ τὴ σταμάτησα ἄξαφνα βάζοντας τὸ χέρι μου ἀπάνου στὸ μπράτσο τῆς. Μέσα στὴ σιωπῇ τῆς νύχτας εἶχε πιάσῃ τ' αὐτὶ μου ἓναν κρότο πού μοῦ ἔκοψε τὸ αἷμα, τὸ τὰπ-τὰπ-τὰπ πῶ-κανε τὸ μαστοῦνι τοῦ στραβοῦ ἀπάνου στὸ χῶμα ποῦχε παγώσῃ ἀπ' τὸ ξεροβόρι. ... Ὁ χτύπος σίμωνε... Ἀφουγκραζόμαστε, βασιτώντας τὴν ἀνεσαμιά μας... Τὸ μαστοῦνι χτύπησε στὸ κατῶφλι τῆς πόρτας, κι' ἀκούσαμε τὸ λουκέτο πού τὸ στριφογύριζε, κ' ὕστερα τὴ μπετούγια πού τὴ ξεκούναγε ὁ στραβός... Ἀκλούθησε μιὰ σιωπῇ πού βάστηξε κάμποση ὥρα... Τέλος τὸ τὰπ-τὰπ-τὰπ ξανακούστηκε, ξεμάκρυνε σιγὰ σιγὰ, γιὰ μεγάλη μας χαρὰ, καὶ τέλος ἔσβυσε μέσα στὴ νύχτα.

— Μητέρα, φώναξα, ἄς τὰ πάρουμε ὅλα κι' ἄς φύγουμε !

Εἶμουνα βέβαιος πὼς τούτῃ ἡ ἀμπαρωμένη πόρτα θὰ τοῦ φάνηκε ὑποπτη, καὶ πὼς ὅλη ἡ συμμορία δὲν ἤθελε ἀργοπορέσῃ νὰ πέσῃ ἀπάνου μας. Μολαταῦτα, πόσο εἶμουνα φχαριστημένος πού εἶχα συλλογιστῇ νὰ τραβήξω τὸ σύρτη ! Γιὰ νὰ πάρῃ κανεὶς μιὰν ἰδέα, πρέπει νᾶχε δη κείνον τὸν φριχτὸ τυφλό.

Ὅσο κι' ἂν τρώμαξε ἡ μητέρα μου, δὲ θέλησε μὲ κανέναν τρόπο νὰ ἀκούσῃ πού τῆς ἔλεγα νὰ πάρουμε ἔστω καὶ μιὰ πεντάρα παραπάνου ἀπ' ὅ,τι μᾶς χρωστοῦσε ὁ Καπετάνιος. Μὰ καὶ νὰ πάρῃ μιὰ πεντάρα λιγώτερο, αὐτὸ δὲ τὸ χώνευε καθόλου.

— Μόλις εἶναι ἑφτὰ ἡ ὥρα, ἔλεγε. Θέλω νὰ πάρω μέχρι πεντάρα ὅ,τι μᾶς χρωστοῦνε.

Μιλοῦσε ἀκόμα, ὅπου ἓνα σφύριγμα, πού βάστηξε κάμποσο, ἀκούστηκε σὲ μιὰ μεγάλη ἀπόσταση. Αὐτὴ τὴ φορὰ θὰ εἶτανε πιά τρέλλα νὰ καθίσουμε περσό-τερο.

— Θὰ πάρω τοῦτα πῶχω ἔδῳ μέσα ! εἶπε ἡ μητέρα μου καὶ σηκώθηκε βιαστικά.

— Κ' ἐγώ, πέρνω τοῦτο δῶ γιὰ νὰ στογγυλέψῃ ὁ λογαριασμός, φώναξα μαζεύοντας ἀπὸ χάμω τὸ μουσαμαδένιο πακέτο.

Ὅστε ἀπὸ μιὰ στιγμή, κατεβαίναμε τὸ σκάλα μέσ' στὸ σκοτάδι, ἀφήνοντας τὸ σαρματσέτο σιμὰ στὸ ἄδειο μπαούλο· πιάσαμε τὴν πόρτα καὶ τὸ δώσαμε στὰ πόδια. Τὸ ποῦσι ἄρχιζε νὰ σκορπᾶ, καὶ τὸ φεγγάρι ἔφεγγε καλὰ τὰ ριζοβούνια πού

μᾶς τριγουρίζανε. Γιὰ τὴν καλὴ μας τύχη, ὁ σκαμμένος δρόμος καὶ τὰ γυροτρύγυρα τοῦ πανδοχείου εἶτανε ἀκόμα βουτημένα μέσα στὸ ποῦσι, καὶ τὸ μισοσκόταδο πού ἄπλωνε ἔδῳ χάμου μᾶς βοηθοῦσε στὸ φευγιό, τοῦλάχιστα στὴν ἀρχή. Μὰ εἶχαμε νὰ περάσουμε ἓνα διάστημα κατάφωτο, ἀπάνου-κάτω τὸ μισὸ δρόμο τοῦ χωριοῦ. Καὶ τὸ χειρότερο εἶτανε πού ἀκούγονταν κιόλας πίσω μας κάποιον βουητὸ ἀπὸ πολλὰ πατήματα. Σὲ λίγο εἶδαμε καθαρὰ πὼς αὐτὰ τὰ πατήματα εἶτανε ἀπ' ὄνα κοπάδι ἀνθρώπους πού τράβαγαν ἴσια στὸ πανδοχεῖο, καὶ πού ὁ ἓνας τους βαστοῦσε ἓνα φανάρι.

— Παιδί μου, λέγει ἄξαφνα ἡ μητέρα μου, πάρε τὰ λεφτά καὶ φεύγα νὰ γλυτώσῃς . . . Μοῦ φαίνεται πὼς θὰ λιγοθυμήσω.

Τετέλεσται : θὰ πιανόμαστε ! . . . Ἄ ! νὰ πάρῃ ἡ ὀργὴ τοὺς φοβητάρηδες τοὺς γειτόνους μας ! . . . κατὰ καλὴ μας τύχη, σιμώνουμε στὸ μικρὸ γιοφῶρι. Κουτσά, στραβά, βοήθησα τὴ μητέρα μου νὰ προχωρέσῃ ἴσαμε τὴν ἄκρη τοῦ ξεροπόταμου.

Σὰν ἔφατξε κεῖ, ἔβγαλε ἓνα ἄχ, κέπεσε ἀναίσθητη ἀπάνου στὸν ὄμο μου. Ἀπορῶ πού βρήκα τὴ δύναμη γιὰ νὰ τὴν τραβήξω ὡς μέσα στὸ ξεροπόταμο, σύριζα στὴν καμάρα τοῦ γεφυριοῦ. Δὲ μπορούσα νὰ κάνω τίποτα παραπάνου : Τὸ γιοφῶρι εἶτανε πολὺ χαμηλὸ καὶ δὲ χωροῦσα ἄλλιῶς, παρὰ χώνοντας κάτω ἀπ' τὴν καμάρα χεροπόδαρα.

Μείναμε λοιπὸν σὲ τούτῃ τὴ θέσῃ, ἡ μητέρα μου ἀναίσθητη ἀκόμα, σκεδὸν κατάφατσα στὸ δρόμο, κ' οἱ δύο μας σὲ μιὰ τουφεκιά τόπο ἀπ' τὸ πανδοχεῖο.

V

ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΣΤΡΑΒΟΥ

Παράξενο πρᾶμα σὲ τέτοια θέσῃ πού βρίσκομουν : ἡ περιέργεια σὲ λίγο ἔγινε πλὴ ζωηρὴ ἀπ' τὴν τρομάρα μου.

Ὅστε ἀπὸ λίγα λεπτά, μοῦ στάθηκε ἀδύνατο νὰ καθίσω στὴν θέσῃ μου, καί, σερνάμενος σιγὰ σιγὰ στὴν ἄκρη τοῦ ποταμοῦ, πῆγα καὶ κρύφτηκα πίσω ἀπ' ἓνα χαμόδενδρο, ἀπ' ὅπου ἔβλεπα τὸ δρόμο καὶ τὴν πόρτα τοῦ πανδοχείου. Μόλις ἔπιασα κείνη τὴ βίγλα, κ' ἡ ἐμπροσθοφυλακὴ τοῦ ἔχτροῦ φάνηκε : εἶτανε ἑφτὰ κἂν ὄχτῳ ἀνθρώποι πού τρέχανε, ἄλλος ἔδῳ καὶ ἄλλος ἐκεῖ, καὶ μπρὸς τους πῆγαινε κείνος πού βαστοῦσε τὸ φανάρι. Τρία ἀπ' αὐτὰ τὰ ὑποκείμενα πηγαίνανε μαζύ, χεροπιασμένα, καὶ σὲ λίγο, μ' ὄλο τὸ ποῦσι, κατάλαβα πὼς, μέσα σ' αὐτὸ τὸ τρίο, κείνος πού βρισκότανε στὴ μέση δὲν εἶτανε ἄλλος ἀπ' τὸν στραβό ! . . . Σκεδὸν εὐτὺς ἄκουσα τὴ φωνή του, κ' ἔτσι βεβαιώθηκα πὼς δὲν εἶχα γελαστῇ.

— Τσακίστε τὴν πόρτα ! φώναξε.

— Στὴ στιγμή ! . . . ἀποκρίθηκαν δυὸ κἂν τρεῖς φωνές.

Χυμίζανε τότε κατὰ τὴν πόρτα τοῦ Ναύαρχου Μπέμποου. Κ' ὕστερα, σταμάτησαν μὲ μιᾶς, καὶ τοὺς ἄκουσα νὰ κουβεντιάζουνε μουρμουριστά, σὰν νὰ ἀποροῦσαν πού βρίσκανε λεύτερη τὴν εἴσοδο. Μὰ δὲ βάσταξε πολὺ, γατὶ ὁ στραβὸς ἄρχισε νὰ δίνῃ ὄρδινες. Ἡ φωνὴ του δυνάμωνε ὄλο καὶ περσότερο σὰν νὰ τὸν εἶχε πιάσῃ λύσσα.

— Έμπᾶτε λοιπόν! ἔσκουζε. Ριζώσατε ἐδῶ χάμου; . . . τὸ διάολο περιμένετε τώρα; . . .

Τέσσερις πέντε ἀπὸ κεινοὺς ποὺ εἶχανε φτάξῃ πρῶτα, ὑπάκουσαν σὲ τούτη τὴν προσταγὴ ἄλλοι δυὸ ἀπόμειναν ἀπάνου στὸ δρόμο μαζὺ μὲ κείνον τὸν τρομερὸ στραβό. Γιὰ μιὰ στιγμή δὲν ἀκούστηκε τίποτα, κ' ὕστερα ἓνα ξεφωνητὸ ἔκπληξης, μιὰ φωνὴ φώναξε μέσα στὸ σπίτι:

— Ὁ Μπίλ εἶναι πεθαμμένος! . . .

Μὰ ὁ στραβὸς οὐρλιαξε ἓνα σωρὸ βρισῆς γιατί ἀργοποροῦσανε.

— Ψάξτε τον, διαόλου χάχηδες! . . . Κ' οἱ ἄλλοι ν' ἀνεβοῦνε στὴν καμπίνα του καὶ νὰ σηκώσουνε τὸ μπαούλο: Τὶ διάολο, ἐγὼ θὰ τὰ λέω οὐλα; . . .

Τοὺς ἄκουσα ποὺ ἀνεβαίνανε τὴν παλιὰ σκάλα μας, καὶ τὰ χοντροπάπουστα τοὺς βροντολογούσανε τόσο ποὺ τὸ σπίτι σειότανε.

Ἔστερ' ἀπὸ λίγο, ξανακούστηκαν ἄλλες ξαφνισμένες φωνές. Τὸ παραθύρι τῆς κάμαρας τοῦ Καπετάνιου πετάχτηκε στὸν ἀγέρα καὶ σκόρπισε μ' ἓνα πανδαιμόνιο ἀπὸ σπασμένα τζάμια, κ' ἓνας ἄνθρωπος ἀνέβηκε ἀπάνου, ἐνῶ τὸ φεγγάρι τὸν φώτιζε σὰ νάτανε μέρα. Μιλοῦσε στὸ στραβό, ποὺ περίμενε κατ' ἀπ' τὸ παράθυρο:

— Πιού, φώναξε, τὴν πάθαμε! κάποιος ἔψαξε τὸ μπαούλο πρὶν ἀπὸ μᾶς!

— Κεῖνο βρίσκεται ἀκόμα μέσα; οὐρλιαξε ὁ στραβός.

— Τὰ λεφτὰ εἶναι μέσα.

— Στὸ διάολο τὰ λεφτὰ! Σοῦ μιλῶ γιὰ τὸ χαρτὶ τοῦ Φλίντ! . . .

— Δὲν τὸ βρίσκουμε . . .

— Κ' ἐσεῖς οἱ ἄλλοι, κάτου, μπάς καὶ τὸ βρήκατε ἀπάνου στὸ Μπίλ; φώναξε ὁ στραβός.

Τὴν ἴδια στιγμή, ἓνας ἀπὸ κεινοὺς ποὺ βρισκόντανε στὸ κάτω πάτωμα γιὰ νὰ ψάξουν, ὅπως φαίνεται, τὸ κορμὶ τοῦ Καπετάνιου, ξαναφάνηκε ἀπάνου τὸ κατῶφλι τῆς πόρτας.

— Τὸν Μπίλ σίγουρα τὸν ἔχουνε κιάλας ψάξῃ, λέει, δὲν ἔχει πιά τίποτα ἀπάνου του.

Ἀπάνου σ' αὐτά, τὸ ἴδιο σφύριγμα ποῦχε τρομάξῃ τόσο τὴν μητέρα μου, ἀντιλάλησε ξανά μέσα στὴ νύχτα, δυὸ φορὲς ἀπανωτά. Νόμισα πὼς εἶτανε τὸ σινιάλο τοῦ στραβοῦ γιὰ νὰ κράξῃ τὴ συμμορία σὲ ἔφοδο. Μὰ κατάλαβα, ἀπ' τὴ διεύθυνση ποὺ ἐρχόντανε οἱ σφυριξιές κ' ἀπ' τὴν ἐντύπωση πῶκανε στοὺς ληστῆς, πὼς εἶτανε μᾶλλον γιὰ νὰ τοὺς εἰδοποιήσῃ γιὰ κάποιον κίντυνο.

— Εἶναι ὁ Ντίρκ! εἶπε ἓνας τους· καὶ δυὸ σφυριξιές! . . . Πρέπει νὰ τὸ δίνουμε, παιδιά! . . .

Ἄξαφνα ἄκουσα ἀπάνου στὸ ψήλωμα, κατὰ τὸ μέρος τοῦ χωριοῦ, τὸ ποδοβολητὸ ποὺ κάνανε ἓνα τσοῦρμιο ἄλογα, καὶ σκεδὸν ἀμέσως μιὰ πιστολιὰ ἀστραψε κ' ἀντιλάλησε ἀπάνου στὴ θάλασσοβραχιά. Οἱ ληστῆς τὸ βάλανε στὰ πόδια πρὸς κάθε μεριά, τοῦτοι κατὰ τὴ θάλασσα, κείνοι μὲς ἀπὸ τὰ χωράφια. Μέσα σὲ λιγώτερο ἀπ' ὅνα μινούτο, ὁ Πιού εἶχε ἀπομείνει μονάχος. Ἄραγε τὸν ἀφήσανε ἔτσι στὴν τύχη του ἀπλὰ γιατί τᾶχανε χρειαστῆ, ἢ γιὰ νὰ τὸν ἐκδικηθοῦν γιὰ τὶς φοβέρες του καὶ γιὰ τὶς παληαθροπιές του; αὐτὸ δὲν τὸ ξαίρω· κείνο ποὺ ξαίρω εἶναι πὼς ἀπόμεινε πίσω, χτυπώντας σὰν μανιακὸς τὸ δρόμο μὲ τὸ ραβδί του, καὶ τῶβανε στὰ πόδια ψηλαφώντας καὶ κράζοντας μάταια τοὺς συντρόφους του, Σύντομα, ἀφοῦ στριφογύρισε δῶ καὶ κεῖ, ἔχασε τὸ δρόμο, κ' ἄρχισε νὰ τρέχῃ κατὰ τὸ χωριό, ἀφοῦ πέρασε σὲ δυὸ πατήματα ἀπὸ μένα.

Σ' αὐτὸ τὸ ἀναμεταξύ, τὸ ποδοβολητὸ σίμωνε· τέσσερις κὰν πέντε καβαλλάρηδες ζυγώνανε κατακάθαρα μέσα στὸ φεγγάρι, ἀπάνου στὸ φροῦδι τῆς θαλασσοβραχιάς, καὶ κατεβαίνανε κατὰ μᾶς μὲ γλήγορο τριποδητό. Ὁ Πιού, κατάλαβε πὼς πλανήθηκε στὸ δρόμο του, ἔκανε μεταβολὴ κ' ἔτρεξε ἴσια στὸ ξεροπόταμο καὶ κουτρουβάλησε μέσα. Σηκώθηκε ἀμέσως, μὰ ὁ φουκαρῆς πῆγε κ' ἔπεσε, ἀπ' τὴ σατισμάρα του, ἀνάμεσα στὰ ποδάρια τοῦ ἀλόγου ποὺ ἐρχότανε πρῶτο.

Ὁ καβαλλάρης πάσκισε νὰ κρατήσῃ τ' ἄλογό του, μὰ εἶτανε πολὺ ἀργά. Ὁ Πιού ἔπεσε μπρούμυτος, βγάζοντας μιὰ φριχτὴ φωνή· τὰ σκληρὰ ἀλογόνυχα τὸν τσαλαπάτησαν. Γιὰ μιὰ στιγμή ἔμεινε πλαγιασμένος ἀπάνου στὸ πλευρό, ὅπως εἶχε πέσει, ὕστερα ἔγυρε σιγὰ σιγὰ μὲ τὸ μούτρο κατὰ τὴ γῆς καὶ δὲ ξανασάλεψε.

Εἶχα ἀφίσει κιάλας τὸ μετερίζι μου, κ' ἔκραξα τοὺς καβαλλάρηδες, ποὺ σταματήσανε ἓνας ἓνας, ξαφνισμένοι ἀπ' τὸ ἐπεισόδιο. Εἶτανε τελωνοφύλακες, ποὺ τοὺς εἶχε τύχη στὸ δρόμο του ὁ ἀπεσταλμένος μας πηγαίνοντας στὸ γιατρό, καὶ ποὺ τοῦκοψε τὸ μυαλὸ νὰ τοὺς πῆ τί κίντυνο τρέχαμε. Ὁ ἀρχηγός τους, ὁ ἐπιθεωρητῆς Dance, εἶχε πάρῃ εἶδηση γιὰ τὸ κότερο ποὺ εἶτανε φουνταρισμένο, στὴν Τρύπα τοῦ Κίτ, κ' ἔτσι τυχαίως εἶχε διευτύνῃ τὸ περίπουλό του κατὰ τοῦτα τὰ μέρη. Σίγουρα σ' αὐτὴ τὴ σύμπτωση χροστούσαμε τὴ ζωὴ μας, ἐγὼ κ' ἡ μητέρα μου.

Μὲ λίγο δροσερὸ νερὸ ἡ μητέρα μου ἦρτε στὸν ἑαυτὸ της· εἶχε δὲν εἶχε συνέρτῃ ἀπ' τὸ φόβο της, κ' εἶχαμε δὲν εἶχαμε μπῆ στὸ χωριό, κ' ἄρχισε νὰ κλαίγεται γιατί ἔχασε ἓνα δυὸ γκινέες ποὺ λείπανε ἀπ' τὸ λογαριασμό.

Στὸ μεταξύ, ὁ ἐπιθεωρητῆς Dance τράβαγε τὸ δρόμο του στὰ τέσσερα κατὰ τὴν Τρύπα τοῦ Κίτ· ἀλλά, βρέθηκε στὴν ἀνάγκη, μαζὺ μὲ τοὺς ἀνθρώπους του, νὰ ξεκαβαλλικέψουν γιὰ νάβρουν τὸ μονοπάτι ποὺ κατέβαινε στὸ βᾶθος τῆς κοιλάδας γιὰ νὰ φυλαχτῆ ἀπὸ κανένα μασκινί(*). Παραξενεύτηκε σὰν ἔφταξε στὸν κόρφο κ' εἶδε πὼς τὸ κότερο εἶχε κἀνὴ πανιά, μ' ὄλο ποὺ βρισκότανε ἀκόμα σὲ μιὰ τουφεκιά. Ὁ ἐπιθεωρητῆς τὸ χούγιαξε. Τοῦ ἀποκρίθηκαν πὼς δὲν ἔκανε καλὰ νὰ σκέκεται στὸ φῶς τοῦ φεγγαριοῦ, ἀν δὲν ἤθελε ν' ἀρπάξῃ κανένα βόλι στὴ φτεροῦγα, καὶ τὴν ἴδια στιγμή μιὰ μπάλλα σφύριξε στ' αὐτὸ του.

Ἔστερ' ἀπὸ λίγο τὸ κότερο καβατζάρισε τὸν κάβο τοῦ κόρφου καὶ χάθηκε, ἐνῶ ὁ Dance, ὅπως δὰ ἔλεγε ἀτός του, ἀπόμεινε ἀπάνου στὴν ἀκρογιαλιά σὰν τὸ ψάρι ποὺ τ' ἄφησε στὰ στεγνὰ ἢ φυρονεριά. Τὸ μόνο ποὺ μπόρεσε νὰ κἀνὴ εἶτανε νὰ στείλῃ ἓναν ἀπ' τοὺς ἀνθρώπους στὸ Μπρίστολ, γιὰ νὰ εἰδοποιήσῃ γιὰ τὸ κότερο.

— Καὶ τί μὲ τοῦτο; σᾶς ρωτῶ; ἔλεγε. Νὰ ποὺ τὴν σκαπουλάρωσαν, καὶ τᾶλλα εἶνε ἀδιαφόρετα . . . πεντάρια δὲ δίνω. Τὸ κάτω κάτω φχαριστήθηκα ποὺ τσαλαπάτησαν τὸν Πιού . . .

Γιατὶ τώρα πιά ἤξαιρε ὅλη τὴν ἱστορία.

Εἶχα γυρίσῃ μαζὶ του πίσω στὸν Ναύαρχο Μπέμποου, κ' εἶναι ἀδύνατο νὰ φανταστῆ κανένας σπίτι σὲ πιὸ ἀξιοθρήνητη θέση. Μέσα στὴ λύσσα τους ποὺ δὲ μᾶς εἶχανε βρῆ, οἱ κλέφτες εἶχανε τσακίση καὶ ρίξανε καταγῆς ὡς καὶ τὸ ρωλόγι. Μ' ὄλο ποὺ δὲν πῆραν παρὰ μόνο τὸ σακκοῦλι με τὰ λεφτὰ τοῦ Καπετάνιου κ' ὅ,τι βρήκανε μέσα στὸ τεζάκι, μιὰ τέτοια καταστροφή εἶτανε γιὰ μᾶς θάνατος. Ὁ κ. Dance δὲ μποροῦμε νὰ καταλάβῃ τίποτα ἀπ' ὅλη τούτη τὴ λύσσα ποὺ εἶχε πιάση τοὺς κακούργους.

(*) Αἰφνιδισμός.

— Μοῦ λέτε πὼς πήρανε τὰ λεφτά ; μοῦλεγε. Τότες λοιπόν, τί γυρεύανε πα-
ραπάνου ; Κι' ἄλλα λεφτά ; . . .

— "Ὅχι, κύριε· δὲν τὸ πιστεύω . . . Μοῦ φαίνεται πὼς ζήτησαν κάτι τις ἄλλο,
κι' αὐτὸ τὸ κατιτίς τῶχω ἐδῶ, στὴν τζέπη τοῦ σακακιοῦ μου . . . θᾶχε γοῦστο νὰ
μὴν τὸ βάλω σὲ σίγουρο μέρος.

— Καλὴ ἰδέα, παιδί μου, περίφημη ἰδέα ! θέλετε νὰ μοῦ τὸ δώσετε ;

— Σκέφτηκα πὼς ἴσως ὁ γιατρός Λαίβεζέ . . .

— Πολὺ σωστά, ξανάπε ὁ ἐπιθεωρητὴς δίχως νὰ δείξη τὴν παραμικρὴ ἐπι-
μονή. "Ένας σπουδασμένος ἄνθρωπος, ἕνας δικαστής, εἶναι ἴσα ἴσα τὸ πρόσωπο
ποῦ χρειάζεται γιὰ νὰ ἐμπιστευθῆτε αὐτὸ τὸ ἀντικείμενο. Καὶ τώρα, μ' αὐτό, θυ-
μήθηκα πὼς δὲ θᾶτανε ἄσκημο νὰ πάω νὰ τοῦ ἀναφέρω τὸ θάνατο αὐτουνοῦ τοῦ
Πιού. Σχεδιάζουνε τόσες ἱστορίες σὲ βάρος μας, ἐμᾶς τῶν τελωνοφυλάκων . . . "Ἄν
θέλετε, Χώκινς, σᾶς πέρνω μαζί μου.

Τὸν φχαρίστησα θερμὰ καὶ ἀνεβήκαμε στὸ χωριό, ὅπου περιμένανε τ' ἄλογα.
"Ἐνῶ μιλοῦσα μὲ τὴ μητέρα μου γιὰ ὅλα αὐτὰ τὰ καθέκαστα, οἱ τελωνοφύλακες
καβαλλικεύανε. Ὁ κ. Dance μ' ἔβαλε στὰ καπούλια τοῦ καλύτερου καβαλλάρη του·
κατόπι ἔδωσε τὸ σινιάλο, καὶ πήραμε τὸ δρόμο στὰ τέσσερα γιὰ τὸ σπίτι τοῦ
γιατροῦ.

VI

ΤΑ ΧΑΡΤΙΑ ΤΟΥ ΚΑΠΕΤΑΝΙΟΥ

Σὰ φτάσαμε στοῦ γιατροῦ, σὲ κανένα παραθύρι του δὲν εἶχε φῶς. Ὁ κ. Dance
ποῦπε νὰ πεζέψω καὶ νὰ χτυπήσω τὴν πόρτα. Μιά ὑπηρετρία ἀνοίξε, καὶ μᾶς εἶπε
πὼς ὁ γιατρός δὲ βρισκότανε σπίτι του. Τοῦ εἶχε τραπέζι κεῖνο τὸ βράδυ στὸ πα-
λάτι του ὁ βαρόνος Τρηλωναί.

Ὁ κ. Dance ἀποφάσισε νὰ πᾶμε νὰ τὸν εὔρουμε ἀμέσως. "Ἄλλως τε τὸ πα-
λάτι δὲν εἶτανε μακρὸν : γι' αὐτό, δίχως νὰ καβαλλικέψω ἔπιασα στὸ χέρι μονάχα
ἕνα ζεγκί (*) καὶ περπατοῦσα πλάγι στους καβαλάρηδες ὡς τὴν πόρτα τοῦ πάρκου,
μέσα στὸ μεγάλο δρόμο. Ὁ κ. Dance ξεπέζεψε, ἔδωσε τὸνομά του, κι' ἀφοῦ μὲ
πῆρε μαζί του, μπήκαμε στὸ σπίτι. Ἄφοῦ περάσαμε ἕναν διάδρομο, ὁ ὑπηρετὴς
μᾶς ἔμπασε σὲ μιὰ ἀπέραντι σάλλα, ποῦ κ' οἱ τέσσερις τοῖχοι τῆς εἶτανε σκεπασμένοι
ἀπὸ ράγες φορτωμένες βιβλία κι' ἀπὸ καμμιὰ δεκαριά μαρμάρινα ἀγάλματα. Βρή-
καμε τὸν βαρόνο καὶ τὸ γιατρὸ πλάγι σὲ μιὰ γερὴ φωτιά.

Δὲν εἶχα δῆ ποτές ἀπὸ τόσο κοντὰ τὸ βαρόνο Τρηλωναί. Εἶτανε ἕνας ἄνθρω-
πος μεγαλόσωμος, ψηλότερος ἀπὸ ἕξη πόδια ἐγγλέζικα, χερσὸνύματος καὶ πλαταρῶς,
μ' ἕνα πρόσωπο γιομάτο εὐθύτη κ' εἰλικρίνεια, λιοκαμένο σὰν μπροῦτζος ἀπ' τὰ
μακρυνὰ ταξείδια. Τὰ φρύδια του εἶτανε κατάμαυρα, καὶ τὰ ἔσμιγε κάθε τόσο.
Αὐτὸ τὸ πρᾶμα τοῦδινε μιὰν ἔκφραση ἀπότομη, μῶλο ποῦ στὸ βάθος δὲν εἶτανε
κακός, πορὰ μόνον πολὺ φουριόζος καὶ λιγάκι περίφανος.

— Ἐμπᾶτε, κύριε Dance, λέει μὲ ἀρχοντιά καὶ καλωσύνη.

— Καλησπέρα, Dance, λέει ὁ γιατρός μ' ἕνα κούνημα τοῦ κεφαλιοῦ. Καὶ κα-

(*) Ἄναβατηρας γιὰ νὰ καβαλλικεύουν τ' ἄλογο.

λησπέρα ἐπίσης, φίλε μου Τζίμ. Ποιὸς καλὸς ἄνεμος σᾶς ἔφερε δῶ ;

Ὁ ἐπιθεωρητὴς, ντρέτος καὶ ντουρός, διηγήθηκε τὴν ἱστορία του σὰν νᾶτανε
κανένα μάθημα. "Ἐπρεπε νὰ δῆτε τοὺς δυὸ τζέντλεμαν πὼς σκύβανε γιὰ νὰ ἀκού-
σουν, πὼς κοιταζόντανε παραξενεμένοι καὶ ξεχάσανε τὲς πίπες τους. Σὰν ἀκούσανε
μὲ τὴ θάρρος ἢ μητέρα μου εἶχε γυρίση πίσω στὸ πανδοχεῖο, ὁ γιατρός ἔδωσε μιὰ
μὲ τὴ γροθιά του πάνω στὸ γόνατο σὰ νᾶθελε νὰ πῆ πὼς τὴ θαύμαζε, κι' ὁ βα-
ρόνος φώναξε «Μπράβο!» καὶ τσάκισε στὴ στιγμή τὴ μακρὸνὰ πιά του ἀπάνω στὸ
τζάκι . . .

Δὲν εἶχε ἀκόμα τελειώση ἡ ἱστορία, κι' ὁ κ. Τρηλωναί σηκώθηκε ἀπ' τὴ πολυ-
θρόνα του καὶ ἔπιασε τὸ σουλάτσο μὲ μεγάλα βήματα μέσα στὴ σάλλα. "Ὅσο γιὰ
τὸ γιατρό, γιὰ νὰ ἀκούγη καλύτερα, εἶχε βγάλῃ τὴν περροῦκα του κ' ἀφουκραζό-
τανε μὲ δεκατέσσερα αὐτιά, δίχως νὰ δίνῃ προσοχὴ γιὰ τὸ κεφάλι του ποῦ σ' ἔκανε
νὰ ξεραθῆς στὰ γέλια, ὅπως εἶτανε μαῦρο καὶ γουλι σὰν κολοκῦθι.

Τέλος ὁ κ. Dance τελείωσε τὴν ἱστορία του.

— Κ' ἐσύ, Τζίμ εἶπε ὁ γιατρός, εἶσαι τῆς ἰδέας πὼς ἔχεις μέσα στὴν τζέπη
σου τὸ πρᾶμα ποῦ ζήτησαν μὲ τόση μανία κεῖνοι οἱ λησταί ;

— Νάτο, Κύριε, ἀποκριθῆκα δίνοντάς του τὸ πακέτο. Ὁ γιατρός τὸ στριφο-
γύρισε ἀπ' ὅλες τὲς μεριές, λὲς καὶ τοῦ ἔκαιγε τὰ δάχτυλα καὶ δὲ μποροῦσε νὰ τ'
ἀνοίξῃ. Ἄλλά, ἀντὶς νὰ ἱκανοποιήσῃ τὴν περιέργειά του, στὸ τέλος τῶχωσε ἤσυχα
ἤσυχα στὴν τσέπη του.

— Καὶ τώρα, βαρόνε ; λέει ἀμέσως ὁ γιατρός.

— Καὶ τώρα, ἀγαπητέ μου Λαίβεζέ ; ξανάπε ὁ βαρόνος.

— Ἄς προχωρήσουμε μὲ τάξη, εἶπε ὁ γιατρός χαμογελῶντας. "Ἐχετε, νομίζω,
ἀκούση νὰ μιλοῦν γιὰ κείνον τὸ Φλίντ, ποῦ λέγανε πὼς ὁ μακαρίτης Μπίλλυ Μπό-
ουος εἶτανε ὁ ὑπαρχηγός του ;

— "Ἄν ἔχω ἀκούση νὰ λένε γιὰ τὸν Φλίντ ; φώναξε ὁ βαρόνος. Θᾶχε γοῦστο,
γιατρέ. Ὁ πιὸ αἰμοβόρος ληστής ποῦ στάθηκε ποτές. Ὁ τρομερότερος πειρατὴς
ἀπ' ὅσους εἶδε ἡ θάλασσα. Ὁ Barbe-Bleue δὲν εἶτανε παρὰ ἕνα μωρὸ μπροστά
του ! . . . Οἱ Ἑσπανιόλοι τὸν εἶχανε πάρη τέτοιο φόβο, ποῦ μοῦ ἔτυχε κάποτε, μὰ τὸ
Θεό, νὰ καταλάβω τὸν ἑαυτό μου περίφανο ποῦ εἶτανε Ἑγγλέζος ! . . . Εἶδα τοὺς
παπαφίγκους του μὲ τὰ μάτια μου, ἐγὼ ποῦ σᾶς μιλῶ, ἀνοιχτὰ ἀπ' τὴν Ἁγία
Τριάδα : κι' ὁ ψωρόσκυλος ποῦ κυβερνοῦσε τὸ καράβι μας μόλις τὸν εἶδε, διέταξε
νὰ στρίψουν καὶ νὰ βάλουν πλῶρη ὀλοῖσα στὸ Πόρτο τῆς Ἰσπανίας . . .

— Αὐτὰ τᾶδανε καὶ στὴν ἴδια τὴν Ἁγγλία, ἀπάντησε ὁ γιατρός. Μὰ νά, ποιὸ
εἶναι τὸ ζήτημα : Ὁ Φλίντ εἶχε χρυσάφι ;

— Χρυσάφι ; . . . Κι' ἀμφιβάλλεις ; . . . Ποιὰ ἄλλη ἐπιθυμία ἔχουνε οἱ μασκα-
ράδες ποῦναι σὰν καὶ δαῦτον, ἂν ὄχι γιὰ λεφτά ; Τὶ ἀγαποῦν, ἂν ὄχι τὸ χρῆμα ; . . .
Γιὰ ποιὸ λόγο βάζουν σὲ κίντυνο τὸ βρωμόπετό τους, ἂν ὄχι γιὰ τὸ χρῆμα ; . . .

— Αὐτὸ θὰ τὸ δοῦμε σὲ λίγο, εἶπ' ὁ γιατρός. Μὰ παρασύρεστε τόσο γλήγορα
κ' ἔχετε στὴ διάθεσή σας τόσα ἐπιφωνήματα, ποῦ δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἐξηγηθοῦμε.
Νά, τί σᾶς ρωτῶ : Ὑποθέστε πὼς ἔχω ἐδῶ, στὴ τσέπη μου, κάποια ἔνδειξη, σχε-
τικὰ μὲ τὸ μέρος ποῦ ἔκρυβε τὸ θησαυρὸ του ὁ Φλίντ· αὐτὸς ὁ θησαυρός, κατὰ τὴ
γνώμη σας μπορεῖ νᾶναι κανένα σπουδαῖο ποσόν ;

— Σπουδαῖο ποσόν, κύριέ μου ; . . . Δὲ σᾶς λέω, παρὰ τὸ ἐξῆς : "Ἄν ἔχετε τὴν
ἐνδειξη ποῦ λέτε, ἀναλαμβάνω τὴν ὑποχρέωση νὰ ἐξοπλίσω ἕνα καράβι στὸ Μπρί-

στολ, για να μπαράρω μαζί σας και με το μικρό το Χώκινς δῶ, και να πᾶμε να ζητήσουμε αὐτοὺς τοὺς θησαυροὺς, κι' ἂν ἀκόμα θᾶπρεπε να μᾶς στοιχίση ἕναν χρῶνο. . . .

— "Ἐξοχα! εἶπε ὁ γιατρός. "Ἄν ὁ Τζιμ, συμμερίζεται τὴν ἰδέα μας, θ' ἀνοίξουμε αὐτὸ τὸ δέμα.

Και τῶβαλαν ἀπάνω στὸ τραπέζι.

Τὸ πακέτο εἶτανε ραμένον στὶς δυὸ μεριές. Ὁ γιατρός ἔβγαλε τὸ κουτὶ ποῦχε τὰ νυστέρια του κ' ἔκοψε μ' ἕνα ψαλίδι τὶς ἄκρες τοῦ μουσαμᾶ. Εἶτανε τυλιμένα μέσα δυὸ πράγματα: ἕνα τεφτεράκι τῆς τσέπης κ' ἕνα χαρτί βουλωμένο και σφραγισμένο με βουλοκέρι.

— "Ἄς δοῦμε πρῶτα πρῶτα τὸ καρνέ, εἶπε ὁ γιατρός.

Στὴν πρώτη σελίδα, δὲν εἶχε ἄλλο ἀπὸ μουτζούρες, σὰν να τὶς εἶχε κἀνη κἀνένας ποὺ δὲν εἶχε δουλειά, ἢ για να συνειθίσῃ τὸ χέρι του. Σὲ μιὰν ἄλλη σελίδα εἶχε τὸ ἴδιο κεῖνο σκέδιο ποὺ τῶχαμε δεῖ ἀπάνου στὸ μπράτσο τοῦ Καπετάνιου: «Τὸ καπρίτσο τοῦ Μπίλλυ Μπόουνς.» Σὲ μιὰν ἄλλη εἶτανε γραμμένο σὰν τίτλος: «Ὁ Κ. Οὐίλλιαμ Μπόουνς ὁ δεύτερος τοῦ καρραβιοῦ.» Σὲ μιὰν ἄλλη, τοῦτο τὸ συμπέρασμα: «Περσότερο ροῦμι!» Κατόπι: «Τ' ἄρπαξε ἀνοιχτὰ ἀπ' τὸ Κλειδὶ τοῦ Πάλμα.» Κ' ὕστερα κι' ἄλλα μουτζουρώματα και χαρκατζέλες ποὺ δὲ διαβαζόντανε οἱ περσότερες. Ρωτοῦσα μέσα μου ποιὸς «τ' ἄρπαξε», και τί εἶτανε κεῖνο «ποὺ ἄρπαξε.» Καμμιά μαχαιριά ἀνάμεσα στὶς πλάτες, κατὰ τὰ φαινόμενα.

— "Ὅλα αὐτὰ δὲ μᾶς λένε και μεγάλα πράματα, εἶπε ὁ γιατρός, ξεκολοῦθῶντας να φυλομετρῶ τὸ τεφτέρει.

Οἱ δέκα κᾶν δώδεκα σελίδες ποὺ ἀκλουθοῦσαν, εἶτανε γιομάτες ἀπὸ κἀτι παρᾶξενες σημειώσεις. Ὑπῆρχανε δυὸ στῆλες: στὴν μιὰν ἄκρη τῆς κἀθε σειρᾶς μιὰ ἡμερομηνία: στὴν ἄλλη ἄκρη, ἕνα ποσὸ χρηματικὸ, σὰν τὰ συνειθισμένα κατὰστιχα. Ἄλλᾳ, ἀντὶς για πληροφορίες ἀπάνου σὲ κἀθε ἄρθρο, ὑπῆρχαν μονάχα κἀτι σταβροί, λίγοι ἢ πολλοί, ἀνάμεσα στὰ νούμερα. Για παράδειγμα: στὴν ἡμερομηνία 12 Ἰουνίου 1745 εἶχε ἕνα ποσὸ ἑβδομῆντα λίρες στερλίνες, μὰ πλάγι σ' αὐτὸν τὸν ἀριθμὸ θᾶτανε μαρκαρισμένοι περσότεροι ἀπὸ ἕξη στραβοί. Ποῦ και ποῦ ὠστόσο, ὑπῆρχε μιὰ ὄνομασία κἀποιου τόπου, ὅπως ἄξαφνα: «ἀνοιχτὰ ἀπ' τὸ Καρακάς,» ἢ ἀκόμα μιὰ νότα τοῦ πλάτους και τοῦ μήκους, λ. χ. «62ο 17' 20", 19ο 40'».

Αὐτοὶ οἱ λογαριασμοὶ τραβούσανε μέσα σὲ μιὰν ἐποχὴ ἀπάνου κἀτου εἴκοσι χρονῶ, και στὸ κἀτου μέρος τῆς σελίδας οἱ σοῦμες(*) ὄλο και πληθαίνανε. Μετὰ τὴν τελευταία, ὑπῆρχε μιὰ γενικὴ σοῦμα, — τὸ ἄθροισμα ἀπὸ πέντε κᾶν ἕξη προσθέσεις ποῦχανε γεῖνη λάθος σὲ ἄλλο φύλλο, — κι' ἢ ἀκόλουθη ὑπογραφή: «Μπόουνς. Τὸ μερτικὸ του.»

— Δὲν καταλαβαίνω τίποτ' ἀπ' αὐτὰ, εἶπ' ὁ γιατρός τελειώνοντας αὐτὸ τὸ φυλλομέτρημα.

— Ἐν τούτοις τὸ πρᾶγμα εἶναι φῶς φανερό! φώναξε ὁ βαρόνος. Δὲ βλέπετε λοιπὸν πῶς ἔχουμε στὸ χέρι τὸ βιβλίον ποὺ κρατοῦσε τοὺς λογαριασμοὺς του αὐτὸς ὁ κακοῦργος; . . . Οἱ σταβροὶ παριστάνουν τὶς πόλεις ποὺ κούρσεψε ἢ συμμορία, ἢ τὰ καρᾶβια ποὺ βύθισε. Τὰ ποσὰ εἶναι τὰ μερτικὰ ποὺ ἔπερνε ἀπ' τὰ πλιάτσικα. Ἐκεῖ ποὺ φοβότανε μήπως δὲν τὰ θυμᾶται, ἐπρόσθετε μιὰ λεπτομέρεια, ὅπως λ.χ.:

(*) Ἄθροισματα.

«Ἀνοιχτὰ ἀπ' τὸ Καρακάς.» Χωρὶς ἄλλο κἀποιο δυστυχισμένο καρᾶβι ποὺ γαντζώσανε σὲ κεῖνα τὰ νερά.

— Ὁ Θεὸς συχωρέση τοὺς κακόμοιρους ἀνθρώπους ποὺ βρισκόντανε μέσα!

— Ἐχετε δίκιο, ἀπάντησε ὁ γιατρός. Δὲν ἔχει κάνει βλέπετε, και πολλὰ ταξίδια, ὠστόσο! . . . Και τὰ ποσὰ, κοιτάξτε, πληθύνουν ὅσο ἀνέβαινε σὲ ἀνώτερους βαθμούς.

— Και τώρα, λέγει ὁ βαρόνος, ἄς δοῦμε τὰ ρέστα.

Τὰ ρέστα εἶτανε τὸ χαρτί, σφραγισμένο μ' ἕνα σωρὸ βοῦλες ἀπὸ βουλοκέρι, με μιὰ δαχτυλήθρα ἀντὶς για σφραγίδα, τὴν ἴδια δαχτυλήθρα ἴσως ποὺ εἶχα βροῖ μέσα στὴν τσέπη τοῦ Καπετάνιου. Ὁ γιατρός ἀνοίξε τὸ δέμα με πολλὴ προσοχή: ἔπεσε ἀπὸ μέσα μιὰ χειρόγραφη χάρτα ἐνοῦς νησιοῦ, με τὸ γεωγραφικὸ μήκος και πλάτος του, με τὰ βυθομετρήματά του, με σημειωμένες τὶς μεριές ποὺ μποροῦσε να πάη γυαλὸ ἕνα καρᾶβι, με τὰ κανάλια και με τοὺς κόρφους του, μ' ἕναν λόγον μ' ὄλα τὰ καθέκαστα ποὺ χρειάζονται για να πάη ἕνα καρᾶβι να φουντάρῃ δίχως να τρέξῃ κανέναν κίντυνο. Τὸ νησί μποροῦσε νᾶῃ ἐννιά μίλια μάκρος με πέντε πλάτος: τὸ σῆμα τοῦ ἔμοιαζε μ' ἕναν δράκοντα ποὺ στέκεται ἀπάνου στὰ πισινά του πόδια: ξεχωρίζαν πρῶτα πρῶτα δυὸ λιμάνια φυσικά, σκεδὸν ὀλότελα κλεισμένα ἀπὸ στεριά, και στὸ κέντρο ἕνα βουνὸ σημειωμένο με νόνομα «Τὸ κιάλι». Ἡ χάρτα φαινότανε πολὺ παλιά, μὰ εἶχε κἀποιες ὁδηγίες, πὶο καινούργιες ὅπως φαίνεται, προπάντων τρεῖς σταβροὺς με κόκκινο μελάνι, δυὸ, βορεινὰ ἀπ' τὸ νησί, κ' ἕναν νοτιοδυτικὰ και, στὸ πλάγι, με τὸ ἴδιο μελάνι και μὲνᾳ γράψιμο λεπτό, πολὺ διαφορετικὸ ἀπ' τὴν παιδιακίστικη καλλιγραφία τοῦ Καπετάνιου, τοῦτες τὶς λέξεις:

«Ἐδῶ εἶναι ὁ πολὺς θησαυρός.»

Στὴν ἀποπίσω μεριά τῆς χάρτας, τὸ ἴδιο χέρι εἶχε γράψῃ αὐτὲς τὶς ὁδηγίες ἀκόμα:

«Μεγάλον δέντρο, ἀπάνου στὴν κορφὴ τῆς Βίγλας: ἕνα σημειὸ στὰ Β τοῦ Β.—Α.
«Δέκα πόδια.

«Τ' ἀσῆμι σὲ μᾶρρες μέσα στὴ βορινὴ κρυψῶνα.

«Για να πᾶς, ἀκλουθήση τὸ ἀνατολικὸ φαράγγι, σὲ δέκα ὀργιές νοτινὰ ἀπ' τὸν μαῦρον βράχον ποὺ ἔχει ἀπάνω μιὰ φιοῦρα.

«Τ' ἄρματα και τὰ πολεμοφόδια εὐκολοέβρετα μέσα στὸν ἄμμο, νοτινὸς κᾶβος ποὺ κλείνει τὸ βορινὸ λιμάνι, ἕνα κουαρτίνι λεβάντε σορόκο.»

Αὐτὰ εἶτανε ὄλα. Ὅσο σύντομες κι' ἂν εἶτανε αὐτὲς οἱ ὁδηγίες, ποὺ ἐγὼ εἶχα μεσάνυχτα ἀπὸ δαῦτα, κἀνανε τὸ βαρόνον και τὸ γιατρὸν να τρελλαθοῦνε ἀπ' τὴν χαρὰ τους.

— Λαῖβεξέ, φώναξε ὁ κ. Τρηλωναί, ἀπὸ αὔριο θᾶν ἀφήστε τὴν ἄθλια γιαιτρικὴ σας. Φεύγω, χωρὶς ἀναβολή, για τὸ Μπρίστολ. Μέσα σὲ τρεῖς βδομάδες κι' ἀκόμα λιγώτερο, μέσα σὲ δυὸ βδομάδες, μέσα σὲ δέκα μέρες, ἔχω ἀρματωμένο τὸ πὶο γλήγορον καρᾶβι τῆς Ἀγγλίας, μ' ἕνα τσοῦρμο διαλεχτό Θὰ πάρουμε τὸν Χώκινς για μοῦτσο, θὰ γεῖνη ἕνας περίφημος μοῦτσος ὁ Χώκινς! . . . Ἐσύ, Λαῖβεξέ, γιατρός τοῦ καρραβιοῦ Κ' ἐγὼ ναύαρχος! Θὰ πάρω μαζί τὸν Redruth, τὸν Joyce και τὸν Hunter Τυχαίνουμε εὐνοϊκὸν καιρό: ὕστερ' ἀπὸ τὸ καλὸ ταξίδι, βρίσκουμε τὸ νησί δίχως να δυσκολευτοῦμε καθόλου, και κεῖ, ἀπάνου στὸ νησί, θέλεις χρυσάφι, να, πάρε χρυσάφι για να κυλιστῆς ἀπάνου και να φυτέψῃς λάχανα και λαχανίδες!

Ἐνῶ ὁ βαρόνος εἶχε πάρη δρόμο, τὸ σκεπτικὸ πρόσωπο τοῦ γιαιτροῦ συνοφρυνώθηκε ἄξαφνα.

— Ξεχνᾷς μονάχα ἓνα πράγμα, Τρηλωναί, λέει μὲ μιᾶς : πὼς αὐτὸ τὸ χρυσάφι δὲν εἶναι ἰδιοκτησία μας, καὶ πὼς εἶναι ἄλλωστε συναγμένο μὲ κλειψιές καὶ μὲ αἷμα . . .

— Μὰ τὴν πίστη μου, αὐτὸ εἶναι ἀλήθεια! Δὲν τῶχα σκεφτῆ, φώναξε ὁ βαρόνος μὲ τὴ συνειθισμένη του εἰλικρίνεια. Ἀλλὰ πὼς! θέλεις γι' αὐτὸ τὸ λόγο νὰ τ' ἀφήσουμε νὰ στῆχῃ ἀνώφελο καὶ χωμένο σ' αὐτὸ τὸ νησί ;

Ὁ γιαιτρός φαινότανε πὼς εἶχε πέση σὲ βαθειὰ συλλογῆ, καὶ πὼς ἔβαζε μπρός του ὅλα τὰ καθέκαστα αὐτηνῆς τῆς ὑπόθεσης.

— Ὅχι, νομίζω ὅτι δὲν ἔχουμε κανένα δικαίωμα ἀπάνω σ' αὐτὸ τὸ χρῆμα, εἶπε τέλος. Μπορεῖ κανεὶς νὰ κἀνῃ μεγάλες εὐεργεσίες μ' ἓναν τέτοιον θησαυρὸ πὸν ὑπάρχει ἴσως ἐκεῖ πέρα· μπορεῖ νὰ ἀνακουφίσῃ ἓνα σωρὸ κακουργήματα καὶ ἀδικίες· ὑπάρχει στὸν κόσμον πάρα πολλὴ δυστυχία γιὰ νὰ τὴν ἀνακουφίσουμε! Ξέρεις τί σοῦ προτείνω, Τρηλωναί; νά: νὰ συμφωνήσουμε πρὶν ἀπ' ὅλα πὼς θὰ λογαριάσουμε αὐτὸν τὸν θησαυρὸ σὰν νᾶναι ἓνα συνειθισμένο εὔρημα ἀπὸ ἀρχαῖα νομίσματα, ἀπ' τὰ ὁποῖα τὰ μισὰ, σύμφωνα μὲ τὸν νόμον, ἀνήκουν σ' ἐκεῖνον πὸν τὰ βρῆκε, καὶ τ' ἄλλα μισὰ στὸ Κράτος, δηλαδὴ στὸ Βασιλεῖα Γεώργιο.

— Αὐτὸ μοῦ φαίνεται πολὺ σωστὸ, λέει ὁ κ. Τρηλωναί. μ' ἓναν ἀναστεναγμὸ ὄμως.

— Ὅσο γι' αὐτὰ τὰ μισὰ πὸν μᾶς ἀνήκουν κατὰ τὸ νόμον, ξακολούθησε ὁ γιαιτρός, νὰ συμφωνήσουμε, πρὶν τὰ μοιράσουμε μεταξὺ μας, νὰ φυλάξουμε ἓνα μεγάλο μέρος, τὸ ἓνα τρίτο παραδείγματος χάρη, γιὰ κάποιον φιλανθρωπικὸ καθίδρυμα, γιὰ ἓνα νοσοκομεῖο, γιὰ ἓνα ἄσυλο τῶν γέροντων ναυτικῶν . . . Αὐτὸ θᾶναι τὸ μερίδιον τῶν φτωχῶν! . . .

— Ζήτω τὸ μερίδιον τῶν φτωχῶν! φώναξε ὁ βαρόνος, μὲ περισσότερο ἐνθουσιασμὸ παρὰ γιὰ τὸ Βασιλεῖα Γεώργιο. Δὲ θὰ τοὺς τὸ διαμφισβητήσω γώ!

— Ἐ λοιπόν, ὑπ' αὐτοὺς τοὺς ὄρους, μπαρκάρω μαζί σου, εἶπε ὁ γιαιτρός, πὸν τὸ μέτωπό του εἶχε ξαναγαληνέψῃ. Καὶ πέρνω μαζί καὶ τὸν Τζίμ, κ' ἔχω τὴν ἰδέα πὼς καὶ οἱ δύο μας θὰ τιμήσουμε τὴν ἀποστολή . . . Μὰ πρέπει νὰ σοῦ τὰ πῶ ὅλα· ὑπάρχει ἓνας ἄνθρωπος πὸν μὲ κἀνῃ νὰ φοβᾶμαι . . .

— Καὶ ποῖος εἶν' αὐτός; ρώτηξε ὁ βαρόνος. Γιὰ πὲς μου τον, σὲ παρακαλῶ!

— Εἶσαι σύ, εἶπε ὁ γιαιτρός. Γιατὶ δὲ μπορεῖς δυστυχῶς νὰ κρατήσης τὴ γλῶσσα σου, κ' ἡ μυστικότητα εἶναι ἀπαραίτητη γιὰ νᾶβγῃ πέρα μιὰ ἐπιχείρηση ὅπως τούτη δῶ. Σκέψου λοιπόν, ἀγαπητὲ Τρηλωναί πὼς εἴμαστε κιόλας ἓνα σωρὸ πὸν ξαίρουμε πὼς ὑπάρχει αὐτὸς ὁ χάριτης. Αὐτὰ τὰ πρόσωπα πὸν πατήσανε ἀπόψε τὸ ξενοδοχεῖο, ἀτρόμητοι κλέφτες κ' ἔτοιμοι γιὰ τὸ πᾶν, νᾶσαι βέβαιος γι' αὐτό, καὶ τὸ ἄλλο πλήρωμα τοῦ κότερου, κ' ἄλλοι ἀκόμα ἴσως, εἶναι σίγουρα ἀποφασισμένοι νὰ ἀρπάξουν τὸν θησαυρὸ μὲ κάθε μέσον. Πρέπει λοιπόν μὲ κάθε θυσία νὰ τοὺς παραπλανήσουμε . . . Ἄν μὲ πιστεύεις, ἓνας κᾶν ἀπὸ μᾶς δὲ θὰ μείνῃ μονάχος ὡς τὴ στιγμὴ πὸν θὰ μποῦμε στὸ καρᾶβι. Ὁ Τζίμ κ' ἐγὼ θὰ περιμένουμε ἐδῶ. Ἔσεῖς πάρτε τὸν Joyce καὶ τὸν Hunter καὶ πηγαίνετε στὸ Μπρίστολ. Κ' ὡς τὴν τελευταία στιγμὴ, μήτε μιὰ λέξη γιὰ τὸ σκοπὸ τοῦ ταξιδιοῦ μας! . . .

— Γιατρέ, λέει σοβαρὰ ὁ βαρόνος, ἀφοῦ σκέφτηκε γιὰ μιὰ στιγμὴ, ἔχεις πάντα δίκιο. Σοῦ δίνω τὸ λόγον πὼς θᾶμαι βουβὸς σὰν τάφος.

(Συνέχεια)

Ἡ ΕΜΦΑΝΙΣΗ τῆς Φιλικῆς Ἐταιρίας, ἄν κρινόμε ἀπὸ τὸ σωρὸ τὰ γράματα πὸν λάβαμε καὶ ἀπὸ τὴ θερμὴν ὑποδοχὴ πὸν τῆς ἔγινε ἀπὸ τὸν καθημερινὸ τύπον, στάθηκε σωστὸ γεγονός γιὰ τὴν πνευματικὴ καὶ καλλιτεχνικὴ μας κίνηση· ἔγινε δεχτὴ μὲ στοργὴ καὶ μ' ἐνθουσιασμὸ ἀπ' ὅλους τοὺς κύκλους, κ' ἐδῶ καὶ στίς ἐπαρχίες καὶ στὸ ἑξωτερικόν. Μὴ μπορόντας ν' ἀπαντήσουμε χωριστὰ σὲ καθέναν ἀπ' ὅσους μᾶς ἔγραψαν καλὰ λόγια γιὰ τὴν προσπάθειά μας, τοὺς στέλνομε μαζί μὲ τοὺς φιλικούς μας χαιρετισμούς καὶ τὰ εὐχαριστῶν μας, καὶ τοὺς θεβαλιόνομε πὼς οἱ ἐκδηλώσεις τοὺς αὐτῆς καὶ ἡ ὑποστήριξή τοὺς γιὰ τὴ διάδοσιν τοῦ περιοδικοῦ, μᾶς ἐγκαρδιόνομε στὸ ἔργον πὸν καταπιαστήκαμε, — βαρὺ καὶ δύσκολον γιὰ τίς σημερινῆς, περιστάσεις — καὶ μᾶς βοηθοῦν νὰ παρουσιάσομε κάτι ἀκόμη καλύτερον κάθε φορὰ.

ὍΣΤΟΣΟ δὲν ἦτανε δυνατό νὰ λείψουν οἱ δυσχεροῦς μέτροι μὲ τὸ περιοδικὸ καὶ μὲ τὴν ἐμφάνισή του, ἀκούστηκαν γαβγίσματα πὸν καὶ πὸν. Τὸ «γράμμα ἀπὸ τὴν ἐπαρχία», βλέπετε, ἔκαμε τὰ ἀποκαλυπτήρια πολλῶν μασκαράδων καὶ μὰ τὴν ἀλήθεια, θὰ ἔτανε νόστιμον νὰ μείνουνε εὐχαριστημένοι καὶ τοῦ λόγου τοὺς. Γιὰ νὰ παραδεχτῆς τὸ παραστράτημά σου, νὰ μὴ βρῆσης ἐκεῖνο πὸν στὸ λὲν καὶ νὰ κοιτάξης νὰ διορθωθῆς, χρειάζεται νὰ ἔχῃς μεγάλη δόση εὐσυνειδησίας μέσα σου καὶ πολλὴν ἀντριση. Καὶ τέτια πράγματα δὲ βρῆσκονται εὐκόλως στὸν τόπον μας. Ἀρχίζεις καὶ βρίζεις καλύτερα καὶ μένεις ἀναπαμῆνος, ἐντάξει μὲ τὴν ἠθικὴ σου.

Κομφὸς νεανίας, πουδραρισμένος, φρακοφορῶν καὶ χοροδιδασκαλειοδιδάσκων, ἐπαγγελόμενος μετ' ἐπιτυχίας τὸν ἀπὸ περιουσίας «κριτικόν» εἰς τὸν μακάριον τοῦτον τόπον τῆς φαιδρᾶς πορτοκαλέας, ἀντὶ νὰ κωνίσῃ ὅπως ἡ σταφυλὴ τῆς πατρίδος του, ὅταν βγῆκε στὰ φῶρα πὼς ληστῆς ἐξένης κριτικῆς γιὰ συγγραφεῖς καὶ γιὰ ἔργα πὸν ἀγνοεῖ καὶ πὼς τίς παρουσιάζει μὲ τὴν ὑπογραφὴν του γιὰ δικῆς του, πρόβαλε ἓνα πρῶν καὶ τὸ ἐπιβεβαίωσε μὲ περιση ἑξιδαντροπία, καὶ ἐπιχείρησε νὰ κριτικάρῃ τὴ Φιλικὴ Ἐταιρία μὲ ἀρλόυμπες.

Τὴ Φιλικὴ Ἐταιρία καὶ ὅτι γράφεται ὁμῶς εἶναι ἀγούρου πὼς θὰ τὰ βλεπῆ πάντα σὰ χρησιμοῦς Πυθίας, ὅπως εἶπε. Ἀλλ' ἄνομε σὲ μᾶς ἀν τὰ καταλάβαινε! Ἐκεῖνον πὸν κατάλαβε καὶ πὸν ἐπίτηδες καὶ κακόπιστα ἀντιστρέφει γιὰ νὰ βρῆ στοιχεῖον γιὰ κατηγορία μας, εἶνε τὸ νὰ μᾶς λὲθ ἑθνικιστῆς, ἐμᾶς, ὁ πουδραρισμένος καὶ φρακοφορεμένος νεανίας. Τί νὰ τοῦ ποῦμε. Τοῦ λέμε μόνο πὼς ἐμεῖς θὰ σημαδεῖομε κάθε στιγμὴ τοὺς κάλπικους παράδες πὸν κάνουν νὰ ξεμυτίσουν. Αὐτὰ γιὰ πρώτη καὶ γιὰ τελευταία φορὰ.

Ἡ ΚΑΙΘΗ ΚΟΛΑΒΙΤΣ, τῆς ὁποίας εἶνε ἔργον ἡ ξυλογραφία «Στὴ μνήμῃ τοῦ Κάρλ Λίμπνεχτ», πὸν δίνουμε σ' αὐτὸ τὸ φυλλάδιον, εἶνε ἀπὸ τοὺς μεγαλύτερους ζωγράφους τῆς Γερμανίας. Εἶνε 58 χρονῶ τὸρα· ὅταν πρωτοπαρουσιάστηκε, δῶ καὶ 25 χρόνια, οἱ κριτικοὶ, ἀνάμεσα σ' ἄλλες γνώμες, εἶπαν πὼς ἡ Κολαβίτς εἶνε ὁ μεγαλύτερος ἀντρας μεταξὺ τῶν νεωτέρων ξυλογράφων. Ὅλα τὰ θέματά της εἶνε παρμένα ἀπὸ τὴ δυστυχία τοῦ φτωχοκόσμου· παρ' ὅλ' αὐτὰ, ἡ ἴδια οὔτε θέλει ν' ἀκούσῃ πὼς τὸ ἔργον της εἶνε ἔργον μὲ τάσεις. Δὲν κἀνω παρὰ αὐτὸ πὸν ὑπάρχει, εἶνε ἡ ἀπόκρισή της.

Ἡ ΚΟΙΜΗΣΗ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΕΦΡΑΙΜ ΤΟΥ ΣΥΡΟΙΟΥ εἶναι ξανασυνθεμένη ἀπὸνα μικρὸ εἰκόνισμα σὲ σανίδι. Στὸ πρωτότυπον παριστάνονται μαζεμένα περισσότερα ἀπὸ δέκα πρόσωπα· στὴν ἀντιγραφὴ ἀπλοποιήθηκε ἡ βαριά σύνθεσή του, κρατηθήκαμε μόνο τὰ καλύτερα κομμάτια, καὶ δεθήκαμε μὲ τρόπο πὸν νὰ πειθαρχοῦνε περισσότερο στὸ σύνολον. Ἡ ἐκφραση τὸνίστηκε, οἱ χειρονομίες ζωηρέψανε, τὸ τοπεῖο ἀπλοποιήθηκε.

Ἰσως πολλοὶ νὰ μὴ βρῆσκουνε σωστὸ τὸ νὰ διερμηνεύεται κατὰ τοῦτον τὸν τρόπο ἓνα ἔργον. Μὰ ἴσως νὰ μὴν ἔχουν δίκιον: ἡ συμπλήρωσις ἢ ἡ ἀνασυγκρότησις εἶναι πολλῆς φορῆς ἀπαραίτητη γιὰ ἔργα πὸν δὲν εἶναι συρροπημένα, γιὰ ἔργα δηλαδὴ στὰ ὁποῖα ἡ σύνθεσις δὲν εἶναι ἀνάλογη μὲ τὴν ἐχτέλεσις, ἢ ἡ ἐχτέλεσις μὲ τὴν πνοὴν πὸν κλεινοῦν. Αὐτὸ συμβαίνει συχνὰ στοὺς Βυζαντινοὺς, ὅπως σὲ κάθε τέχνῃ παρὰ δόσεως. Ὁ ἀνασυνθέτης ὄμως ἢ ὁ διερμηνευτῆς πρέπει νὰ κατέχῃ δλότελα τὴν αἰσθητικὴν καὶ τὴν τεχνικὴν τῶν ἔργων πὸν συμπληρώνει, ὥστε ἡ ἐργασία του νὰ μὴν εἶναι ἀσθαίρητη, παρὰ νὰ τελειοποιῇ ἐκεῖνον πὸν ὑπάρχει στὸ ἔργον, ὅχι πιά μὲ δικὰ του στοιχεία, μὰ μὲ στοιχεῖα καὶ συμπεράσματα πὸν ἔδωκε ἀπ' τὴ μελέτη τῆς ἴδιας ἐκείνης τέχνης.

Τὸ εἰκόνισμα αὐτὸ βρῆσκαται στὸ Μοναστήριον τῶν Ἰδίων, (Ἅγιον Ὅρος). Ἡ κοίμησις τοῦ Ἐφραῖμ τοῦ Σύρου, πὸναι ἓνας ἀπὸ τοὺς μεγαλύτερους τύπους τῆς ἀσκητικῆς χορείας, εἶναι σύνθεσις πὸν τὴ βρῆσκει κανεὶς συχνὰ στὴν τοιχογραφικὴ διακόσμησις τοῦ Ἀθῶνα.

Ὅς πὸν νὰ σιαχτῆ γραφεῖο τοῦ περιοδικοῦ, οἱ φίλοι πὸν θέλουν νὰ μᾶς δοῦν προσωπικὰ ἄς μᾶς ἀφίνουν δυὸ λέξεις στὸ διδλωπιεῖο τοῦ κ. Γανιάρη, ὁδὸς Σοφοκλέους 3.

Ἡ σύστασις τοῦ περιοδικοῦ — ὁδὸς Δεινοκράτους 2 — εἶναι προσωρινή, καὶ μόνο γιὰ τὸ ταχυδρομεῖον.

ΕΙΣ ΤΟΝ ΕΞΙΝ Ο ΤΙΣ ΜΕ Ο ΔΙΑΠΗΤΕ
ΕΝ ΨΥ ΗΥΔΩΡΗΝΑ + ΑΥΤΩ ΑΚΟΥΕΤΕ.

ΤΑ ΠΟΛΥΘΗΜΑΤΑ ΧΕΡΩΝ

ΚΑΙ ΤΑ ΕΞΑΠΤΕΡΥΓΑ ΣΕΡΑΦΙΜ

ΔΙΑ ΧΕΙΡΟΣ ΑΝΘΩΝΙΣ
ΠΡΩΤΟΠΑΤΙΣ ΤΩ ΛΕΣΒΙΣ.

ΝΕΑ
ΤΕΧΝΗ

ΝΕΑ
ΤΕΧΝΗ